

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

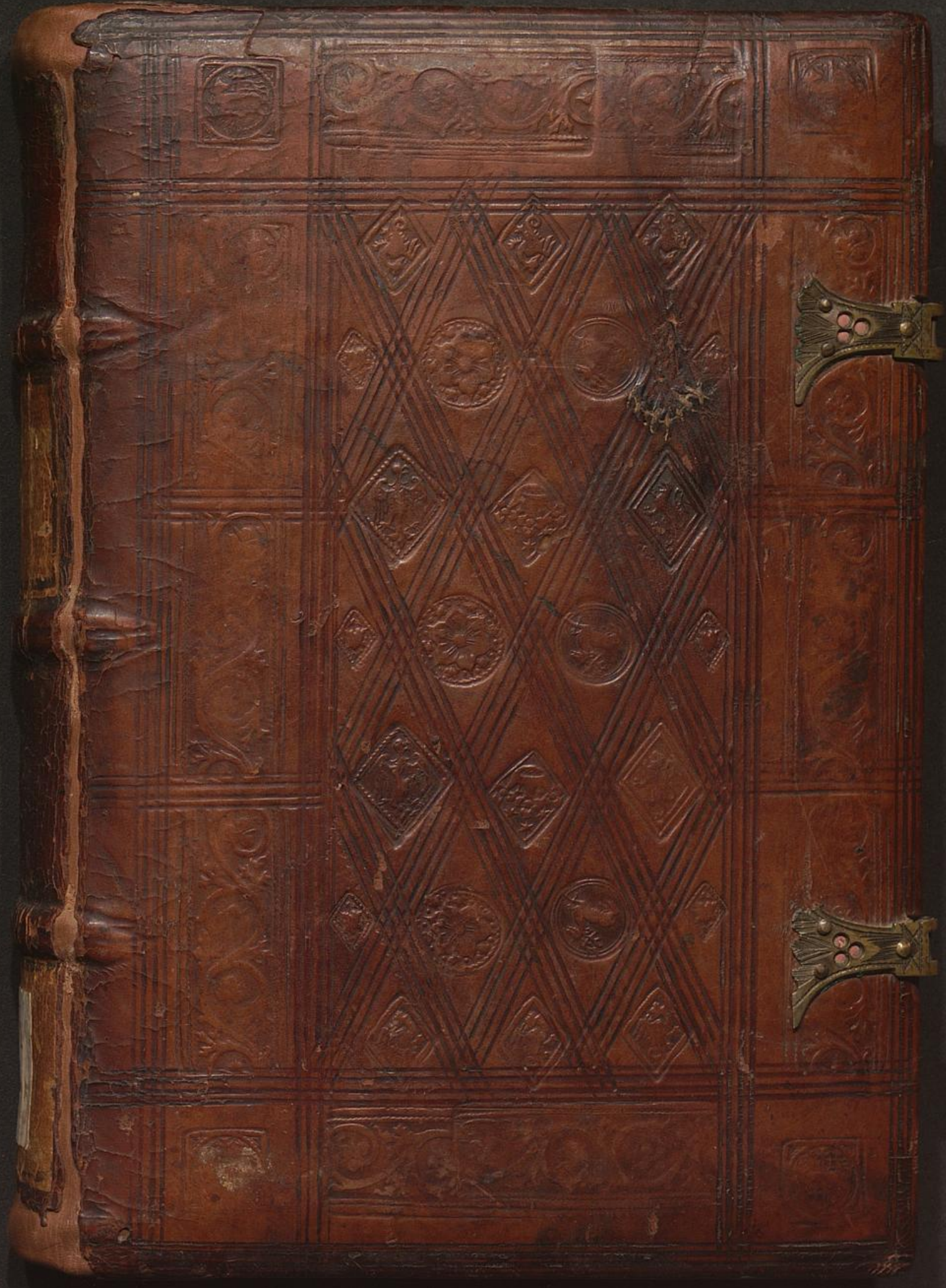
Universitätsbibliothek Paderborn

**Convulsio Calvniarvm Vlrichi Veleni Minhoniensis,
quib[us] Petru[m] nunq[uam] Romæ fuisse caullatur**

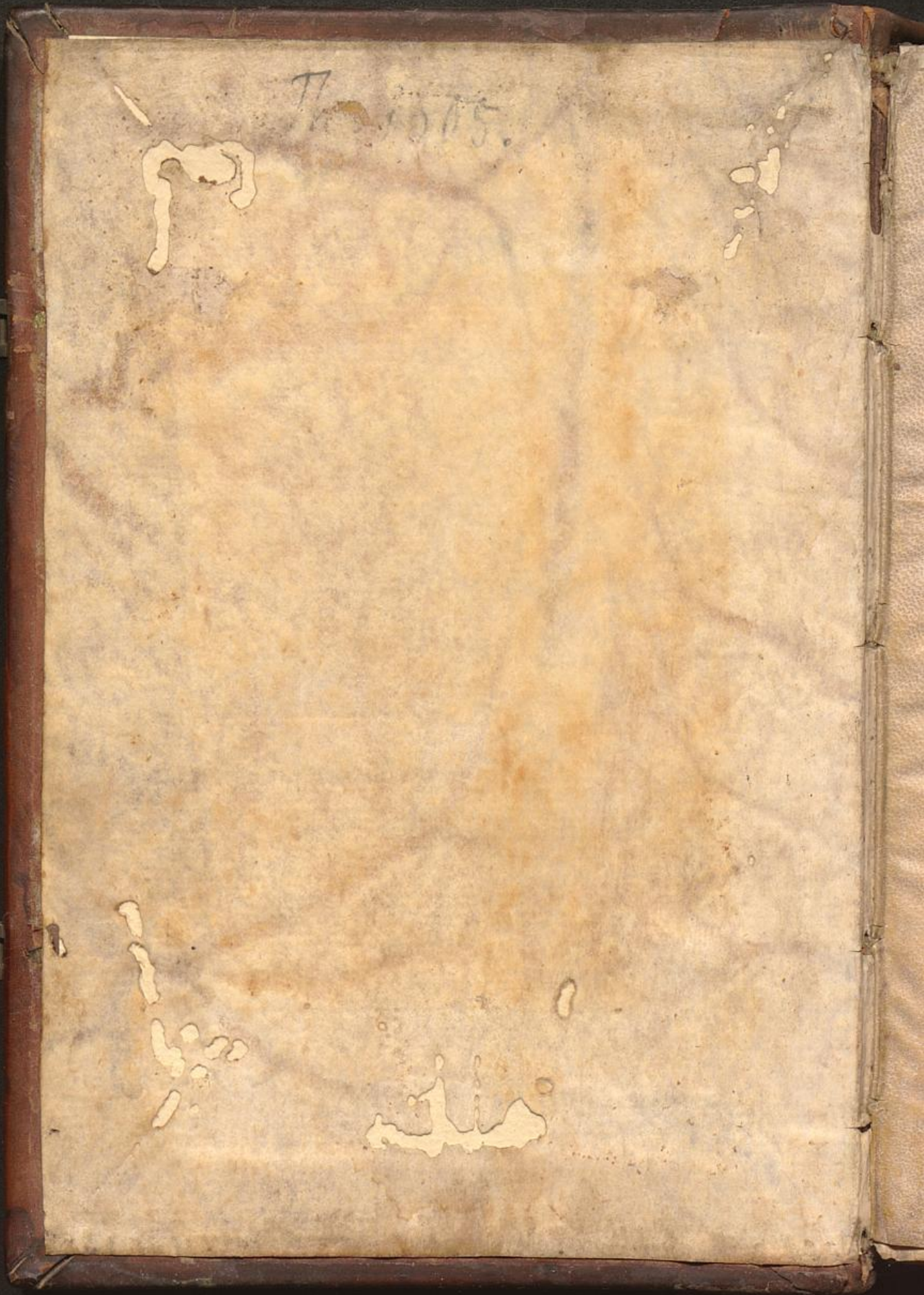
Fisher, John

Antvverpiae, 1522

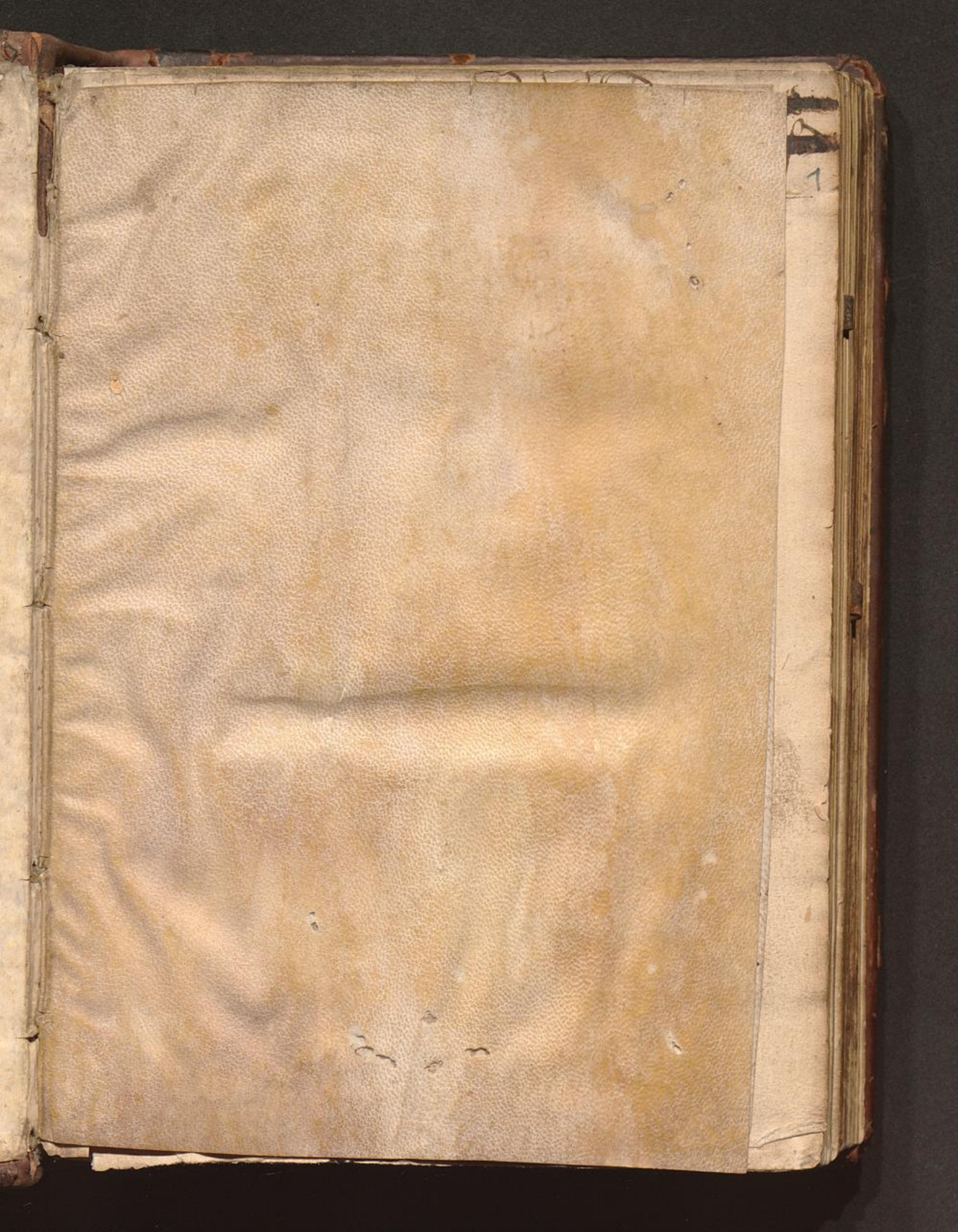
urn:nbn:de:hbz:466:1-35690

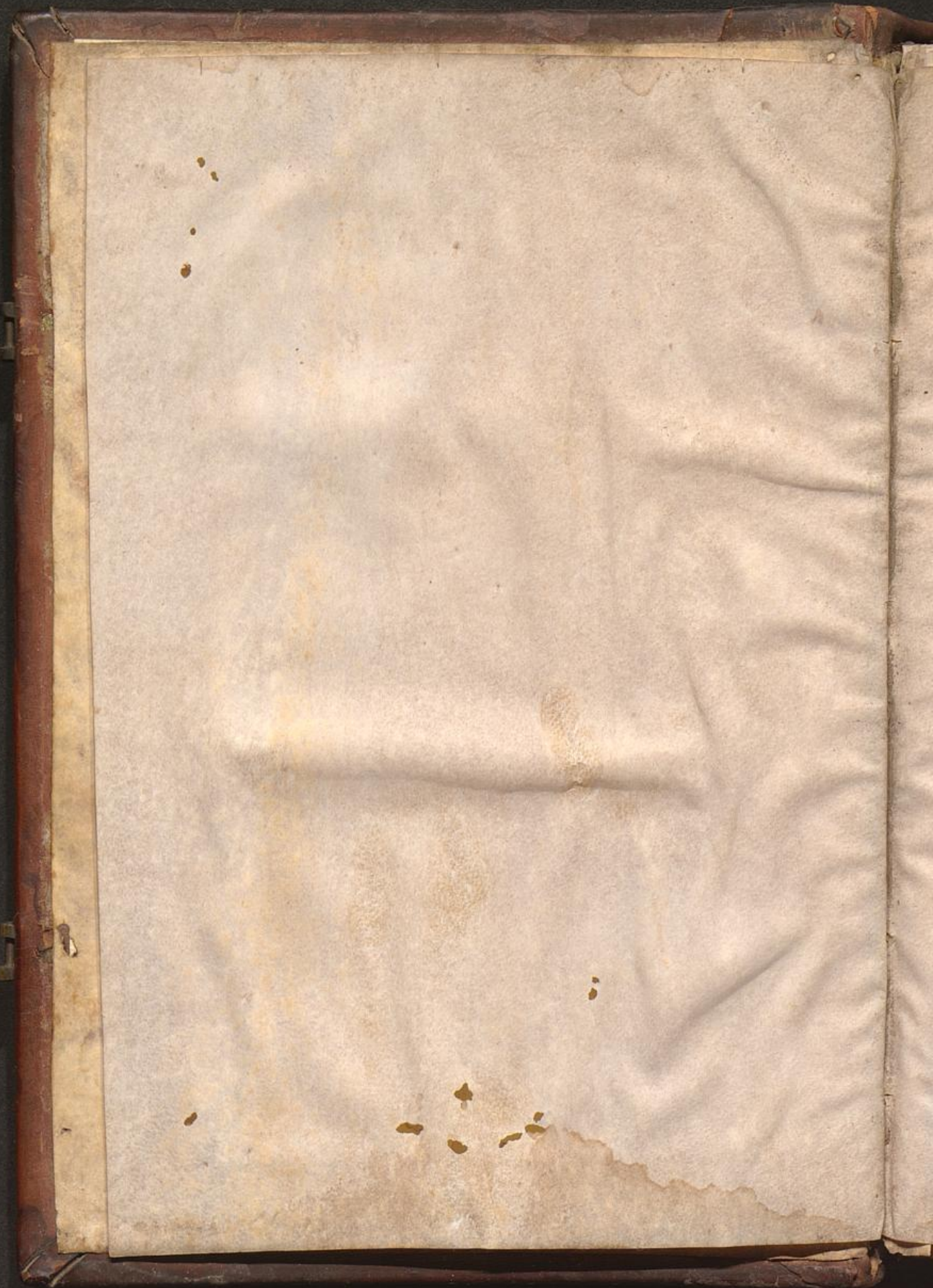

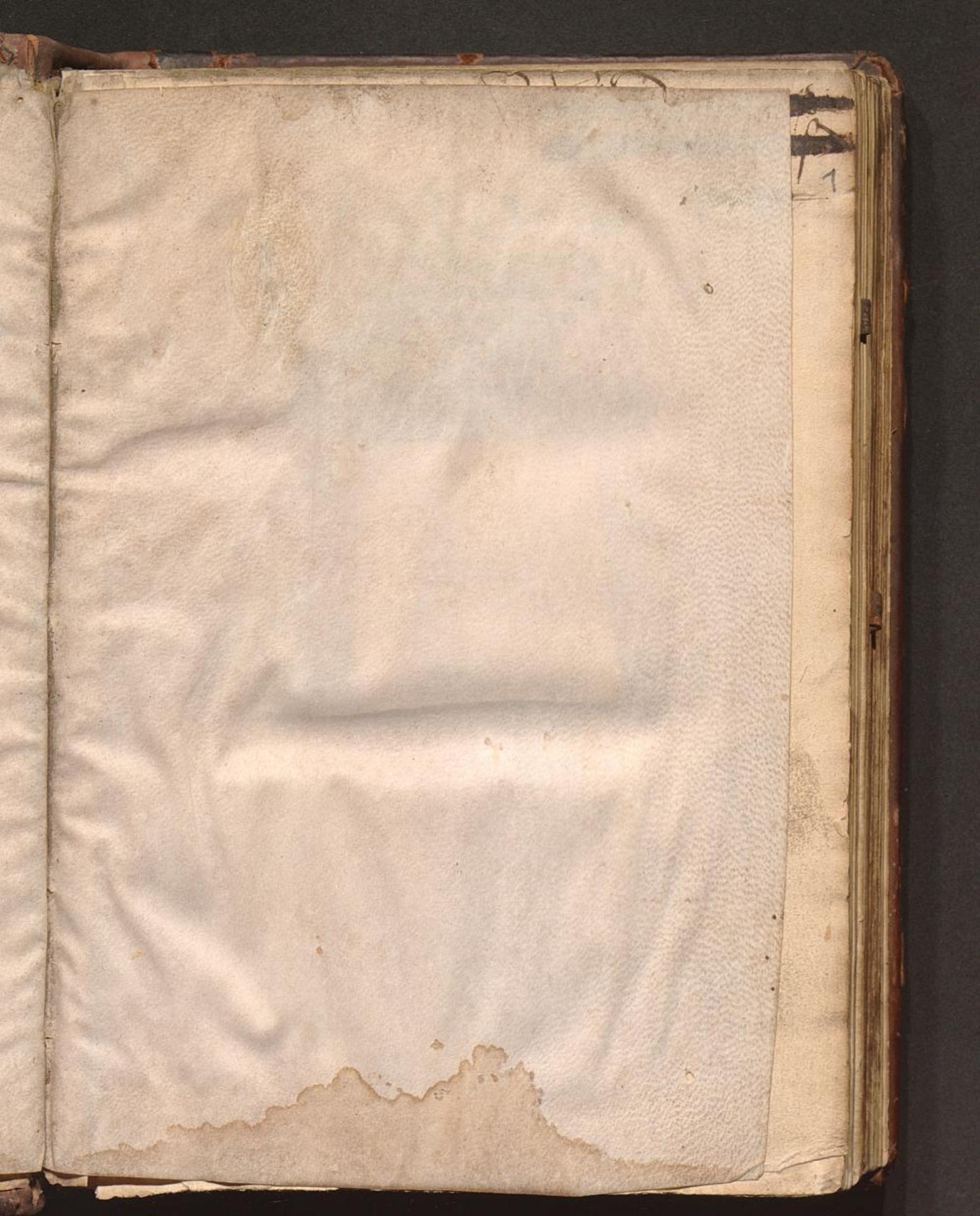

ERZBISCHÖFL.
AKADEMISCHE
BIBLIOTHEK
LEOSTR. 21
PADERBORN

CONVUL
SIO CALVMNIARVM
 Vlrichi Veleni Minihoniensis, quib⁹
 Petrū nuncq̄ Romæ fuisse cavillatur,
 per Ioannem Roffensem Epif,
 copum, academiæ Canta
 brigiensis Can
 cellari
 um,

Petrus fuit
Romæ.

Cum gratia & priuilegio.

QUOST aliquot menses q̄ Lutheranis articulis
 evertendis operā impenderimus, cōmodat⁹ no
 bis fuit, per egregiū virum dñm Tunstallū, nūc
 suis meritis Londoniensem ælectū, non minori
 vitæ p̄bitate q̄ eruditione conspicuū, libellus
 cuiusdā Vlrichi Veleni (sic em̄ sese nominat) quo nullū vnq̄
 legerim impudentiorem. Nimirū q̄ reclamantib⁹ oibus au
 toribus, inuerecūda fronte cōtendit, Apostolū Petrū nunq̄
 Romæ fuisse. Id qd̄ si iustis rationibus statuere posset, ener
 uatū esset p̄ magna parte quicqd̄ nos de primatu summi pō
 tificis, aduersus Lutherū iā pridem disseruim⁹. Quāq̄ igif
 erat nobis molestissimū, q̄ belli nūc instantis occasione, tam
 diu libell⁹ n̄ a prelo dilat⁹ esset, letabamur tñ haud mediocri
 ter, q̄ nō pri⁹ e manib⁹ exiisset n̄ris, q̄ erroris hui⁹ cōuellendi
 data fuisset occasio, ne si forsan in eorū (q̄ lecturi sint) animis,
 radicē is error, aliq̄ pri⁹ egisset, minor ob id n̄ris collectiōib⁹
 fides adhiberet. Enitemur igif p̄ virili n̄ra, q̄ breuissime po
 terim⁹, hūc errorē cōuellere, quē ille plurib⁹, & imodicis calū
 nijs firmare, totis virib⁹ est molit⁹. Nec dubitam⁹, quin maxi
 mis & clarissimis autorib⁹ aptissime cōstabit, Petrū diu sedi
 sse Romæ, q̄s & iferi⁹ i mediū afferem⁹. Neq̄ mireris lector,
 quū res hæc adeo manifesta fuerit, q̄ q̄sq̄ tā impudēs reptus
 sit, q̄ tā audacissimi ne tueri cōtrariū nihil erubescit. Nā tanta
 iā est Lutheranorū insania maliciaq̄, vt nihil vsq̄ adeo v̄ita
 tis est expers, qd̄ illi nō ausint asserere, mō ptāti Ro. Pon. ad
 uerlet, nimirū vt ita, suis hæresib⁹ aliquē obcucere fucū quæ
 ant. Sed recte Paulus ad T̄nimotheū p̄dixit, eorū amentiam
 tandē oibus fore notā. Et p̄fecto vix vlla re pōt fieri notior,
 q̄ quū id statuere moliant, qd̄ aduersus oēs, q̄tquot hacten⁹
 scripserit, siue græcos siue latinos, sacrosve aut p̄phanos ap
 tissime pūgnat. Vt vtiq̄ verear ne p̄pediē exurgat ali⁹, q̄ ne
 get etiā Christū fuisse passum, qd̄, cur dixerim, inferi⁹ appa
 rebit. Ceterū ei⁹ Calumniæ iā a nobis refellentur, quæ certe
 nihil aliud q̄ mera sophismata sūt, qd̄ & æquo lectori cuiuis,
 perspicuū facere nihil dubitamus.

SEQ VITVR LIBEL, CONFVTANDVS.

Libelli cōuellē
di titulus,

IN HOC LIBELLO GRAVISSIMIS, CERTIS-
simisq; & in sacra scriptura fundatis rationib⁹ varijs proba-
tur, Apostolū PETRVM Romā nō venisse, neq; illic pas-
sum, proinde satis friuole, & temere Romanus Pontifex
se PETRI successorem iactat, & nominat, &c.

Verba Veleni,

LIBER hic duas habet pticulas, quarū prior decē & octo
cōprehendit psuasiones, q̄ PETRVS nunq̄ post Chri-
sti passionē Romæ fuerit, & q̄ Hierosolymis & non Ro-
me passus sit.

ALTERA particula septē habet cauillos, quibus Roma-
na Curia illis psuasionib⁹ occurrere cōsuevit, quib⁹ tamen
vicissim septē correspondent responsiones, eos non aliter
atq; rudera quædam dissipantes.

PRIMA PERSVASIO.

QUUM diligētissime euoluerim q̄tq̄t ad ma-
nū fuerant historicoꝝ, ac Theologorum,
eosq; nō infimæ cōditionis libros, de aduē-
tu Petri Romam, de passionē & authore
mortis ipsius, nihil aliud, quā meras cōtro-
uersias illic reperire potui, cū nemini fere
cū altero satis conueniat, sed qlibet suū pferat iudiciū, vel
hoc solo suspectū, q̄ a cæteris dissentiat oibus. Et vt paucos
cōmemorem e multis. Quidā in exordio imperij Claudij
Petrū Romā venisse cōtendunt, quorū e numero est Oro-
sius historicus nō trivialis. Quidā anno Claudij scđo, & il-
li sunt Hieronymus, & qui suæ innitunt authoritati. Qui-
dā anno eiusdē imperij quarto, atq; est liber ille, qui tpm hi-
storias, ceu fasciculo quodā cōprehendit. Præterea ab his
oibus dissentit liber ille, q̄ sanctorū vitas enatrat, & cōiter
Passionale nominat. Is em̄ anno post passionē Christi, Pe-
trū Romā applicuisse testat, q̄ quidē ann⁹ tredecimus fuit,
flet imperij Claudij. Silit̄ q̄ annos mūdi, & annos ab vrbe
cōdita recēsent, vsq; ad aduentū Petri Romā, vel ei⁹ passi-
onē, q̄ mutuo pugnent, nemini obscurū est, qui mō Ennea-

des Antonij Sabellici, historiã Pontificũ Platina, ipsumq;
Orosiũ viderit. Quã quidẽ diuersitas, & si nil aliud esset
testimonio, suspectũ tñ petri Romã aduentũ redderet, &
falsam hãc pbaret cõiecturã, q̃ Petrus vnq̃ Romã fuisset
Quã tñ adeo inualuit, vt tot sæculis, qui ei reclamare au-
sus fuisset, habuerit adhuc neminẽ. Et parũ abfuit, ne Ro-
manensiu aulicorũ tyrannis, in fidei articulos eã retulerit,
vt qđ nulla ratione, pbari potest, sola necessitate credi vi-
deat. Accedit ad hãc, licet neuter historicoꝝ cũ altero sen-
tiant, tñ aduersus legẽ Christi, quasi ex cõposito oēs decer-
tant, vt vel hoc vnũ vanas eorũ fabulas ac deliramẽta pdat
qđ cũ Paulo Apostoloꝝ oim in scribẽdo locupletissimo,
cũ Luca Euangelista simul & Apostolicarũ actionũ histori-
ographo, inexcusabiliter cõtendant, vt inferiº liquido pro-
babitur. Si nulla est sacrae scripturẽ adstipulatio, qua id cõ-
firmari possit, & tã remota historia adeo confusa est, & fal-
lax, non stulte Petrũ nunquã Christi post passionẽ Romẽ
fuisse credit. Alioqui si illic eũ aliqñ fuisse verũ esset, vero
oia (dicente philosopho) cõsonarent. At dissonante lege,
dissidentibº mutuo historicis, quis nisi emotæ mentis verũ
hoc aliqñ putauerit. Quãta sit em̃ in tã vetustissimis rebº;
tã remotæ historiæ fides, argumẽto est Barptolomæus ille
Platina, qui Ro. Pontificũ res gestas describens, ac multo
etiã posteriora istis tpa tractans, sapius cõqueritur variati-
onẽ historiæ, maiorũ neglectũ, tpm pturbationẽ, quibus di-
strictus, nihil interea affirmare audet. Nempe, si Petrº Ro-
manorũ fuerat episcopus, dicant quẽ sibi successorẽ nomi-
nauerit; & quis in locũ ipsius fuisset susceptus; Si Linũ dix-
erint, latinorũ turba obiter reclamabit, quoue id pbet, diẽ
dicet, immo & Græcorũ plurimi in hac causa latinos nõ de-
stituent, Chrysostomo in secundã ad Thimotheũ epistolã
dicente. Hũc Linum, aiunt quidã, secundũ post Petrũ Ro-
manæ ecclesiæ Episcopũ fuisse. Donatus & Terentianus
interpres inquit, aiunt vsurpatur de re incerta, quã nos di-
cimus esse falsam. Sin autẽ Clemẽti hic honor dabitur, qđ
multis placet, plures adhuc erũt, qui id improbent, & hanc
gloriã erga Linũ reponant, Clementẽ nõ primo nec secun-

do, sed tertio gradu primū, post Petrū statuētes. Deīn P^o
ne Anicetū, vel Anicetus P^o p̄cesserit: Urban^o sub Dio-
cletiano ne, vel sub Aurelio Antonio degerit: Cornelius
sub Gallo, an sub Volufiano, vel forte Decio passus sit: hi-
storia variat, nec aliqd certi de his rebus definiri pōt. Nec
mirū, si & multo his posteriora tpa, eorūq; gesta, adeo sunt
historicorū figmentis deprauata, vt nemini post hac itegrū
sit res grauiorē eorū libris tueri, siquidē id meretur (vt ha-
bet prouerbiū) mendax, ne si v̄a tandē dixerit, ei credatur
Porro si ne Theologi eadem hic sentiunt, falsitas exinde il-
loꝝ emergit. Discordia em̄ in scriptorib^o, vt dixit ille, testi-
moniū est falsitatis. Immo Augustin^o v̄itatē ex eo cognos-
ci docet, si scriptores cōcorditer in ea cōuenerint, neq; vn^o
dissentiat ab altero, v̄a plurib^o plurimi. Et idē Augustin^o,
cū in multis alijs locis ad Hieronymū, & Fortunatū, tum &
hic ad Vincentiū, de quorūlibet etiā sanctissimorū hominū
scriptis loq. Hoc genus (inquit) literarū, ab autoritate Ca-
nonū distinguendū est, non em̄ sic legunt, tanq̄ ex eis ita te-
stimonія pferantur, vt cōtra sentire nō liceat. Et non The-
ologis duntaxat, in eiusmodi reb^o ex sacra scriptura nō de-
ducibilibus, & ex eorū varietate dubitabilib^o credere non
adstringimur, sed nec ecclesie quidē, vt Thomas in qd̄ libe-
tis disputat. Eapropter, ad hūc modū sermonē claudere li-
cet, q̄ Petrus nunq̄ post passionē Christi Romæ fuerit, de
cui^o aduētū illuc, diuina scriptura silet, historia secum diu-
riat. Doctores minus digni sunt, quam quibus hic credat,
p̄sertim dum ita mutuo disceptent.

CALVMNIAE PRIMAE SVMMA.

Scriptores hac de re nō cōsentiunt. Orosius exordio im-
perij Claudij id cōtigisse scribit. Hieronym^o, anno Clau-
dij scđo. Falcicul^o tpm̄ anno eiusdē quarto. At is demū,
q̄ sanctorū vitas collegit, accessum Petri Romā fuisse cōten-
dit, anno Claudij tredecimo. Sed & de Petri successore non
min^o variatū ē, qdā em̄ Linū Petro p̄ximū faciūt, qdā Clemē-
tē, nōnulli Clementē quartū a Petro locant. At si verū esset,

Petrū fuisse Romę primū Pontificē, neutiq̄ eēt inter histori-
cos discordia tanta,

RESPONSIO.

CVi calumnię respondemus, q̄ ad hunc modū plurima
q̄ ab historicis tradita sunt & sane q̄ verissima, facillī-
mē tñ falsa esse cōvinceremus, quā nihil apud histori-
cos delyderet magis, q̄ tpm cōcordia. Facile quūvis tamen
circūspectissim⁹ fuerit, labi tñ potest in temporū supputatio-
ne. Quę res, vt de pphanis historijs taceā, in sacris abunde
cōspici potest. Nā q̄s (q̄ tñuis arte supputandi fuerit exactissi-
mus) hebręorū historias a latinorū cōquadrabit. Nā vt exē-
pli grā nō nihil afferā LXX, interpretes haud paucos ānorū
centenarios, supra v̄itatē hębraicā accumularūt, quę admo-
dū lectori cuius facile sp̄siciū erit. Sic em̄ Genesis, xi. legit̄
iuxta v̄itatē hebręicā, vixit Arphaxat xxxv, annis, & genu-
it Sale, quū tñ in Septuaginta, sic habeat. Arphaxat centum
triginta quinq; annorū, genuit Chaynan, Chaynan v̄o, cētū
triginta annorū, genuit Sale. Ecce hebręis inter Arphaxat
& Sale, triginta quinq; anni dūtaxat interponūtur. At his, in-
pretes septuaginta (q̄s latini sequūtur) adiacerūt ducētos tri-
ginta. Sed neq; Sale genitū ab Arphaxat tradūt, sed a Chay-
nan, & Chaynan ab Arphaxat. Quib⁹ & Lucas in euange-
lio subscribit, vt Lucę tertio videre licet. Nec hoc loco solū
ita variatū est, sed i alijs plarīsq; vt in gñatione Enos ex Seth
in gñatione Malalehel ex Chaynan, & in gñatione Iared ex
Malalehel. Et q̄q̄ tāta legatur in annorū numeris discrepātia
nemo tñ orthodoxus de historie v̄itate secū animo vacillat.
Ad hęc, quis vnq; locū de Septuaginta Danielis ebdomadi-
bus sic explicuit, vt cū ijs tpibus (quę ceteri digesserunt) con-
gruere faciat; Videre licet apud Hieronymū, q̄ varie suda-
tū in hoc negocio sit a plurib⁹, qui tñ inter se mire dissident.
Recenset em̄ in cōmentarijs apud Danielē, quid African⁹,
egregius temporū scriptor, hac de re senserit, quid Eusebius
pamphili iuxta triphariā opinionē differuerit, quid Hippo-
litus, quid Appolinarius, quid Clemens, quid Origenes, qd
Tertullianus, quid demum ipsi Iudęi doceant. Nec istī mo-
do, verum etiam recentiores inter se plurimum discrepant.

In temporū su-
pputatiōe vari-
etas nō modica

Hebręorum et
Latinorū in tē-
porū supputa-
tiōe discordia.
Geneleos, xi,

Lxx, interpre,

Lucę, iij,

Danielis ebdō,

Hieronymus

Africanus
Eusebi⁹ pāph,
Hippolitus
Appolinarius,
Clemens,
Origenes,
Tertullianus,

Lyrensis
Burgensis
Annius,

Opinionū vari
etas in supputā
do tēpore passi
onis Christi,

Tertullianus

Appolinarius,

Lactantius,
Orosius,

Ignatius,

Chrysostomus,

Beda,

Augustinus,

Pugnat em̄ cū Lyra Burgensis, & ab vtrisque dissentit Annius. Et quācūq; isti sic inter se dīgladientur, danielem tamē oēs vera scripsisse nihil hæsitamus. Deniq; christū ipsum seruatorē nostrum, nec mortem pro nobis obiisse credemus, si diuersa scriptorum supputatio, sententiāq; discors eius rei fidem nobis auferre possit. Nam & inter graues autores, nec parua quidem est hac de re controuersia, Quidā enim anno trigésimo christū passum affirmāt, alij trigésimo secūdo alij trigésimo tertio, complures trigésimo quarto, nonnulli deniq; quadragésimo sexto.

TERTULLIANVS primū in eo libro (quē aduersus iudeos scribit) asserit, christum anno Tiberij Cæsaris decimo quinto fuisse passum, hoc est, quum annos haberet ille quasi. xxx. Idē sentit & **APPOLINARIVS** autore Hieronimo super danielem.

Conuenit & **LACTANTIUS**, atq; paulus Orosius. oēs hi decimo quinto Tiberij, Christū asserunt fuisse passum **IGNACIUS** autem et ipse coteremporaneus apostolis, christum, quum esset annorū triginta, fuisse baptizatū putat, & treisānos vltra docuisse. Sic em̄ in eplā ad Trallianos scribit Triginta annos agens christus, baptizatus est a iōāne, & tribus annis prædicauit euangeliū.

Cui subscribit itē **CHRYSOSTOMVS**, homilia decima super Math. his verbis. Post triginta annos christus iesus venit ad baptisimū, legem veterem soluturus. Quod si cōpletis annis. xxx. venerit ad baptisimū, iā oportet, vt trigésimo quarto, aut quinto, crucē sit perpassus.

BEDA tamē & in exordio trigésimi anni baptizatū supputat, ac deinde supra triginta, vixisse treis annos cum tribus mē sibus. Sic enim libro de temporibus ca. xlvij. scribit. Habet enim, ni fallor, ecclesiæ fides, dñm in carne paulo plus quā triginta treis annos vixisse.

AVGVSTINVS vero, & qui cum eo sentiunt, opinātur cristū in exordio anni trigésimi baptizatū fuisse, & āno sub inde tertio, fuisse passum. Sed & idem Augustinus libro de doctrina christiana secundo, scribit, q̄ ignorantia consultius, quo natus, vel quo passus est christus, nonnullos cecigit

errare, vt putarēt quadraginta sex annorū ætate passum il-
lū fuisse, iuxta numerū annorū quibus ædificatū erat tem-
plū, quod & dñici corporis imaginē tenet, Ecce quanta sit
opinionū varietas, in supputando tpe necis christi, vt nihil
mirū sit, si de morte Petri fuerit ab autoribus variatū. Cæ-
terū q̄q̄ inter scriptores tāta sit cōtrouersia, nemo tamē ob
hæc, negat Christū p nobis obijisse, nec sup hui⁹ rei fide tre-
pidat quouismō. Qd̄ & similiter de Petri pōtificatu Ro-
mæ gesto, par est omnino sentiam⁹. Quum em̄ ex tot scri-
ptoribus nemo vnq̄ aut scripserit, aut senserit contrarium
quin Petrus Romæ fuisset, sed oēs id cōcorditer asserant,
& q̄ Romæ sederit annos plurimos, impudentissimū erit,
vt (si qua fuerit inter eos pro annorū supputatione discor-
dia) quisq̄ ob eā rationē ausit affirmare, Petrū nunq̄ accessi-
sse Romā, Et hæc pro calumnia prima cōfutanda, sufficiūt.

Ignorantia cō-
sulatus quo na-
tus, vel quo pa-
ssus est Christ⁹
nonnullos coe-
git errare.

SEC Vnda PERSVASIO.

• PETRVM Romā venisse in exordio vel secūdo, vel
• quarto imperij Cæsaris Claudij, hoc est octauo, nono vel
• vndecimo post passionē Christi anno dicētes, eorū impri-
• mis refellit opinio, qui Petrū in oriente quinq̄, vel secūdū
• alios, septem annis sese cōtinuisse, tandē Anthiochiam di-
• uertentē, septē annis in episcopali sede resedisse, & in Pon-
• to, Galatia, Bithynia, ac circūiacentibus Asiae puincijs ali-
• quā moram eū fecisse adstruunt. Non em̄, si id verū esset,
• Romā venire nisi post quatuordecim, aut quindecim an-
• nos, hoc est septimo, vel octauo Claudij anno potuisset.
• Quib⁹ patrocinatur gestorū Apostolicorū scriptor Lucas
• ca. xv. Cōtrouersia em̄ inter quosdā de hæresi phariseorū
• ex vna, & Paulū ac Barnabā ex altera parte, de circūcisioe,
• obseruatione q̄q̄ legalium habita, eas ob res discutiendas, in
• Hierusalem illi descenderūt. Et factū est consiliū Aposto-
• lorū, & seniorū, inter q̄s Petro primæ loquēdi porrecte sūt
• ptes, quanq̄ Iacobi Hierosolymitanorū presbyteri senten-
• tia oēs tandē subscripserint, eiusq̄ approbauerint oratiū
• culā. Quæ res manifestat Petrū nondū Romam diuertere

B

potuisse, sed vna cum Iacobo, & quibusdam alijs Hieroso-
 lymę mansisse, vel forte in ptibus Iudę Christũ aliquãdiu
 docentem Hierosolymam tunc temporis rediisse. Et tamę
 multorę est opinio, Hieronymo super epistolã ad Galatas
 dicente, quod circiter decimũ octauum annum post Chri-
 sti in cœlũ ascensionem id factum fuisset. Quod facillimũ
 est creditu, si quis modo seriem rerũ ab Apostolis gestarũ
 diligentius examinauerit. Cui ergo maior habenda fides,
 Lucę ne euangelistę, qui rebus ab apostolis factis vel in-
 terfuerat ipse, vel a Paulo apostolo (cuius indiuiduus fue-
 rat comes, & quo præsente hanc scripserat historiam) erat
 edoctus? An istis bellantibus mutuo historicoꝝ, ac Theo-
 logorũ opinionibus? Quod si id necessario mihi dabitur,
 vt Claudij primũ nono, aut vndecimo imperij anno Petrũ
 Romã venerit, & ibidem viginti quinq; annis Episcopatu
 tenuerit, iam non a Nerone, sed Vespasiano potius marty-
 rium passus fuisset, quod neminẽ adhuc vnq; vel dixisse,
 vel scripsisse comperi. Et hinc manifestariũ est, ad nonum
 Claudij annũ Petrum Romam venire non potuisse.

SECUNDÆ CALVMNIAE SVMMMA,

Actuum, xv,

Petrus concilio super legalibus habito Hierosolymis
 interfuit autore Luca, cui merito credendum est magis,
 quam historicis, & Theologis mutuo dissidentibus.
 At hoc concilium Hieronimus circiter annum ab ascensio-
 ne Christi decimum octauum, asserit habitũ fuisse. Quod
 si verum sit, necessario consequitur, qđ Petrus non ante no-
 nũ annũ Claudij Romam venerit. Porro si nouẽ illis annis,
 adieceris, xxv. quibus Petrum aiunt sedisse Romę, iam nõ
 a Nerone, sed a Vespasiano martyrium fuisset passus, quod
 adhuc, nemo vel dixisse, vel scripsisse compertus est.

RESPONSIO.

Respondemus, q̄ hęc calumniā seipsam interimit. Nam
 quum nemo compertus sit hactenus, qui vel scripserit,
 vel dixerit, Petrum vltra Neronis tempora vixisse, sed
 omnes conueniunt illum sub Nerone fuisse passum, nec non
 & Romę viginti quinq; annis Episcopatum tenuisse, iam ne
 cessario subinfertur, q̄ diu ante nonum annum Claudij Ro
 mam venerit, quum ab anno Claudij nono, ad vltimum vsq;
 Neronis, non plures intercesserint, quam nouemdecim.
 Claudius enim haud expleuit annos, xiiij, quibus si coniun
 xeris, xiiij, annos imperij Neronis, summa sit viginti octo.
 demptis igitur nouem annis Claudij, iam residui sunt, non
 vinginti quinq; sed nouemdecim dumtaxat. Et quum Hie
 ronimus horum vtrinq; non semel fatetur, hoc est, q̄ Romę
 sedit Petrus annis viginti quinq; & q̄ vltimo Neronis cruci
 fuit idem affixus, constare secum haud quaquā potest, si con
 cilium illud super legalibus, asserat circiter annum ab ascen
 sione christi decimum octauum, fuisse celebratum. Nam an
 nus decimus octauus ab ascensione christi, prorsus incidit in
 ipsius Claudij nonum annum, quod ex Eusebij supputatio
 ne manifestum est. Neq; fieri potest (nisi ego vehemēter fal
 lor) vt quis ab inconstantia, imo repugnantia Hieronimum
 tutetur, nisi forte dixerit, Petrū huius concilij gratia, ex Ro
 ma hierosolymam rediisse. Quod si quis opinabitur, palam
 erit nihilominus hanc calumniā non procedere.

Hieronimus

Petrus Romę
 sedit, xxv, ānis
 et passus est vl
 timo Neronis
 anno,

TERTIA PERSVASIO.

DENIQ; VE quod ne nono quidem anno illuc veni
 re potuisset, eiusdem imperij Petrus, Tranquillus in Clau
 dio est author, qui Christianos tunc temporis Roma fuis
 se pullos scribit, Claudius (inquit) Iudęos impulsore Chri
 sto assidue tumultuantes Roma expulit. Vbi Orosius ad
 dubitat, vtrum contra Christum tumultuantes Iudęos co
 erceri, & comprimi iusserit, an etiam Christianos simul, ve
 lut cognatę religionis homines voluerit expelli.

Qui pfecto si vel historiã rerũ gestarũ ab Apostolis, vñ sal
te Paulinas legisset epistolas, nõ ambigeret Christianos lu
daeorũ impietate & versutia, Cesarem, ac populum Ro, ad
vindictã excitante vna cũ eisdem Roma expulsos fuisse,
Quippe vel Apostolo ad Romanos in epistola id testãte. In
ter alios nãq; Christianos q̃s saluere iusserat, Salutate (inqt)
Priscillã & Aquilã, adiutores meos in Christo Iesu, qui pro
aia mea suas ceruices supposuerũt, q̃s sane nisi Christianos
Apostolus nouisset, in Catalago salutandorũ Christi fidei
liũ neutiquã reposuisset. Attũ quõ Iudæus gñe Aquila il
le fuerat, q̃uis in Christũ vna cũ cõiuge crediderit, nihil o
minus hunc tñ Lucas in actib⁹ Iudæũ Ponticũ nominat in
hac ṽba. Post hæc (inqt) egressus ab Athenis Paulus, ve
nit Corinthũ, & inueniens quendã Iudæũ noie Aquilã,
Põticũ gñe, qui nup venerat ab Italia, & Priscillã vxorem
ei⁹. Eo q̃ præcepisset Claudius discedere oēs Iudæos a Ro
ma, accessit ad eos, & quia eiusdẽ erat artis, manebat apd
eos & opabatur. Et ne quis dubitet Christianoseos fuisse,
addit Lucas in calce capi, duodeuigesimali dicens, Iudæ⁹ qui
dã Appollo noie, Alexandrinus gñe vir eloquẽs, deuenit
Ephesum potens in scripturis, hic erat doct⁹ viã dñi, & fer
uens spũ loquebat, & docebat diligenter ea, quẽ sunt Iesu,
sciens tñ baptisma Ioãnis, quẽ cũ audisset Priscilla, & Aqu
ila, assumpserunt eũ, & diligentius exposuerunt ei viã dñi.
hac Lucas ad ṽbũ. Et totũ hoc caput declarat Priscillã, &
Aquilã Christianos ex Iudæis factos, Roma vna cum alijs
expulsos fuisse. Quod iterũ docent Paulinæ literæ, quas
nouissime iã vbi tempus resolutionis suæ p̃pinquauerat,
ad vnice dilectũ discipulũ Timotheũ suũ miserat. Saluta
inqt Priscillã & Aquilam. Vnde nõ solum Christianos,
sed syncerissimos quoq; Christianos eos fuisse constat, vt
pote q̃s Apostolus data mō occasione nũq; non salutabat.
Nihil hic moror, qd̃ Stapulensis tam in hac ad Thimothe
um, q̃ ad Romanos epistola innouat, verba apostolica ad
hunc modum exponens, salutat vos Priscilla & Acyla, vel
Prisca & Acyla, Origenem, Chrysostomũ, Ambrosiũ, &
tot doctũssimos alios interpretes, imo & veterẽ ipsam tra

ductionē, cui in hac parte ERASMVS nihil derogat,
hic sequi malo. Quid restat igitur dicere, q̄ Petrū ad no-
nū vsq; Claudij annū Romam non venisse? Qui enim il-
lac venire tunc potuerit, cum ceteri oēs cum Iudæi, tum
Christiani inde pellerentur, & in tantum stomachare Ro-
ma? Qui si posthac Romam aliquādo venerit, ac viginti
quinq; illic delituerit annis, Vespasiano eius imputaretur
martyrium, quod de tam benignissimo erga omnes princi-
pe credere nephās est, & nemo est omnium, qui hoc affir-
mare audeat.

TERTIAE CALVMNIAE SVMMA.

Claudij temporib⁹, circiter annū imperij eius nonū,
eiectione sunt ab vrbe Iudæi, simul & Christiani, qd̄ ex
Tranquilli pariter & Orosij constat historijs, vna cū
Apostolorū actis. Testantur enim acta, Priscillam, & Aquilam, qui non Iudæi modo, verum etiam Christiani fuerūt,
Roma per Claudium expulsos fuisse, quibus & se cōmen-
dat Paulus, semel ad Timotheum scribens. dū Roma pul-
si diuersarentur in Epheso, atq; iterū quum scribit ad Ro-
manos, illis tum Romam ab exilio reuersis. Non potuit
igitur ante nonum annum Claudij, Petrus venisse Romā,
vnde Iudæi simul & Christiani pellebantur, quum palam
sit Priscillam & Aquilam & Iudæos, & Christianos fuisse.

Actuum, xviiij.

ij. Timo, vlti.

Roma, vltimo

RESPONSIO.

Respondemus, q̄ hac Calumnia nullius omnino mo-
menti est, atq; id quidem plariscq; nominibus. Pri-
mum, quia fieri potuit, vt quanquam aduersus Iudæ-
os atq; Christianos edictum eiusmodi fuisset promulga-
tum, vt Petrus, vel amicorum fauore, quemadmodum fe-
re fit in eiusmodi negocijs, vel quia mortem nō metuisset,
Romæ nihilominus contineretur. Deinde, nec Tran-
quilli verba vidētur aliud quicquam efficere, quam q̄ im-

Hæc Calumnia
quatuor rōni-
bus cōfutatur,
Prima,

Secunda,

Tertia,

Quarta,

Petrū āno clau
dij quarto Ro
mam venisse,

pulsore Christo, Iudæos assidue tumultuantes, e Roma
Claudius reppulisset. At Petrus nec ex illis erat, qui sic
tumultuabantur, nec is, quem Christus ex vrbe voluit eij
ci, imo contra potius, Euangelij docendi gratia, voluit in
vrbe commorari. Tertio, si Priscilla & Aquila discessi
ssent ex vrbe metu Claudij, non ideo protinus conficitur,
q̄ cæteri quicq̄ parem habuissent metum, & q̄ nullus om
nino Iudæus remansisset in vrbe. Quarto, vt donemus
Petrum inde cum cæteris fuisse pulsum, nihil tamē hæc ar
guta prohibet, quin Petrus ante potuit venisse Romam.
Quamobrem & aduersarius ineptissime colligit, inqui
ens. Quid restat igitur dicere, quam Petrum ad nonum
vsq̄ Claudij annum Romam non venisse. Neq̄ enim
oportet, vt si nono anno Petrus Romam non venisset,
neq̄ proinde potuit ante nonum illuc accessisse. Nos em̄
ante nonum, ipso videlicet anno Claudij quarto, non du
bitamus illum aduenisse Romam. Quam rem pluribus
illustrum autorum testimonijs, mox ostensuri sumus.
Sed ista iam sufficiunt,

PERSVASIO QVARTA.

PERGAMVS iam eo ordine ostendere, ne ad vige
simum quidem annum post Christi passionem, vel in cœ
lum ascensionem Petrum Romam venire potuisse. Qd̄
ex verbis discipuli, a suspicionem apud Galatas sese purgā
tis clarissimum est. Dicit enim in ea quam ad Galatas de
derat epistola, non a quopiam hominum, sed solo Christi
munere, euangelicum mysterium sibi contigisse. Et quod
dixerat, ne cuiquam videretur falsum, probat inquires post
miraculosam suam ad fidem Christi conversionem, nō in
Hierusalem ad Apostolos se declinasse, sed protinus Ara
biam abiisse, tādē iterato Damascum repetisse, & tum
tertio loco primum tribus reuolutis annis, Hierosolymam
videndi Petri gratia transmigrasse. Deniq̄ post quinde
cū dies postquam Petrum & Iacobum fratrem domini

vidisset, dicit q̄ iterum Hierosolimam reliquit, ac in par-
tes Syriæ, & Ciliciæ deuenit. Deinde assumpto Barna-
ba & Tito, post integros quatuordecim annos, rursus
Hierosolimam rediit, quo Euangelium, quod in gentibus
prædicauerat, cum his qui Apostolorum videbantur Co-
lumnæ cōferret, & iterum Petrum vna cum Iacobo, & Io-
anne illic reperit. Et sic certum est totis illis septemdecim
annis Hierosolymis, & in collimitaneis regionib⁹ Petrum
sele continuisse, nec vnquam Romam recessisse. Additis
enim quatuordecim annis, quibus Hierosolimam reuene-
rat, ad annos tres quibus proxime post conuersionē suam
visitauerat Hierosolimam, decem & septem anni proue-
niunt. Demū postquā Petrus aliquādiu citra Paulū mo-
raretur, Antiochiam veniens in eum incidit, quē ille acerri-
me illic obiurgauerat, & eidem in faciem restitit, eo q̄ nō
recte ambulasset ad veritatem euāgelij, & simulationi nō
modo ipse fuit obnoxius, sed ad hanc alios quoq; iam tum
pertraxerit. Dixi (inquit) Cephæ coram omnibus, si tu cū
Iudæis gentiliter viuis, & non iudaice, quomodo gētes
cogis iudaizare? Inter quam reprehensionē Petri, & pristī-
nam eorum ab inuicē discessionem aliquid t̄pis certe inter-
uenerat. Ad hæc, post Christi ascensionem, non mox Pau-
lus Christum agnouit, nimirum qui dum Stephanus saxis
obrueretur, enecareturq; assistens, mortem ipsius in deli-
cijs habuerat. Dicitur enim Actorū septimo. Testes autē
deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui
vocabatur Saulus. Et solusmet inferius ca. xxij. ad Christū
queribundus loquitur. Cum funderetur sanguis Stephani
testis tui, ego astabam, & consentiebam, & custodiebā ve-
stimenta interficientium illum. Vide quam hoc temp⁹ ab
ascensione Christi, ad vsq; obiurgationē Petri Antiochiæ
a Paulo factā facile viginti etiā annos superet, quib⁹ tamē
Petrum certū est Romæ nondum fieri potuisse, quamuis
nec postea vnq; illic fuerit. Verum dem⁹ hoc aduersarijs,
quod Petrus anno vigesimo Romam appulisset, iā ad tre-
decimū vsq; annū imperij Claudij ille aduentus progaret.

Quod si huc trahatur viginti quinque anni, quibus Roma-
 na moderatus est ecclesia, interim Vespasiani temporis ei-
 mors irrogaretur. Quod omnes omnium historicorum libri ut
 falsissimum auersantur. Producamus huc Romanorum im-
 peratorum tempora, quo res fiat euidentior. Lucas euange-
 lij sui cap. tertio, anno imperij Caesaris Tiberij quindecimo
 Christum dedit verbum dei predicare incepisse, qui tandem
 post tres annos, & aliquot menses predicationis suae mor-
 tem sustulit, anno eiusdem imperij decimo octauo vel ultra,
 Tiberio post passionem ipsius annis tribus imperante, post
 hunc Caius Galligula annis tribus, mensibus decem, & octo
 diebus imperans vita functus est. Claudius anno quatuor
 decimo imperij moritur. Nero totidem annos in imperio ex-
 plesse dicitur. Otho Syluius infra nonaginta quinque dies
 imperium alteri cessit. Aulus Vetellius octo mensibus im-
 perauit, post hunc Vespasianus decennio Romanis sese im-
 peratorem praestitit, sub quo Christiani pacifice Romae dege-
 rant, nullis ab eo vexati persecutionibus. Quae igitur ini-
 quitas in tam benignissimum principem hanc reicere iniuriam, tamquam
 ille Petri interfecto aliquando fuerit.

Q V A R T A E C A L V M N I A E S V M M A

Actuum, vij.

Supputat aduersarius annos viginti, priusquam Petrus post
 Christi ascensionem Romam accedere potuit. Nam ut ait,
 aliquantum temporis intercessit ab ascensione christi, pri-
 usquam Paulus conuersus esset ad fidem, quum legitur ipse vel adu-
 lescent illorum seruasse vestimenta, qui Stephanum lapidabant.
 A conuersione vero mox concessit Arabiam, ubi non nihil
 moratus, damascum repetiit. Inde post annos tres accessit hiero-
 solymam, Petri videndi gratia, apud quem & mansit dies
 quindecim. Rursum ex hierosolyma reuersus, & per agratis
 regionibus Syriae, Cyliciaeque, post annos quatuordecim rediit
 hierosolymam, ubi negocium de legalibus praesente Petro
 tractabatur. Post haec, & non nihil temporis interuenit, an-
 teaquam Paulus Antiochia Petro in faciem restitit. Haec omnia tem-
 pora, si quis in vna summam colligat, conficietur annorum numerus.

circiter viginti. Quamobrem consequitur, vt ante vigeli-
mum annum Romam accedere non potuit.

RESPONSIO.

Respondemus primū, q̄ inter Pauli conuersionē, & tē-
pus illud, quo Paulus denuo Hierosolymā ascenderat,
quod nimirū erat quum super legaliū obseruatione cō-
ciliū agebatur, nō potuerūt anni plures, q̄ quatuordecim in-
teruenire. Quod nec Hieronim⁹ ipse negabit, mō cæteris Hieronymus
(quę ab eo nec semel asserta sunt) stare voluerit. Nā ipse Hie-
ronimus hæc tria fatef. Primū, q̄ vltimo Neronis anno Pe-
trus & Paulus Romæ necati sunt. Alterū. q̄ Petrus, priusq̄
ita pateref, annis viginti quinq; Romæ sedit. Tertiū, q̄ inter
ascensionē Christi & postremū Neronis, nō plures anni flu-
xerint q̄ xxxvij. Qui fiet igitur, vt vltra quatuordecim an-
nos a Pauli cōuersione conciliū ipsum destiterit, quum anni
xxv. quatuordecim adiuncti, plures annos conficiant quam
xxxvij. Quāobrem & posteriores illos quatuordecim annos,
quorū ad Galatas meminit Paulus, nemo velut a prioribus Galatas, ij,
omnino diuersos, supputare debet. Nō recte igitur anni illi
quatuordecim, quasi prorsus a tribus illis priorib⁹ diuersi nu-
merantur, sed illoꝝ supputatio mox a conuersione Pauli su-
mit exordiū. Nā inter Pauli cōuersionē, & conciliū illud ha-
bitū super legaliū obseruationē, quatuordecim anni dūtaxat
interuenerunt, vt mox palam ostensuri sumus. Neq; obstāt
nobis v̄ba Pauli ad Galatas, quum illic nō id agit Paulus, vt
annos vitæ supputet, sed vt ostendat se nihil ab hoibus didi-
cisse, qd̄ de Christo doceret cæteros, nec sibi vllam cū Apo-
stolis tantilli t̄pis fuisse cōsuetudinē, vt ab eis in euāgelio po-
tuisset erudiri. Confitef igit̄ ingenue Paulus, se bis conueni- Paulum bis Pe-
trū conuenisse,
sse Petrum, semel, q̄n non vltra quindecim dies apud eū mā-
sit, intra quod t̄pis spaciū, cōsummatam aliquā eruditionem
nequiuit assequi. Atq; iterum, q̄n cū ipso cōtulit euāgelīū,
qd̄ inter gentes quatuordecim annos ante prædicabat Qd̄
& ideo fecit, vt Galatæ certū haberent, se non ab Apostolis
euāgelīū Christi didicisse, quū tot annos ipsum antea pub-

lice docuisset, Cōsequitur igitur, vt si firmū sit (quod oēs cō-
corditer asserūt) Petrū videlicet annis, xxv. Romæ sedisse,
q̄ ip̄m cōciliū p̄ legalib⁹ habitū, nō vltra quatuordecim an-
nos a cōuersiōe Pauli distare potuit, nisi forte quis dixerit,
vt supra memorauim⁹, q̄ Petrus postq̄ aliq̄ diu māssisset Ro-
mā, Hierosolymā eius cōciliij gratia reuersus fuisset, nimirū
vt in negotio tā arduo satisfaceret iudæis. Et qd̄ vetat illud
opinari, q̄n̄ nihil, aut in sacris, aut i prophanis literis, huic rei
palam cōtradicit, Sed & multo satius esset modū aliquē iue-
nire, quo tot autores, si fieri possit, inter se cōciliantur, q̄ sen-
tentias eorū temere cōdemnare, præsertim cū in hoc, oēs cō-
sentiant, non latini solū, verum etiā græci. q̄ Petrus haud du-
bie, Romanus aliq̄ diu fuisset Episcopus Perspicuum igitur
est, calumniam istā null⁹ roboris esse, quum omnino cadat,
siue dixerimus non esse recte supputatum, seu, si recte sup-
putatum sit, nihil tñ scripturis repugnare Petrum e Roma
Hierosolymā rediisse. Sed hæcenus vt calumnia reiiciatur,
fatis opinor est dictum.

PERSVASIO QUINTA.

SVB hæc, neq̄ tunc t̄pis q̄n̄ Paulus Romanis scripse-
rat Petrū Romæ fuisse, hæc ipsa ep̄la ad Romanos porre-
cta argumēto est, quā quidē satis longo t̄pe ab Apostolo
nō fuisse descriptā cōstat. In qua ipse, vt Origenes memi-
nit, oibus nūeris absolutior fuerat, quā dū Corinthijs scri-
pserit, Et iccirco post vtrūq̄ ad Corinthios ep̄lam hāc scri-
ptā fuisse, cōtendit Origenes, Athanasius & o, & post pri-
mā q̄q̄ ad Thessalonicenses, attñ alterā ad Corinthios, nō
mox post eā q̄ prior est, exarauit Apostolus. Si quidē i ea
q̄ prior est, incestū quendā Corinthiorū ecclesiæ seniore[m]
qui cū vxore patris rem habuerat, acriter taxat, & ex vni-
tate fidelīū emācipandū p̄cipit, huncq̄ spiritui maligno in-
ptatē tribuit, mō sp̄s in diē dñi Christi Iesu salu⁹ fieret. In
altera & o, postq̄ ille resipuit, ac admissum digna cōpuncti-
one, atq̄ p̄nitentia defleuit, rursum vnitati, mēbrorūq̄
Christi cōmunioni restitutus est. Actandē post missas ad

6 Tesselonicenses lras, vbi ia tertio Corinthu venerat, per
6 Phebē Cencherēse m femina ad Romanos eplam direxit,
6 in cui⁹ calce multos fratru noiatim saluere iubet, & q pri
6 de illi⁹ opa in Christu crediderūt, & qui quapiā in eū dex
6 teritate vli sunt. Tū q ecclesie illius antistites, ac seniores
6 fuerūt, veluti Narcissum, Andronicū, Iuliā, Priscillā, & Aqu
6 lam. Qui igit fieri potuit, si Paulus Petru tunc Romae fu
6 isse credidisset, vt digna hūc salutatione nō dignaret, cu
6 ius ille obseruantissim⁹ esse, & nihil honoris ei nō deferre
6 pro sua canicie, & apostolat⁹ honestate debuerat. Sed ine
6 luctabilis hāc est ratio, Petru Romae tunc tps non fuisse.
6 Faceat ergo vafritia Romana hanc sibi gloria ambire,
6 nihil em aequē fallum est, atq; hāc arbitraria aestimatio.

CALVMNIAE Q VINTAE SVMMA.

PAulus literis suis ad Romanos, cōplures ex fratrib⁹ no
minatim saluere iubet, & p̄sertim ecclesie ipsius Antis
tites ac seniores, veluti Narcissum, Andronicū, Iulian
Priscillā, & Aquilā. Qui potuit igit fieri, si tunc Petru fui
sse Romae credidisset, vt digna hūc salutatione non digna
retur: cui⁹ ille obseruatissimus esse, & nihil honoris ei non
deferre, p sua canicie, & apostolatus honestate, debuerat.
Qm igitur hāc Epistola ad Romanos posteri⁹ scripta fue
rat, q; vel vtraq; ad Corinthios, vel illa, q ad Tesselonicen
ses prior est, oportet vt nō adeo tempestiue Romā Petrus
venerit, atq; praedicatur a multis. Manet igitur ineluctabilis
hāc ratio, Petru Romae tunc temporis non fuisse.

RESPONSIO.

QUamq; hāc ratio (quam aduersarius ineluctabilē vo
cat) nemini non p̄spicua sit, vel ob id omni robore ca
rere, q; ex negatiuis proficiscatur, nos tamen alijs mo
dis eam diluere conabimur. Fieri quidē potest, quū ex alijs
causis, quas hi soli norunt, qui paulo ipsi fuerant consuetu
dine quadam intimiores, tum ex ijs, quas mox dicemus, vt
quum ad Romanos Paulus scripserit, compluresq; saluere
iusserit, Petrum tamen haud nominatim salutarit.

i, Timo, ij,

Et primū, quia nec id facere cōsuevit in alijs eius epistolis, vt quā ad ecclesiam aliquā scribat, saluere noiatim iubeat presbyteros aut Episcopos ecclesiarū. Quod & facile patebit si per singulas epistolas discurrem⁹. Et principio, neminem in priori epistola ad Corinthios salutauit, quū tñ ex longa consuetudine, quā per annū & sex menses cū eis cōtraxerat, multos habuit familiares. Sed nec in posteriori, noiatim quenē impertit salute. Et tñ credibile est iam adfuisse Stephanum, & Achaicū, & Fortunatū (qui Paulo fuerant charissimi) de quibus & in priori epistola mētionē fecit. Ad Galatas item neminem. Et ad Ephesios neminē salutat, quum tamē & ijs, Episcopū constituisset Timotheū vnice sibi dilectū, & multos præterea familiares illic haberet, vt pote qui triennium apud eos mansisset. Ad Philippenses quoq; neminē præter Enodiam & Syntichen duas foeminas, quas tñ haud saluere iussit peculiari aliqua salutatione. Ad Colossenses insup ne vnū quidē, quum tñ eis præfuisset Archippus eorū Episcop⁹, & a Paulo cōstitutus, quē & alibi cōmilitonem suum vocat. In epistola rursus ad Thessalonicenses priori, quū hortatur multitudinē, vt agnoscant eos qui sibi præsumunt in dño, & vt habeant illos in summo præcio, nullius tñ exprimit nomen, cui salutē impertiat. In posteriori similiter nec vnus quidem meminit. Et in ea demū quā ad hebræos misit, quum alioqui parere eos iubeat ijs qui sibi præsumunt, neminem tñ ex eis nominatim salutat. Liquet igitur in ijs epistolis, quas ad ecclesias dedit Paulus, neminē ex presbyteris, aut Episcopis illum salutasse. Quid mirū igit, si in vna hac reliqua, ad Romanos data, Petrū nō salutarit. At inquis, Ecclesiæ ipsius Antistites saluere iussit noiatim. Dic ergo quos Antistites. Respōdes, Narcissum, Andronicū, Iulian, Priscillā, & Aquilam. At miror tales Antistites Romam habuisse, quum alibi Paul⁹ iusserit foeminas in ecclesia silere penitus. Constat em̄ ex supioribus, Priscillam Aquile cōiugem fuisse, & Iulian siue Iunian, Andronici, quemadmodum Athanasius seu Vulgarius tradit. Sed Narcissus (inquis) Episcop⁹ erat. At hūc non salutauit Paulus. Sic em̄ legitur in epistola Pauli, Salutate eosq; sunt ex Narcissi domo, nempe familiares Narcissi, nō ipsum

Narcissum. Erat em̄ is Narcissus (vt tradit Ambrosius) presbyter quidā, sed officio peregrini fungebatur, exhortationibus firmans credentes. At ceteros opinor nō pbabis vnq̄, fuisse presbyteros. Liquet igitur ex his, nequaquā in morem fuisse Paulo, vt præfectos ecclesiarū, in suis ep̄lis noiatim salutaret. Sed & alię q̄q̄ potuerūt interuenire causæ, cur iam nō literis ad Romanos datis salutasset Petrū. Quid enim si Petrū ob aliqua negocia tum absentē nosset, quēadmodū & q̄dā de Narcisso tradunt, q̄ abfuerat ab vrbe, q̄ & factū est, vt hūc forte nō salutaret Paulus. At redeuntē saltē Petrū iussisset saluari. Sed vides, nec hoc de Narcisso fecit. Cæterū q̄d si per Phæben. priuatā a se iussisset salutationem. Aut forte priuatas Petro scripsisset literas. Quis em̄ hui⁹ rei, iam post tot annorū currícula, certā expromere queat rationē. Sed dicēs. Iam igitur extarent ipsæ literę. Nihil oportet, neq̄ enim dubium est plærāsq̄ ex his, quas Apolloli scripserant, deperisse, qd̄ & nemo, q̄ scripturis alluzuit, ignorare potest.

PERSVASIO SEXTA.

ACCEDIT & istud ad corroborandū, qd̄ Petr⁹ ad ea tpa, quib⁹ Paulus Romanis literas destinauerat, Romanos nō fuisset, quia diuus Ambrosius, sup̄ ep̄istolam ad Romanos, in quibusdā vetustis codicibus dicit se legisse Narcissum illo tpe Romæ presbyterū fuisse, cui⁹ domū Apostolus saluere iubet, hic tñ (inquit diu⁹ Ambrosius) officio peregrini fungebatur, exhortationibus firmans credentes. Qd̄ sane nuperus Roman⁹ presbyter neutiq̄ faceret, a q̄ nihil tam est alienū, q̄ verbi diuini prædicatio. Et id propter, velut claudus (vt Plautino vtar dictione) sutor, domi totos sedet dies, cupediaꝝ delitijs voratrinā explens Nisi forte ostentandæ pompæ causa, ad Lateranense palatium interdum prorepat. Porro vt ad rem veniamus, hic scito est opus, apud primitiuā ecclesiam nullos fuisse, qui dicerentur summi Pontifices, Cardinales, Patriarchæ, Archiep̄scopi Nempe quæ duos solū ecclesiasticos habuit ordines, Presbyteros videlicet, & Diaconos, vt ex ea claret, quam Phi

pensibus Apostolus e Roma dederat epistola. Paulus, inquit
& Timotheus serui Iesu Christi oibus sanctis qui sunt in Christo
Iesu, qui sunt Philippis cum Episcopis, & Diaconibus, Nam
eadem vocabatur presbyteri, Episcopi vel seniores, ut ex episto-
lis Paulinis est manifestissimum, Quia in Actis quoque apo-
stolorum, ad Ephesinam ecclesiam presbyteris inquit, Quia vos
spiritus sanctus posuit episcopus regere ecclesiam dei. Et Petrus,
qui & ipse presbyter multarum ecclesiarum fuerat, ad presbyte-
ros dispersionis Pontii, Galatiae, Cappadociae, Asiae & Bithy-
niae scribens, seniores se nominat dicens, Seniores ergo qui in
vobis sunt, obsecro consenior, & testis Christi passionum, Igitur
non aucter credo tamen adhuc superciliosum summorum pontifi-
cum nomen, vel abhorruerat plane. Et ut regrediamur ad pri-
ora, Presbyteri dicebantur, qui ecclesiis veluti quidam praeseres
praerant. Vnde Apostolus in priori ad Timotheum epistola
Quibus bene (inquit) praesunt presbyteri, duplici honore dig-
ni sunt. Et ad Titum. Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea
quae desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros
sicut ego praescripsi tibi. Igitur hic per Narcisum presby-
terum seniore, aut Episcopum Romanae ecclesiae fuisse intelli-
gimus, qui non modo eius, sed & aliarum circumiacentium ec-
clesiarum, & Christi fidelium curam gerebat, cuius etiam familia, ob-
ingenuas eius virtutes Paulus salutare praecipit. Insuper An-
dronicus, & Iulias, duo e septuaginta duorum Apostolorum
numero (ut Origenis est opinio) Romanae ea tempestate fuerant,
quos hac prerogatiua honoris, ad Romanos in epistola salu-
tat apostolus. Salutate (inquit) Andronicum, & Iuliam cog-
natos meos, & concaptiuos meos, qui sunt nobiles in Apo-
stolis qui & ante me fuerunt in Christo Iesu. Adde, Priscilla, &
Aquila (ut Ambrosij suffragatur auctoritas) non ociose Ro-
manam venerunt, qui quonia propensiores erant in deuotione, ideo
ad confirmationem Romanorum missi fuisse intelliguntur, de
quibus ad hunc modum Paulus loquitur. Salutate Priscillam,
& Aquilam, adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima
mea suas ceruices supposuerunt. Eapropter quid opus Ro-
mana tunc habuerit Petro veterano, & iam viribus defecto
non conijcio. Nempe cum habuerit legitimum presbyterum

6 Narcissum, Apostolos Christi doctrina insignes, Andro-
6 nicum & Iulian, & cooperatores in euangelio nō cōtem-
6 nendos Aquilam & Priscillam, Sed hoc citra omnem con-
6 trouersiam verum est, quod Romæ tunc temporis nō fu-
6 erit. Nam si neminem non salutat eorum Apostolus, vel
6 qui seniores fuerant, vel qui cognati & cogniti, quomo-
6 do vnum Petrum non salutasset, quo cum firmissimā ami-
6 citiam & societatem iam pridem inuierat, & eius videndi
6 desyderio antea Hierusalem petere non dubitauerat. Et
6 hinc apparet, vsq; ad Neroniani imperij tempora Petrū
6 Romæ non fuisse. Quod si viginti & quinque annis illic
6 resederit, a quo tandem mortem passus est? Hic tussunt
6 Romani sycophantæ, non secus ac indocti quicq; cātores,
6 qui locum fecerunt prouerbio, hæsitatio cantorū, vt com-
6 muniter dicitur, tussis est.

CALVMNIAE SEXTAE SVMMA.

H Abuit Roma, quum Paulus ad Romanos scripserit,
multos egregios fidei p̄ceptores, & imprimis, Narcis-
sum, quē Ambrosius ait se legisse fuisse presbyterum **Ambrosius,**
Romæ. **Q** si presbyter, & Episcopus, quū ea tēpestare nihil
erat discriminis inter Episcopos & presbyteros, vt ex Pau-
linis eplis est manifestissimū. Habuit & Andronicū, & Iu-
lian, duos e septuaginta discipulis, vt Origenes opinat. **Origenes**
Habuit demū Priscillā, & Aquilam, quos Paulus appellat suos
adiutores in Christo, & Ambrosius dicit, eos missos fuisse
Romā, ad Romanorū in fide confirmationē. Q̄ n̄ igit tales
habuerit Roma p̄ceptores, quid opus fuerit & Petrū iden-
tidem habere, nempe veteranū & iam defectū virib⁹? Colli-
git igitur ex hoc, citra oēm controuersiam, verū esse, q̄ Ro-
mæ tunc temporis Petrus non fuerit, & proinde nec añ Ne-
ronis tempora venisse Romam.

RESPONSIO.

Veleni nugax
argucia eludit

Simon magus
a Petro deuictus
Egesippus,
Eusebius,
Linus,
Clemens,

Narcissum Ro-
mæ urbisq; Episco-
pū non fuisse,

Origenes,

Athanasius,

VT demus primū, illos fuisse coadiutores pauli, & discipulos christi, etiam si vis presbyteros & Episcopos. Nū ob id, Roma Petro non habuisset opus? Quasi nec Ephesijs paulus fuisset utilis, q̄ Timotheū habuissent Episcopum, neq; Corinthijs prodesse potuisset, q̄ apud eos Apollos & caphasac alij præfuisent. Frustra quoq; cæteras ipse, quū suis literis, tum viua voce, docuisset ecclesias, in quibus alioqui presbyteri fuerant & Episcopi. Sed & Romam cur se venturum est pollicitus, vt eis impartiretur domū aliud quod spirituale: quando quidē illic adesse nosset, tam egregios, & præceptores, & Episcopos. Quasi si præsentia pauli Romanis necessaria fuerit, tamen si Roma tales habuisset presbyteros, cur non identidem & Petri? Sed ais Petrum tū fuisse veteranum & defectum viribus. At nec ingenium eum destituerat, neq; spiritus, qui in eo loquebatur, & qui per eum, tot admiranda gessit opera, præsertim in eo cōflictu, quo Simonē ipsum magum deuicit. De quo, non solum Egesippus & Eusebius, verum etiam Linus & Clemēs alijq; complures testantur. Ceterum de Narcisso quod refers, haud vsquequaq; verum est. Credo sane Narcissum presbyterum fuisse, sed talem, qui peregrini fungeretur officio, quem admodū & ex Ambrosio recensuisti, nimirum qui sapius urbem egredere tur, vt suis exhortationibus credentes in fide firmaret, cuius rei gratia, & tum abfuisse creditur, quū ad Romanos scripserit paulus. Non est verum igitur, q̄ Narcissus urbis Romanæ fuerat episcopus, neq; quisq; eum hactenus ita vocat, quū tamen oēs concorditer id dignitatis petro passim tribuant. Porro q̄ Andronicum & Iulianē septuaginta duorum discipulorum numero fuisse putas, autore Origene. Certe nec Origenes id affirmat, sed tantum dicit, id ita fuisse possibile. Sic enim in epistolam ad Romanos ait, de quibus possibile est & illud intelligi, q̄ fortassis ex illis, lxxij. (qui & ipsi apostoli nominati sunt) fuerint. Ecce dicit, possibile, & fortassis. Quibus verbis, satis constat, eum ancipitem fuisse qui nam essent. At si vis nosce qui fuerint, legas Athanasium. Sic enim tu vocas Theophilactum seu vulgarium. Is in eandem epistolam scribens, Iulianē seu (quod græce habetur) Iulian, foeminā asserit

fuisse. At in illo discipulorum numero nullam haberi foemina
nam apertissimū est. Adde, q̄ hi, qui septuaginta duorū dis
cipulorū Catalogum colligerunt, nec Iulian nec Iunian cæ
teris annumerarunt.

PERSVASIO SEPTIMA.

HVC producam, & qđ Apostolus ad Galatas nar
rat in epla. Creditū est (inquit) mihi euangeliū prepujij, sic
& Petro circūcisionis. Quināq; opatus est Petro in Apo
stolatū circūcisionis, opatus est & mihi inter gētes. Tandē
manifestat, quō pactus fuisset cū Iacobo, Petro & Ioāne,
in synodo, quæ Hierosolymis sup legalīū obseruatīōe ha
bita est, vt ipsi in circūcisionē, hic ꝑ̄o inter gentes cū Bar
naba prædicatū pficisceretur. Quō itaq; tam cito Petrus
pacti immemor fieri potuit, & alienas ptes sibi vsurpare,
cum Roma toti⁹ paganismi mater tūc fuerit. Quinimo,
si circūcisionis fuerat Apostolus, quō Romæ tot annis, ad
Pauli videmus illac aduentum, cū Iudæis nihil ei fuerat ne
gocij. Adueniente namq; illac Paulo, vt Lucas in Actis a
postolorū ait, dicunt Iudæi ad eū. De secta hac notū est
nobis, quia vbiq; ei cōtradicitur. Rogam⁹ em̄ te audire q̄
sentis. Nos em̄ neq; literas accepim⁹ de te, neq; adueniens
aliquis fratrū nūciauit, aut loquutus est quid de te malum
Quos tandem copiosa illa, ac vberrima oratione sua allo
quutus est Paulus, a mane vsq; ad vesperā sermonē ptra
hens. E quibus aliqui dictis crediderūt, quidā vero renū
runt credere. Et nunq; antea audita aurib⁹ hauriētes, ad in
uicē tumultuabant, & multā inter se habebāt quæstionē,
Quid ergo Romæ tanto tps intervallo fecerat Petrus,
si Iudæis ea quæ a Paulo audierant, noua & inaudita vide
bantur, nec aliquē se prius audiuisse dixerūt, qui ei⁹ sectæ
instituta, & ritus eis declarasset. Et proinde Paulū, vt quē
sentiat diceret, velut vno ore postulabāt oēs. Videat qui
vult, q̄ sit tutū Romæ Petrum aliquando fuisse credere.

CALVMNIAE SEPTIMAE SVMMA.

Actuum xv,

Gala, ij,

Gala, ij,

Actuum vlti,

Conuenit inter Aplos in ipsa synodo Hierosolymis habita, q Paulus apud gētes, Petrus apud Iudæos apostolatū iniret. Sic em paulus ipse Galatis scribēs testat. Creditū est (inqt) mihi euāgeliū præpucij, sicut & Petro circuncisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolū circuncisionis, operatus est, & mihi inter gentes. Et quum cognouissent gratiā, quæ data est mihi, Iacob⁹, & Caphas, & Ioannes, qui videbātur columnæ esse, dexteræ dederūt mihi, & Barnabæ, societatis, vt nos in gentes, ipsi autem in circuncisionē. Quō itaq; tam cito Petrus pacti immemor fieri potuit, & alienas partes vsurpare sibi: quum Roma totius paganissimi mater tūc fuerit. Quinimo si Petrus circuncisionis fuerat Apostolus, quō Romæ tot annis, ad Pauli videlicet illac aduentū, cū Iudæis nihil ei fuerat negocij: Nā ex paulo Iudæi tum audierant plurima, quæ se nunq̄ prius audisse testati sunt, quēadmodū in actis abunde patet. Quid ergo Romæ tanto ipis interuallo fecerat Petrus, si Iudæis ea quæ a paulo audierant, noua & inaudita videbantur, nec aliquem se prius audiuisse dixerunt, qui eius sectæ instituta, & ritus eis declarasset. Et proinde paulum, vt quæ sentiat diceret, velut vno ore postulabant omnes.

RESPONSIO.

Confutatio efficaciæ argumēti Vellent,

Gala, ij,

Actuū vltimo,

DVob⁹ scripturæ locis hæc Calūniā videt̄ innitī, alteri, Dex epistola ad Galatas, alteri ex apostolorū actis. Sed hos si qs velit in aduersariū retorquere, multo validi⁹ eū impetet, q̄ ille nos impetijt. Nā si circūcisionis apostolus erat Petr⁹, vt prior ipse locus apud Galatas docet, & nō p̄ circūcisorum numerus Romæ fuerat, vt habet locus posterior ex actis, iure debuit, vt ex pacto, se Petrus Romam cōferre, nimirū vt Iudæos Romā incolentes in fide teneret, & maxime quū Hierosolymis Iacobū reliquisset, & Anthiochia Enodiū, Barnabā item Cypri, & Ioānē in Asia nosset, paulū insup nō ignoraret, oēs illas adiacētes regiones haud segniter pagrare. Intelligis igit̄ vt ex vtroq; loco sil' iuncto,

Petrus adactus fuerit Romā adire. Porro loc⁹ ille prior, nē
pe de pacto, non minus aduersus Paulum q̄ contra Petrum
facit. Quid enim ille tam cito pacti factus immemor, ubiq̄
Iudeorum Synagogas ingreditur: quē admodū paulo post si
nitam illam Synodū legimus in actis ca. xvij. Quū (inquiūt)
iter fecissent Paulus & Syllas per Amphipolim & Appollo
niā, venerunt Thessalonicam, ubi erat Synagoga Iudæorū.
Secundum consuetudinem autem suam paulus introiuit ad
eos, & per sabbata tria differebat eis ex scripturis adaperiēs
& allegās, q̄ christū oportuisset pati, & resurgere a mortuis,
& q̄ hic esset christus Iesus, quem Paulus annunciabat eis.
Et mox eodem ca. quū venisset Athenas, disputabat in Sy
nagoga cum Iudæis, Rursum, ca. xviii, disputabat autē in Sy
nagoga per omne sabbatū, suadebatq̄ Iudæis pariter & gre
cis. Sed & posterior ille locus nihil aduersū nos facit. Quid
enim si quidam ex primoribus Iudeorum, Romæ degentiū,
christum non crediderint: Nunquid nō ubiq̄ gentium eius
modi reperit Paulus? Quoties enim ipse in locis ubi prædi
cauit, reliquit tales: vt nemini mirum fuerit, si nō omnes, qui
Romæ tum fuerant, conuertisset Petrus. Cæterum & ad
uersarius aperte falsum illic affirmat, nempe q̄ Iudæi, quos
Paulus conuocari fecit, dixerant se neminem prius audisse,
qui eius sectæ instituta & ritus sibi declarasset. Neq̄ enim in
actis istud cōtinetur. Neq̄ fieri potuit, quū illic ex Iudæis tot
fuiſſent christiani, quin huius sectæ ritus & instituta pridem
audiſſent. Quid enim? Elingues erant Narcissus, & Andro
nicus, ac Iunias, Priscilla q̄, & Aquila, ac cæteri, qui probe no
uerunt hanc sectam & eius ritus ac instituta? Aut forte non
ausi fuerant annunciare christum, qui tamen pro pauli salute
non formidabant suam ipsorum ceruicem supponere? Falsū
est igitur, q̄ illi dixerint se neminem prius audisse, qui eius
sectæ instituta, & ritus sibi declarasset. Neq̄ tale quiddam in
actis habetur. Sed negabant se de Pauli factis, vllas a Iudæa
litteras accepisse, neq̄ inde quēq̄ aduenientē locutum fuisse
quicq̄ mali de Paulo, de secta tñ christianorū (q̄ ubiq̄ scisset
ei contradici) se cupere dicebāt audire ex Paulo que sentiret

Petrus adact⁹
Romā venire.

Actuum, xvij,

Paulus tamen si
p̄cipui apof
tolus, circunci
sistē Christū
p̄dicabat,

Actuū, xviii,

Actuum vlti,

Aduersari⁹ fal
sum affirmat,

Non q̄ ante nihil audiſſent a quoq̄, ſed q̄ noua quædã, & forte, quæ ſectam illã cõfutarent, a Paulo ſe ſperaffent audituros. Et hæc hæcten⁹, ob Calumniã ſeptimæ cõuulſionem.

PERSVASIO OCTAUA.

IAM ad ea vſq̄ p̄uenimus t̄pa, quib⁹ Hieroſolymis iudæorū coactus inſolentia Paulus, ad Cæſarẽ appellauit, ac Romã deductus, cathenis horrendis in carcerẽ cõiect⁹, illicq̄ in cõducto ſuo, qd̄ ei carceris fuerat loco, toto biennio p̄manſit. Nec p̄fecto parua hæc erat manſio, vt Hieronym⁹ in epl̄a ad Philemonẽ loquit̄, ad quã iudæorū turbe q̄tidie cõfluebãt. Nã ſuſcipiebat oēs, vt i Actis Lucas ſcribit, qui ingrediebant̄ ad eũ p̄dicans regnũ dei, & docens quæ ſunt de dño Ieſu Chriſto cū oī fiducia ſine p̄hibitiõẽ allectans ad fidẽ Chriſti hoies, vt v̄bis, ita & literis. Multos em̄, eo cõcionante, nō mō plebeos, ſed & de regia Neronis, Chriſti fidẽ ſuſcepiffẽ, ipſius epl̄e oftendũt, Ad Philippenſes em̄ e cõducto ſuo ſcriptitans, Salutãt vos, inquit, oēs ſancti, ac quidẽ maxime, & qui de Cæſaris domo ſũt. Quin epiſtolas q̄q̄ aliquot in vinculis dictauerat pia admonitione, & Chriſtiana pietate plenas, ne eccleſiã Chriſti pulchre ab eo inſtitutã, ei⁹ abſentia in deterius laberetur. Nã quos viuã voce cõuenire nō poterat, ſcriptis tantifp̄ admonebat, ne ſuã p̄feſſionis obliti, a Chriſto aliquñ exciderent, p̄cipue Galatis poſt pseudoapostoſos, retro a Chriſti fide ac ſuis rudimētis abeuntib⁹, epiſtolam e Roma ſcribere nō dubitauit, v̄bis etiã aſteriorib⁹ eos cõmonefaciens, ne vaſtritiã, & aſtu a Chriſto abduci ſeſe paterentur, Deũ obteſtans, q̄ quæcunq̄ illũ in mandatis dederat, ea nō ab hoibus, neq̄ per hoies nactus vnq̄ fuiſſet, ſed ſola benignitate Ieſu Chriſti, Nimirũ quibus tã firmiter credi oporteat, vt ſi angelus quoq̄, vel ipſemet ſecũdario ad eos aliquñ venerit, ac diuerſum qd̄dã docere voluerit, probroſum ac execrabile id fieret, in qua epl̄a Petri aliq̄ locis meminit, cui⁹ testimoniũ in hoc negotio, vt Galatis qd̄

dixerat facili⁹ psuaderet, mirū ī modū illi fuerat necessariū
Nō tñ vspiā ei⁹ mentionē facit, an Romæ ipsum tūc habu
erit collegā, vel si eis q̄ scripserat, & ille subscribere volue
rit. Qui certe, si tū Romæ fuisset, saltē ei⁹ noie eos saluta
set, q̄ facili⁹ tā eminentis Apli vocabulo p̄moti resipisce
rent, & ab extranea doctrina segregati, ad mentē redirēt
q̄nq; Attñ nihil horū fecerat Apostolus, qd̄ maximo est
testimonio, neq; ea tēpestate Petrū Romę fuisse. Cum tñ
viginti quinq; anni, vel scd̄m q̄sdā vigintiseptem, a Chri
sti passione, aut ascensione p̄terierint. Ceterū neq; ī ea, quā
ad Ephesios Romæ scripserat, eplā vllā ei⁹ mentionem fa
cit, cuius tñ hęc semp̄ alias fuerat cōsuetudo, vt collegarū
suorū nomine, in Christum credentes saluaret.

CALVMNIAE OCTAVAE SVMMA.

PAulus Galatis e Roma scribēs, Petri nōnullis locis me
minit, cui⁹ testimoniū in hoc negotio, nimirū vt Gala
tis ita qd̄ dixerat facili⁹ psuaderet, mixt in modū illi fue
rat necessariū. Admonuisset igit̄ eos Paulus in eplā sua, vel
q̄ tum Romæ Petrū habuisset collegā, vel q̄ idē epistole
subscripsisset suā. Nā ita Galatæ facili⁹, tā eminentis Apol
toli vocabulo p̄moti, resipuissent, & ab extranea doctrina
segregati, ad mentē rediissent celeri⁹. Sed neq; si siter ad E
phesios e Roma scribens, vllam omnino Petri mentionem
facit, cuius tñ hęc semper alias fuerat consuetudo, vt colle
garum suorū nomine, credentes in Christū saluaret. Quā
obrem & hęc maximo testimonio sunt, non ea tēpestate
fuisse Romæ Petrum.

RESPONSIO.

HAud facile nobis est, post tot saculorū volumina cau
sas reddere, cur aliqñ Paulus collegarū suorū in eplis
meminerit, & cōtra nonnunq̄ tacuerit penitus. Nam
vtrunq; fecisse, cuius eplās ei⁹ legenti, potest apertissimum
esse. Scripsit enī vno tpe, quum esset in custodia Romæ,

Hieronymus, quatuor epistolas, quæ & Hieronymus in cōmentarijs Epistolæ ad Philemonē, exactissimis docet rationib⁹, hoc est, ad Philippenses, Colossenses, Ephesios, & ad philemonem. In quæ tribus adiungit sibi Timotheū, hoc est ad Philippenses, Colossenses, & philemonem, verū in Epistola ad Ephesios, nec semel Timothei meminit. Ad philippenses em̄ sic exorditur, Paulus, ac Timotheus serui Iesu Christi, omnib⁹ sanctis in Christo Iesu, qui sunt philippis. Ad Colossenses ita, Paulus ap̄tus Iesu Christi, per voluntatē dei, & Timotheus frater, ijs qui sunt Colossis. Ad Philemonē at̄ ad hunc modū, Paulus vinctus Christi Iesu, & Timothe⁹ frater, philemoni dilecto & collegæ nostro, Caterū in ea quā dederat ad Ephesios, ita p̄fatur, Paulus ap̄tus Iesu Christi, per voluntatē dei sanctis oibus qui sunt Ephesi. Ecce subticet̄ Timothei nomen. Sed nec in calce, salutē vllā illis ex Timotheo, Paulū dixisse legimus. Quum igit̄ petrus nec ipsi paulo familiarior fuerat, neq; Ephesijs cōiunctior q̄ erat Timotheus, quippe quē episcopū eis ipse reliquerat, quid mirum esse debet, si petri nomen subticuerit, sicut & de Timotheo fecisse iam abunde perspicuū est. Erat em̄ Romæ Timothe⁹, quum ad Ephesios paulus scripserit, simul & dictandis ipsis literis p̄sens, eratq; paulo charissimus, nec non & Episcopus illis fuit, ad quos paulus scripserat, & tñ eius nullam omnino paulus facit mentionē. Frustra igit̄ ex eo cōtenditur, petrū non fuisse Romæ, q̄ paulus inde scribens, nullā in suis literis mentionem de illo faciat, qñ videmus eundem paulum, Timothei iam p̄sentis, ne verbulo quidem ad Ephesios scribentem, meminisse.

PERSVASIO NONA,

Inditio sunt, Petrū tpe Pauli Romæ nō fuisse, & literarū quas p̄ Epaphroditū ad Philip. dederat Apostol⁹, in quibus multoz̄ eos adinonet, & q̄ erga illū tunc t̄pis gerebatur, manifestat, maxime at̄ quantū illic in euāgelio p̄fecerit dicens, sua occasione passim Romæ euāgelium p̄dicari ab oibus, eodē quidē impetu, quāuis diuerso studio. Qui dā em̄ vinculis & cōstātia ipsius animati, sincero affectu,

Episc
st, ad
m. In
ppen
phe
m sic
nib
entes
imo
hunc
phi
derat
volu
imo
neo,
lo fa
othe
esse
o fe
the?
ipis
isco
om
itur,
n su
pau
p phe

lite
in q
ebā
fecer
icari
Qui
ectu,

6 & vere Christiana intentione, fide Christi Romae omni timo
6 re exuto, inuulgabant, quidam vero sola cupiditate nocendi
6 Paulo, ad euangelizandum Christum trahebant, putabant enim
6 fore, quod Neronis tyranni, cui nomen Christi fuerat possum,
6 puocata iracundia, Paulina gloria in euangelio facesseret,
6 ac tyrannus in eum, uti eius professionis auctorem, grauius animadu
6 uerteret. Fit enim, quod maxime nobis nocitura sciuerint, haec
6 ad nostram perniciem inici palam euulgat. Tum ait paulus sibi
6 non esse curam, dum quouis modo euangelium annuncietur, &
6 Christus orbi innotescat, suum hoc ad vitam, siue ad mortem il
6 li sit cessurum. Maluit enim cum euangelij lucro mori, quam absque
6 profectu viuere. Res profecto miraculo digna, si Petrus tunc
6 Romae fuerat, quemadmodum multis iam annis inibi agere de
6 buerat, quomodo Christi nomen tam moleste a Paulo Roma au
6 dierit, ut subornati in hoc etiam plerique homines dolosi sub Chri
6 sti predicationis obrentu, Pauli exitum quererent. Num vero
6 otiosus tot annis illic delituerat, & Christi occultauerat
6 fide Petrus, timens ne in eum sauisset tyrannus, utque facilius
6 eorum insidias, qui aduersabatur Christo, subterfugerit?
6 Nam si annuatim euangelium Romae predicauerat, ea res non
6 debuit esse Paulo timori, siquidem Roma tot iam annis an
6 tea Christum patientissime a petro audierit, Imo quantun
6 cunque tumultuante Roma, tyrannus ad vindictam irritaretur,
6 in Petrum primitus resultasset haec iniuria, utpote qui caput
6 eius negocij fuerit. Ecquid igitur formidarat Paulus, ne faba
6 haec in suo, quod dicitur, cuderetur capite non uideo. Ad haec,
6 in sine eiusdem epistolae subdit. Salutant vos omnes sancti, maxime
6 vero qui de Caesaris aula sunt, maxime profus dicere debuit pe
6 trus, oim nostrum ueluti quidam antesignanus. En quam inse
6 curum est dicere, etiam tunc tempore Petrum Romae fuisse, dum pau
6 lus captiuus illic teneretur, hac persuasione clarissimum est.

CALVMNIAE NONAE SVMMMA.

Similiter ad Philippenses scribens, sua dicit occasione, *pas Philip, i.*
Sicut ab omnibus euangelium Romae praedicari, eodem quod
impetu, quous diuerso studio. Quidam enim uincul & constan
tia pauli, magis animati sincere & absque metu Christum predicabant

Quidā ꝑ sola cupiditate nocēdi Paulo, rem aggressi sūt,
sperantes ita Nerone acerbius in Paulū sēuiturum, velut in
eius ꝑfessionis autorē. Qꝫ si Petrus Romæ tum fuisset, qui
fieri potuit, vt a Paulo Roma tam moleste Christi nomē au
diisset: Nū ꝑ tot ānis ociosus illic delituerat Petrꝫ, & Chri
sti fidē occultauerat, timens ne in eū sēuisset tyrānus: Nam
si Petrus Euangeliū annuatim prædicasset, in eius magis qꝫ
in Pauli caput hæc faba cuderetur, nimis qꝫ ipse quasi prin
ceps totius negocij fuisset. Ad hæc, in fine eiusdē epistolæ,
subdit Paulus, Salutant vos oēs sancti, maxime ꝑo qui sunt
ex Cæsaris domo. Qꝫ si Petrus illic tum fuisset, dixisse ꝑor
sus debuit. Maxime vero Petrus, omniū nostrū veluti qui
dam antesignanus.

RESPONSIO.

Quam fallax fuerit hæc argutia, quæ petitur ex eo lo
co, nēpe qꝫ non Petri noie paulus eos, ad quos scripse
rat, salutarit, opinor satis dilucidum esse factū, ex
responsione quā proxime superiori Calumniæ subdidimus.
Quāobrem nec operæ ꝑciū erit ꝑ posteriori huius argutia
parte quicqꝫ amplius in mediū adducere. Sed ad priorē tū
respondebimꝫ. Quæ ꝑfecto nihil habet roboris, quo quæ
at euincere Petrū non fuisset Romæ. Neqꝫ enim repugnat
quicqꝫ vt ātea qꝫ aduenisset paulus Romā, Petrus vna cū alijs
illic Euangeliū diu docuisset, & ijdem tū presentia pauli ma
gis cōcitati, vehementius ac ardentius id ipsum facerēt, qꝫ
ante cœperūt. Annon experimur cotidie ligna, quæ paulo
ante in fornace lentius arserunt, ꝑ appositionē aridioris cui
iusdā surculi, magis ac validius accendi, neqꝫ iā excitatum a
dorem prioribus lignis imputari, sed huic potius qꝫ postre
mo fuit adiectū. Ita quid ꝑhibet, quo minus Christi prædi
cati iam recens exorta flamma, Paulo magis ascriberetur, qꝫ
Petro cæterisqꝫ, qui Paulū in hoc negocio præcesserunt, vt
interim sileam quantus ignis, præ cæteris oibus concionato
ribus, in ipsius Pauli pectore flagrabat, vt nemini mirū esse
debeat, si per accessum Pauli, Euangelij prædicatio magis

Compartio ele
gans,

ac magis exardesceret. Satis igitur ista Calumniam nonam
labefactant.

PERSVASIO DECIMA:

Colossensibus per Tychiū ac Onesimū scribēs Paulus in recessu epistolæ addit, Salutatur vos Aristarchus captiuus meus, & Marcus cōsobrinus Barnabæ, & Iesus qui dicitur iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutatur vos Epaphras qui vestras est, seruus Iesu Christi. Salutatur vos Lucas medicus charissimus, & Demas. Vide quā oēs nomina enumerat, qui tūc ei aderant, & cooperatores eius erant in regno dei, hæc est ecclesia Christi. Gregorius enim inquit, Sape in sacro eloquio regnū cœlorū presentis temporis ecclesia dicitur. Et Christus apud Lucā, regnū dei, inquit, intra nos est. Quas ob res Paulus dicit, Hi soli sunt adiutores mei in regno dei. Quid ergo Petrus, nunquid tanquam veteranus quidam, ac emeritus miles in oculum tunc se receperat, ut non pro sua virili euāgelicas adiuuaret partes, cooperatores in regno Christi non fieret? quod de Petro sentire horret animus, pinde non te habuit tūc Roma Petre. Nam si fuisses Romæ & Paulum eundem Christum prædicantem non iueris, eius iam factionis fuisses Apostolus, quæ non Christum ædificaret, sed destrueret, ac demoliretur. Omne enim regnū, Christo dicente, in se diuisum desolabitur, ac domus supra domum corruet.

CALVMNIAE DECIMAE SVMMMA,

Colossensibus identidem Paulus scribens, in Epistole recessu sic dicit, Salutatur vos Aristarchus cōcaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, & Iesus, qui dicitur iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutatur vos Epaphras, qui vestras est, seruus Iesu Christi. Salutatur vos Lucas medicus charissimus, & demas. Vides quæ oēs nomina enumerat.

E i

rat, qui tunc esaderant, & cooperatores eius erāt in regno dei, hoc est ecclesia Christi. Quid ergo Petrus, nunqd rāq̄ veteranus quidā ac emeritus miles, in ocium tunc se receperat, vt nō pro sua virili euangelicas adiuuaret partes, cooperatorq̄ in regno Christi non fieret? Quum igitur hoc animus horret de Petro sentire, palam est eum tunc Romæ nequā fuisse,

RESPONSIO.

SInō fuissent plures in regno dei cooperarij, q̄ quos hic enumerauit Paulus, vbi quæso Iacobus tum fuerat, vbi Ioannes euangelista, vbi Barnabas ac cæteri Apostolici quorū plaricq̄, nemo dubitat, quin iam extarent, nulla tyrānorū adhuc crudelitate necati. Sed inquis. Hi nequaquā Romæ fuerunt. Quid si Romæ non fuerant? laborabant nihilominus in regno dei. Neq̄ negabis opinor quin alibi quā Romæ, dei regnū vigeat. Sed de his (inquis) paulus intelligit, qui Romæ laborabant. At neq̄ de oibus his intellexisse Paulum, vel ex argutia tua proxima constare potest, qua testaris dixisse Paulū, q̄ sua occasione passim Romæ prædicatum ab omnibus fuit Euangeliū Christi. Hoc tu affirmas scripsisse Paulum ad Philippenses. Q̄n igitur eodem tempore scripta fuerat hæc ad Colossenses epistola, qui fieri potuit, vt paulo tum Romæ non essent plures ad regnum dei cooperarij q̄ hi treis, nimirum Aristarchus, & Marcus atq̄ Iesus, quum idem (vt tu recenseres) asserat euangeliū, Romæ passim ab oibus, occasione sua iam fuisse prædicatū? Num hoc est passim ab oibus prædicari, quū a tribus dūtaxat euangelium prædicatur? Erras igitur Paulum haud recte capiens. Neq̄ enim istantū dixit, hi soli cooperarij sunt ad regnum dei, sed adiecit qui fuere mihi solatio. Vt intelligas hos præcæteris (qui ad dei regnū paulo cooperabantur) eidem fuisse maiori solatio. Et more suo fortassis hiperbolice locutus est, volens ita peculiarius eos Colossensibus commendare. Non prorsus itaq̄ negat Paulus, alios fuisse libi ad

Philip, i,

Allucinatur
Velenus,

dei regnum cooperarios, sed ex nullis alijs (qui cooperarij
 essent) sibi tantum solacij fuisse suppeditatum. Nam erant
 adhuc, cum alij pleriq; tum Narcissus Romæ. Erant &
 Andronicus, & Iunias, Priscillaq; & Aquila, quos, e Corin-
 tho Romam scribens, adiutores suos vocauit, ac salutauit
 amantissime. Nihil igitur agit hac argutia Velenus, aduer-
 sus præsentiam Petri Romæ, quum fieri potuit, vt esset Ro-
 mæ Petrus, & vel in alia custodia multū distante positus, vel
 tot tantisq; fidei negocijs occupat⁹, vt assidere Pauli vicul⁹ &
 ei solatium assiduum impendere non licuerit. Possumus
 tamen vel ex ea deprehendere Petrum tunc fuisse Romæ, Colof, iiii,
 q; Paulus in eadem Epistola, Marci consobrini Barnabæ me-
 tionem faciat, quem & Petrus charissimum habuit, & in i, Petri vlti,
 epistola sua priori vocat filium, quemq; passim historici tra-
 dunt Romæ cum Petro fuisse, & euangelium, quod Marci
 iam dicitur, ibidem scripsisse. Neq; alius iste Marcus est ab Marcus euāge-
 eo, quem Velenus dicit a Paulo vocari in epistola ad Phi- liū Romæ scrip-
 lemonem, Marcum Aristarchum, de quo mox plura sumus sit,
 dicturi.

PERSVASIO VNDECIMA.

Onesimus, quem Phrygem genere quidam fuisse pu-
 tant, Philemonis Colosseij seruus, compilatis rebus qui-
 busdam ipsius Romam fugitiuus venerat, illicq; Paulo
 de Christo concionante audito, Christi nominis factus
 est candidatus, ac baptisinate in Christicolarum consor-
 tium ascitus. Porro ne quid labis pristinae scelestæ vitæ in
 eo remanserit, conscientiam Apostolo aperuit, & iniuri-
 am, quam domino suo intulit, rebus quibusdam illius sur-
 reptis confessus est, quem Paulus, quia nimium adama-
 rat, non sibi temperare potuit, quin protinus benigno,
 ac scito epistolio eum Philemoni reconciliaffet, hanc sibi
 iniuriam in Philemonē bene meritis donari postulās.

Et si quid dāni rē pecuniaria, aut alia quāuis, Onesimi p̄
fugio, acceperit, pro eo se vadē ponens, oīaq; se depensu
rum eius loco promittens. Et in epistolij principio Phile
monē Appiam vxorē ipsius, & Archippum Colossensis
ecclesiae episcopū salutans, quo id facili⁹ pro quo interpel
lauerat, vt sensit Chrysoftomus, impetrasset, Timothei
nomen adiungit dicens, Paulus seru⁹ Christi Iesu, & Ti
motheus frater Philemoni & c. Cur hic Petri nomē in sa
lutatione Paulus Inpprimat, si Timothei apposuit, qui fa
cilius tā magni euāgelici praconis autoritate mot⁹ offē
sam forte Onesimo cōdonasset? Proh pudet me tot lecu
lorū, quibus Paulinae literae tineis corrosae, situ ac p̄dore
fœditate, intra angulos delituerant, passimq; ab omnib⁹
negligebantur, quarum lectio tot erroribus, ne in ecclesia
subnascerentur, vel sola occurrere potuerit. Quid em̄ tā
manifeste ostendere potuit Petrū Romae nō fuisse, quam
hac ad Philemonē epistola a Roma per Onesimū trans
missa? Sed nunquid forte Philemonem, & presbyterum
Colossensem Archippū, noīe Petri saluere iubet Apосто
lus, ad finē epistolae properemus, Salutat te Epaphras (in
quit) cōcaptiuus me⁹, Marcus, Aristarchus, Demas & Lu
cas adiutores mei. O infelicem Petrum, si tum Romae fu
erat, & Paulum in hoc honestissimo destituit negotio.

CALVMNIAE VNDECIMAE SVMMA

Rursum Paulus datus ad Philemonē literis, ob Ones
imi serui reconciliationē, quo facilius ab eo, quod pet
tūt, impetraret, nomen adiūgit Timothei. Paulus (in
quit) seruus Iesu Christi, & Timotheus frater Philemoni.
& c. Cur hic Petri nomen (si Romae tum is affuisset) in salu
tatione subticuisset Paulus? quū credibile sit, philemonem
Onesimo facili⁹ offensam cōdonasse, audito noīe Petri, q̄
plurium Timotheorū. Sed quum nec eius nominis memine
rit in epistolē recessu, vbi ex alijs multis philemoni, simul &
Archippo salutē dicit, quid potest manifestius ostēdere Pe
trum eo tempore, neutiq; fuisse Romae?

RESPONSIO.

SVpra mōstrauimus, haud satis efficaciter ex eo cōsequi
 Petrū Romæ non fuisse, q̄ inde scribens paul⁹ ei⁹ haud
 quaḡ meminisset. Et sane quisquis obseruat, quanta diligē
 tia paulus vbiq; suam tueri studet autoritatem, is facile per
 spiciet, q̄ nihil ista repugnant, nempe q̄ Petrus Romæ fue
 rat, & tamen eius nullam omnino paulus fecerat mentio
 nē. Aduerte quoties ad Ephesios literas mittit, nēpe semel ad
 ipsam ecclesiam, & bis ad Timotheum, dum is ibi moraret,
 & tñ Ioannis apostoli (qui fuerat Ephesiorū Episcopus) me
 minit nusq;. Et rursus ex Italia scribens ad hebræos, Iacobi
 tamen Hierosolymitanorū Episcopi nullā omnino mentio
 nē facit. Sed & ad Ephesios quum scriberet e Roma, quem
 admodū ante diximus, q̄q; secū haberet tunc præsentem Ti
 motheū, quē & ex Epheso discedens Ephesijs ante cōmen
 darat, nihil tñ vel in Epistolæ ipsius inīcio, vel in calce, ne v
 bo quidem, Timothei meminit. Et qd' magis mirabere, di
 ctatis eodem tpe literis ad philippenses, ad Colossenses, ad
 Philemonem, sp̄ sibi Timothei nomen adiungit, & Timo
 thei noie salutatur eosdem. Quis hic nobis pauli consiliū ex
 plicabit, aut exactam reddet huiusce rei rationē, cur in his
 expressit, in illis prorsus reticuit Timothei nomen, quū tñ
 vno tpe scriptæ fuissent, & ipse quinetiam Timotheus, dū
 omnes dictarentur, esset tum præsens? Caterum quū neq;
 tanti momenti fuisset ea res, quā Paulus ab ipso Philomene
 postularat, neq; satis apparet, quam Petrus cum philomene
 consuetudinē prius habuisset, nulla ratio videtur, cur petri
 nomē in ea epistola debuisset adiungi. Frustra igit̄ hic *Velenus* In cassum excla
 mat Velenus,
 lenus exclamat inquit, Proh pudet me tot sæculorū, qui
 bus Paulinæ literæ, tunc is corrosæ, situ ac p̄dore fœdate,
 intra angulos delituerant, passimq; ab omnibus negligebā
 tur, quarum lectio, tot erroribus, ne in ecclesia subnaſceren
 tur, vel sola occurrere potuerit. Quasi nō essent hæ literæ,
 veteribus illis theologis nocturna diurnaq; manu versatæ,
 nempe Tertulliano, Athanasio, Chrysostomo, Ambrosio,
 Hieronymo, cæterisq; tam græcis, q̄ latinis, innumeris, quo

rum nemo tam oculatus fuit, vt hūc errorem depræhendere potuit, quem iam (si dijs placet) reperit Velenus. Quod silentio sola (quemadmodū Velenus ait) his errorib⁹ potuisset occurrere, mirum est quomodo tanta, & tam splendida ingenia, quæ nulla re magis quàm Paulinis epistolis exercitata fuerunt, vsq; adeo cæcutiebant, vt nequiverint id depræhendere, quod tam acute cernit Velenus, nempe tot locis Paulinis repugnare, quod Petrus vnq; Romæ fuerat.

PERSVASIO DVODECIMA:

Peracto iā dicto biennio, multisq; Romæ ad fidem Christi cōuersis, ac eplis hinc inde p̄ ecclesias transmissis, tandē Paulū in libertatē asseruit Nero, e cōpedibusq; dimittere fecit, qd̄ ipsemet ad Timotheū testatur paulus dicens, liberatus sum de ore leonis. Captiuitas etem̄ hæc intra hoc quinquenniū fuerat, de quo Traianū imperatorē Sex. Aureli⁹ dicere solitū memorat, p̄cul distāt cūcti principes a Neronis quinquēniō, adeo em̄ comis, benign⁹, affabilis & modest⁹ quinq; primis sui imperij annis Nero fuerat, vt de eo Tranquillus scribens, a pietate hūc imperij exordia fecisse dixerit, Et tm̄ aberat, vt infra hoc quinquēniū Nero morti deuouerat quēpiā, quod moleste & indignāter eis, quod mortis sententiā in aliquē p̄nūciauerint, p̄ consuetudine subscribere etiā fuerat solit⁹. Nā semel admonitus, vt in supplicio cuiusdā capite dānati ex more subscriberet, quā vellem (inquit) nescire literas. Hic igit̄ p̄ sua erga oēs beneuolentiā Paulū tunc t̄pis dimisit liberū. Reliquis at̄ nouē imperij sui annis, in oēm luxū, turpitudinem, truculentiā adeo se effudit, vt impietate oēs facile, scelestissimos etiā hoies supasset. Quāuis Iosephus libro antiquitatum vigesimo, capite sexto, nimis incertā de Nerone esse historiā tradat, dicit nāq; Multi de Nerone historiā cōscripserūt, quorū quidā pro gratia bñficioꝝ ei⁹ neglexere v̄itatē. Alij v̄o p̄pter odiū & ei⁹ inimicitias, sic impudēter mēdacijs inuoluti sunt, vt aperta reprehensione sint digni.

• Ideo fauiente iā Nerone, ac tyranno nō imperatore exis-
 • tente, post decenniū iterū Paulus in vincula relapsus est,
 • & peius q̄ vnq̄ antea ab eo habitus. Vnde epistolā illā, q̄
 • ad Timotheū habetur altera scribēs, prioris captiuitatis
 • meminit his ferme verbis, In prima mea defensiōe nemo
 • mihi astitit, sed oēs me dereliquerūt, non illis imputet, do-
 • minus autē mihi astitit, & confortauit me, vt per me præ-
 • dicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus
 • sum ex ore leonis. Vbi tunc Petrus fuisse censendus est?
 • Romæ reuera non fuit, alioqui Paulo causam pro capite
 • apud Neronis tribunalia peroranti, & sese defendenti cū
 • non adfuisse, iniquū prorsus fuisset. Quē si ex industria
 • q̄q̄ dereliquerit, nulla excusatione deinceps dign⁹ habe-
 • retur, Ego tamen millies tolerabilius iudico, Petrū nūq̄
 • Romæ fuisse credere, quam hanc calumniam, q̄ Paulum
 • destituisset, in tam sublimem Apostolū rejicere.

DUODECIMAE CALVMNIAE SVMMMA,

Paulus pacto iam dicto biennio, libertati suę restitutus
 per Neronem, quem adhuc constat benignissimū egis-
 se principē, denuo post aliquot annos, in carcerē ab eo
 dē Nerone iā fauente, & tyrannidē exercente, cōiectus fu-
 it. Ex carcere igif, secundā, q̄ ad Timotheū habet, epistolā
 scribens, prioris captiuitatis meminit, ad hunc modū. In pri-
 ma mea defensione, nemo mihi astitit, sed oēs me derelique-
 runt, non illis imputetur, dñs mihi astitit, & cōfortauit me,
 vt p me p̄dicatio impleatur, & audiant oēs gentes, & libe-
 ratus sum ex ore leonis, Vbi tūc Petrus fuisse censend⁹ est?
 Romæ reuera nō fuit, alioqui Paulo causam p capite apud
 Neronis tribunalia poranti, & sese defendenti, iniquū pror-
 sus fuisset nō adfuisse petrū. Q̄ si paulū ex industria dereli-
 quisset, nulla deinceps excusatione dign⁹ haberet. Ego tñ
 millies tolerabili⁹ iudico, Petrū nūq̄ fuisse Romę credere, q̄
 hanc calumniā (q̄ paulū destituisset) in tā sublimē Aposto-
 lum rejicere,

ij, Timo, iij, 3

RESPONSIO.

Aperta calūnia
Veleni.

ij, Timo, iij,

Philip, ij,

QUāq; ipsam calumniā Veleni, breuiorem in formā contraximus, reiectis multis, quæ superuacanea videbantur, tamen vt eadem adhuc magis friuola cunctis appareat, paucioribus eam perstringere curabimus, ad hunc modum. Paulus testatur se fuisse derelictum ab omnib⁹, quā obrē & a petro, si tum is fuisset Romæ. At hoc de petro quē q̄ affirmare nephās est, nempe q̄ paulum in tanto discrimine destituisset. Non fuit itaq; petrus Romæ. Nos hic dicimus, Paulum de his fuisse locutum, qui sibi pridem ministrarunt, de quibus & paulo ante conqueritur. Demas inquit me reliquit, amplexus præsens sæculum, & profectus est Thessalonica, Crescens in Galatiam, Titus in dalmatiam. At nō erat ex eorū nūero petr⁹, a qb⁹ ipse Paulus tale ministeriū expectauit, habuit enim petrus negocia sua. Curam egit gregis sui. Et iam forte vidit instare tempus, quo maxime cōfirmari deberent in fide, ne metu cōsternarentur, & a suscepto christianismo deficerent, quū ipsum paulum, nempe tantum apostolum, audirēt sisti Cæsaris tribunalibus. Adde, q̄ satis ipse nouit pauli facundiam, nec de eius constantia quicq; dubitauit, sed & persuasissimum habuit sp̄m ei non defuturum, his aut alijs forte rationibus permotus Petrus, vtilius fore duxit, vt non deesset gregi suo (quem christus ei tantopere cōmenda uit) q̄ q̄ studio pauli (quem vel spiritu forte prænouit p̄ christo moriturum) gregem sibi cōmissum periclitari sineret. Intellexit ergo paulus, quū se derelictum fuisse quæreretur, vel de his, quos ex Iudea secum aduexerat, vel de alijs, quibus in negocijs ad se spectantibus, familiariter vti cōsueuit. Sed de Petro nequaq; quippe qui nūq; ei solitus fuit adhærere. Et dixit, omnes, more suo loquendi, quū certū sit, non omnes, eū deseruisse. Sic enim & alibi dixit. Omnes quærent, quæ sua sunt, non quæ Iesu christi, quū sciret esse non nullos, qui satis ardentem christum quærent, nempe Petrum, Iacobum, & Ioannem. Et ad eundem modum hoc loco dicit. Omnes dereliquerunt me. Quum tamen Lucas eum haud quaq; deseruisset, id quod in eadem epistola testatur Lucas (inquit) e mecum solus. At lucas (inquis) nihil iuuare Paulum in sua defensione potuit, potuit haud dubie, quandoquidē & alibi de

eo scribit Paulus, q̄ esset laus eius in euangelio, per omnes ij. Corint, viij,
ecclesias Et rursum in ep̄la ad philemonem. Marcū, Aristar
chū, demā, & Lucā, vocat adiutores suos.

PERSVASIO TREDECIMA

Notū est Lucam Euāgelistam, & Apostolicarū actio
nū historiographum, indiuisum totius peregrinationis
Pauline fuisse socium, quem ille filij semper dilexit loco,
honorificamq; eius mētionem plerisq; facit in locis dicēs,
illius maximā laudem in euangelio fuisse. Nam cū omnes
etiā a Paulo defecerint, hic solus nūquā ei non adherebat,
non minis, nō vinculis, non sexcentis persecutionib⁹ per
territus. Cuius historia ad hęc vsq; tpa, quibus Paul⁹ vin
ctus e Hierosolymis Romā perductus, ibiq; in conducto
a milite custoditus est, peruenit. Veluti eius rei capite vlti
mo copiose meminit, quomodo videlicet Paulus Romā
perduct⁹ fuerit, quomodo fratres, qui eo tempore Romę
fuerant, ad Appij forum ei obuiam venerint, quomodo
trium dieꝝ spacio euoluto, Iudeos ad se accitos habuerit,
quomodo colloquutus cū eis fuerit, quomodo eis cōfuta
uerit, & singula ordinatim prosequitur. Nullā tamē alicu
bi mentionē de Petro facit, an vel alloquio Paulū aliquā
do dignatus fuisset toto hoc biennio, vel quid rerū Petr⁹
Romę fecerit interim, dū Paulus v̄bū dei ardētissime illic
tū deprædicasset. Et tñ tunc tp̄is hanc historiā fuisse scrip
tā creditur, quādo Paulo Romę in catenis degenti ille in
trepide ministrauerat, qui vsq; adeo Pauli studiosus fue
rat, vt quicquid hactenus de eo cōperat, cūcta in suā histo
riā diligētissime cōgesserit, etiam Hieronymo de viris il
lustribus attestāte, Lucę inquit historia vsq; ad biennium
Romę commoranti Paulo peruenit, id est vsq; ad quar
tū Neronis annū. Ex quo intelligimus in eadē vrbe librū
esse cōpositū, Igitur visionē Pauli & Teclæ, & totā bap
tizi Leonis fabulā, inter Apocryphas scripturas cōputa
m⁹. Quale enim est, vt indiuiduus comes Apostoli inter
cæteras ei⁹ res hoc solū ignorauerit; hacten⁹ Hieronymus

At quid hoc: nōne non solū Apocryphū, sed plus, quam
 falsissimū erit, Petrū Romā secūdo Claudij anno venisse,
 ibiq; viginti quinq; annis episcopatum tenuisse? Cui⁹ Lu
 cas in tā præsantissima diligētissimaq; historia nullā mētio
 nē facit, qui dubio procul, si tunc Romæ fuisset, nō hoc to
 to biennio ociosus complicatis, vt dicitur, manib⁹ illic se
 disse, vel saltē nō sic delituisse, quin a Paulo vel Luca cō
 spici, inueniriq; interdū potuerit.

CALVMNIAE TREDECIMAE SVMMMA.

Lucas Euangelista, gestorum apostolicorū scriptor, &
 totius peregrinationis Paulinæ comes indiuisus (cui⁹
 historia ad ea tempora, quibus vinctus e hierosolymis
 Paulus Romam perductus, ibiq; in conducto a milite custo
 ditus est, peruenit) copiose meminit, quomodo fratres, q; eo
 tempore Romæ fuerant, ad appij forum, paulo venerint ob
 uiam, quomodo triū dierū euoluto spacio, Iudæos ad se ac
 citos coram habuerit, quomodo collocutus cum eis fuerit,
 & eosdem confutauerit, ac singula prosequitur ordinatim.
 Nullam tamen alicubi mentionem de petro facit, an vel al
 loquio Paulum aliquando dignatus fuisset hoc biennio to
 to, vel quid rerum Petrus Romæ fecisset interim, dum pau
 lus ardentissime dei verbum ibidem prædicasset. Ip quod
 haud dubie ne lucas siluisset, nec prætermisisset Petr⁹, mo
 do tunc fuisset Romæ.

RESPONSIO:

HAEC calūnia si roboris alicui⁹ esset, æqua facilitate col
 ligerem, alia plurima nunq̄ esse facta, quæ tamen reue
 ra fuerant. Quid enim Lucas de ihs, quæ toto illo bi
 ennio Paulus egit, memorat, nisi summati & q; paucissimis
 verbis? Mansit (inquit) Paulus biennio toto in suo cōducto
 & suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad ipsum, prædi
 cans regnum dei, ac docens quæ sunt de domino Iesu, cum
 omni fiducia, nemine prohibente, haften⁹ ipse lucas. Neq;
 aliud quicq; de toto hoc biennio narrat. Nihil de illis omni
 no dixit, quos ex domo Cæsaris magna sibi necessitudine cō
 iūxit paul⁹ quorū etiā nomine philippēses ausus est salutare.

Actuum vlti.

Salutant (inquit) vos oēs sancti, maxime autē qui ex Cæsa-
 ris domo sunt. Nihil de literis, quas certū est paulū ex con-
 ducto suo misisse varijs ecclesijs, nēpe Galatarū, Ephesiorū,
 Philippensū, Colossensū, quas adhuc orthodoxi maxima
 veneratione legunt. Nihil de Pauli raptu ad prætoriū, aut
 de sua defensione, quū tñ paulus ad Philippenses testetur,
 vincula sua manifesta facta fuisse in toto prætorio, ac cæte-
 ris oibus. Quāobrem si negatiuum argumentū quicq̄ vale-
 ret, nihil horū aliqñ fuisse, pari efficacia cōuinceremus. Sed
 vt propius ad rem veniam⁹, eadē calumniā paucis monstra-
 bimus, Petrū Antiochiæ fuisse nunq̄. Quod tñ falsissimū
 esse, paulus ad Galatas apertissime docet. Quum venisset
 (inquit) Petrus Antiochiā palam ei restiti. Nam anteq̄ ven-
 nissent quidā a Iacobo, vna cū gentib⁹ sumebat cibū. Quū
 aut venissent, subduxit se ac sepauit se ab illis, metuens eos, q̄
 erant ex circūcissione, ac simulabant vna cū illo ceteri quoq̄
 Iudæi, adeo vt Barnabas simul abduceretur in illorū simula-
 tionē. Verū vbi vidissem, q̄ nō recto pede incederent ad
 veritatē Euāgelij, dixi Petro coram oibus. Si tu quum sis Iu-
 dæus, gentiliter viuis ac nō iudaice, cur gētes cogis Iudaiffa-
 re: Ecce q̄ mō petro quū Antiochiæ fuerat palam restitit ei
 paul⁹, & qua rōne. Cæterū de ijs Lucas ne ybū qdē scripsit.
 Quāobrem & iuxta Cauillū tuū, nūq̄ fuisse Antiochię pe-
 tr⁹. Sed Hieronim⁹ eiusmōdi sophistas, qualis Velen⁹ est pui-
 dens, hūc locū in eplā ad Ephesios tractans, his p̄sternit ver-
 bis. Nec mirū esse, si Lucas hāc rē tacuerit, quū & alia multa
 q̄ paul⁹ sustinuisse se replicat, historiographi licētia p̄termi-
 serit. Et paulo post, Deniq̄ p̄mū ep̄m Antiochiæ ecclie pe-
 trū fuisse accepim⁹, & Romā exiñ trāslatū, qd̄ Lucas penit⁹
 omisit. Perperā igit̄ aduersari⁹ colligit, nō fuisse Romæ Pe-
 trū, q̄ Lucas de p̄ntia ei⁹ nullā fecerit mētionē. Ad hæc, oēs
 testāt, Epheli Ioānē sedisse, vbi & rogantib⁹ eū Asianis ep̄is
 euāgelij suū scripsit. Verū quū septi⁹ Ephesū venisset pau-
 lus, ibi p̄ triēniū, vt acta phibēt, fuisse cōmorat⁹, nihil vnq̄
 Lucas meminē, an vel alloqo suo Ioānes paulū aliqñ fuisse
 dignat⁹ hoc toto triēnio, vel qd̄ res Ioānes Ephesi fecisset,
 interin dū Paul⁹ ardētissime Christi ybū illic dep̄dicasset.

Philip. vlti.

Philip. i.

Gala. ij.

Hieronimus,
 Velenus sophi-
 sta.

Qua incaute
colligit Velen⁹

Actuum vlti.

Quis iam non p̄spicit q̄ ineptissime dialecticatur Velen⁹
noster, colligere molitus, petrū nunq̄ Romæ fuisse, ex eo q̄
Lucas aduentū Pauli Romā, describens, nullā de petro fecit
se mentionē. Sed heus, bone Velene, legis ne apud Lucam
ultimo capite, q̄ quum audissent fratres de Paulo, prodie-
runt in occursum ei⁹, vsq̄ ad Appij forū, ac tres tabernas.
Et qui scis, an inter istos fuisset Petrus, p̄sertim quū indis-
criminatim oēs appellari fratres cōsueuerunt? Sed inquires,
Tum expressisset Petrū noiatim, Nihil oportet. Nā & ali-
os possum cōmemorare tibi locos, quibus ita nō facit. Sed
neq̄ deinceps ad finē vsq̄ libri cuiusq̄ alterius, p̄ter q̄ vni-
us Pauli, nomenclaturā apposuit, quum non sit dubium vi-
ros egregios & insignes in ea nihilominus fuisse multitudi-
ne, Sed iam abunde satis enertur ista Calumnia.

PERSVASIO QVARTADECIMA.

Circiter vigesimū septimū post ascensionem Christi
ad patrē, ac Neroniani imperij quartū aut quintū annū,
petrū Romæ nondū fuisse, id iā tā manifestū, q̄ quod ma-
nifestissimū est. Sed quia neq̄ vltimo Neronis anno, hoc
est post passionē Christi, & ei⁹ ad parētis dexterā ascēsi-
ōne tricesimo septimo illic venire potuerit, hoc deducitur,
Qm̄ Paulus e manib⁹ Neronis elapsus in Hispaniam, vt
Lyra & alij quidā volunt, & p̄tes occidentis iter adorna-
uerat, Eius em̄ intentionis A postolū fuisse, etiam cū Ro-
manis literas scripserat certū est. Peractis at̄ ibi decē anis,
rursū ad Neronis man⁹ deuenit, & mortē accelerare vi-
dēs, scripto timotheū cōmonefacit, vt allūpto secū marco
Romā sese recipiat, eo q̄ p̄ter Lucā, null⁹ iā ei residu⁹ fue-
rit collega. Sed quō tuis dictis, mi Paule, fidē habere po-
tero, cū tota hęc Romana colluuiēs, a secūdo Claudij an-
no vsq̄ ad finē imperij Neroniani, Petrū p̄petuo Roma
durasse exerta voce p̄clamet? Qui ergo fieri potuit vt so-
lus cū Luca Romæ fueris? O doctor gentium facile id tue
credo veracitati, Petrū Romæ nunq̄ te vidisse, & alijs re-
cedentib⁹, solū cū Luca remanisse, Nihil me mouent ver-

ha sacrae scripturae tyrannos, qui Christi, ac tua dicta ad-
ulterare, foedissimeque pstituerent in delicijs habent, Cater-
eadem epistola scribit, Det misericordiam dñs Onesiphori
domui, quia saepe me refrigeravit, & catenam meam non eru-
buit, sed cum Romam venisset, solícite me quaesivit, & inue-
nit, det illis dñs inuenire misericordiam a deo in illa die. Non
obscure est ex his verbis, quantam gratitudinis erga eos fue-
rit Apostolus, qui officium aliquod in eum contulerint, ut non
possit hic satis gratulari, ac suum gaudium verbis exprimere,
quod ei conciliauerat Onesiphorus suo adventu, qui peregre
veniens, non tamen conquisiuit, donec huc inuenisset. Potuit
certe Onesiphorus hic a Petro, si tunc fuerat Romae, certius
effici, quomodo locorum Paulus Romae sese continuerit, & libe-
ratus fuisset multum anxiam illam sollicitudinem, qua Paulum hinc
inde per Romam discurrendo inuestigauerat. Mirum, si Paulus
neminem praeterit, a quo aliquod plentiscerit beneficium,
quod Petrum Romanum, ut aiunt, incolam, suum nunquam scribit ad-
uisitasse carcerem, quem tamen amantissimum sui spiritus habuerat fra-
trem, nempe a quo in Catholica illa sua Paulus charissimus
nominatur frater. Quamobrem verissimum est ad ultimum
usque Neronis annum Petrum Romae non fuisse, cum nec, salue-
re iubens Timotheum, fratrum qui Romae tunc aderant no-
mine, Petrum admemoret. Salutant te Eubolus & Priscus
& Linus & Claudia, & fratres omnes. Non video, cur ex idus-
tria suppressere Petri nomen voluisset, cuius alioqui sem-
per fuerat obseruatissimus. Quomodo igitur viginti & quinque
annis Romae egit, quomodo a Nerone passus est, cum nec sub eius
imperio venire quocumque illac potuerit.

CALVMNIAE Q VARTAEDE,
CIMAE SVMMMA.

IN secunda ad Timotheum epistola, comonefacit eundem
Paulus, quatenus assumpto secum Marco, Romam sese reci-
piat, eo quod praeter Lucam, nullus iam ei residuus esset collega.
Quod sane verum esse non potest, modo Petrus fuisset Romae.
Sed neque Timotheum saluere iubens fratrum nomine (qui Romae

ij. Timo, vlti.

ij, Petri, iij.

tum fuerant, Petrum ad memorat, quum alioqui Paulus Petri fuerat obseruatissim⁹, & is vicissim in catholica illa sua, paulum charissimum nominauerat. Debit itaque, vel ob hanc rationem, Petrus humanitatis aliquod officium exhibuisse Paulo, atque is vicissim illius officij meminisse quum ad Timotheum scripserit, quemadmodum & meminit Onesiphori, quod se studiosius Romae quaesierit, quaesitumque tandem inuenit.

RESPONSIO.

Consuetudine dialectica Veleni.

Pergit Velenus in sua consuetudine dialectica, subinferre stitens, Petrum ex eo Romae non fuisse, quod quum Paulus datus ad Timotheum literis, a notatis aliquot fratribus ei salutem diceret, nihil omnino de Petro sit locutus. Sed hanc furtivam dialecticam nos ante sepius explosimus. Neque enim quum ad Ephesios (vt ante diximus) ipse Paulus scriberet, quantum praesentem habuisset Timotheum, quem & illis ante praefecerat, nequaquam tamen eius nomine salutauit eosdem, sed neque ipsius villo verbulo meminit. Quae autem in illa epistola, potius Onesiphori quam Petri meminisset, in causa fuit, quod ille tunc Ephesi domicilium habuerit, vbi & Timotheus est commoratus, sed & fuerat vtrique valde familiaris. Porro Timotheus an Petro notus fuisset, obscurum est, quum ille non ante fuerat circumcisus quam Petrus ex Iudaea commigrasset. Nam post Barnabae a Paulo separationem, venit Timotheus in noticiam Pauli, vt in Actis xvi. capite traditur. Sed iam reliquum est, vt priorum huius calumniam partem diluamus, in qua recenset aduersarius, dixisse se Paulum, quod praeter Lucam, nullus iam Romae residuus et collega fuerit. Vnde & colligere molitur, nec Petrum fuisse Romae. Nam si Romae fuisset Petrus, Paulus eum haud dubie collegam habuisset. Caeterum Paulus nequaquam id dixit, nempe se non habuisse collegam Romae, sed ita, Lucas mecum est solus. Quid pro haec verba Paulus intelligi voluit, iam disquiramus. Primum, non intellexit, quod nulli tum fuissent alij Christiani Romae, praeter seipsum & Lucam. Neque enim credibile est, quum tanta multitudo iam pridem ad Christum fuisset conuersa (quam rem & Paulus ipse testatur ad Philippenses) quod iam om-

ij, Timo. i.

Actuum. xvi.

ij, Timo, iij.

Philip. i.

nes essent auersi, & prorsus ad vnū a fide defecissent. Nāsi 1
 Romæ fuerat coelecta ecclesia Christi, priusq̄ ibi paul⁹ præ
 dicasset, vt & fuisse cōpertissimū est, nemini dubiū esse pōt
 quīn per ei⁹ p̄ntiā & viuā prædicationē, eadē facta sit cōfir
 mator. Adde, q̄ nec eius t̄pis, ecclesia decrescere facile po
 tuit quū, vt Hilari⁹. viij. de trinitate testatur, Hoc habet p̄
 priū ecclesia christiana, vt dū persecutionē patitur floreat, Hilarius,
 dum opprimitur crescat, dū cōtemnitur persistat, dum lædi
 tur vincat, dum arguitur intelligat, tunc stat, quū superari
 videatur. Hæc Hilari⁹. Supfuit igit̄, q̄n Paulus sc̄o Romā
 aduenit, christianorum illic aliqua multitudo. Sed nec ista
 multitudo pastore caruit, quē & sub se multos habere coad
 iutores necesse fuit. Vides igit̄ vt Paulus istos non exclu
 sit, quū dixerit, Lucas mecū est solus. Cæterū nec ijs verbis,
 recentiores quosdā exclusit comites. Nā vt in eadē ep̄la tes
 tatur, tū p̄ntes habuit Eubulū & Pudentē, Linūq̄ & alios ij, Timot. vlti.
 fratres. Sic em̄ in ep̄stolæ suæ calce scripsit, Salutat te Eubu
 lus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres oēs. Pro vete
 rib⁹ atq̄ comitib⁹ locutū fuisse paulū oportet, quū dixerit,
 Lucas mecū est solus. Nam & ipsos ante noiauit. Demas (in
 quit) me reliquit, amplex⁹ præfens sæculū, & p̄fect⁹ est Tes
 salonicā, Crescens in Galaciā, Titus in Dalmatiā, Lucas me
 cū est solus. Liqueat igit̄ aduersariū hoc sophisima sicut &
 cætera priora de nihilo struere fuisse conatum.

PERSVASIO Q VINDECIMA:

Præter ep̄stolas iam dictas, Pauli e Roma missas,
 sunt quædā alię familiariores responsiuæ ep̄stolæ ipsi⁹ ad
 Senecam, Neronis imperatoris præceptorē scriptæ, quas
 ego nonnullis argumentis, tunc fuisse scriptas arbitror, cū
 Paulus secundo iā Neroni præsentaretur. Primum, quia
 iam Nero Cæsar furibundus, atrox, petulcus, adulter, &
 omni prope viciorum contagio fuerat pollutus, quod de
 priori eius quinquennio nullus credere potest. Secundo,
 quia id t̄pi Paulinæ quædam ep̄stolæ, quas vbi in priorī
 captiuitate Romę teneret, ad quosdā ecclesiarū direxerat,

ad manus Senecæ iā tunc deueniant, ex quibus ille non
nihil profecit, quod priori biennio, quo Romæ tenebat Paulus,
fieri non potuit. Tertio, quod Seneca in vna epistolarum ad
Paulum descriptarum, Romani incendij a Nerone facti meminit,
quod ad finem declinante Neronis imperio factum est,
cum Orosius non ita multo post, Petrum & Paulum commenda-
cio deceptus, a Nerone martyrium passos scribat. Et sequenti
mox autumno, pestilentiam Romæ obortam adeo magnam,
ut vno autumno ad triginta millia hominum vita decesse-
rint, quam pestilentiam Neronis imperio decrecente factam,
Suetonius in vita ipsius designat. Illis itaque ambobus Ro-
mæ degentibus, Paulo in carcere, Seneca in regia Neronis,
cum alter de altero magna sibi polliceretur, & neuter neutrum
alloqui potuisset, vel quod inde vtriusque immineret periculum
(quoniam quidem lege cautum fuerat, ne quisquam Christianum, aut Iu-
dæum alloqueretur) vel quod Senecæ non fuerat integrum Pauli
linum carcerem aduiscitare, ne quid exinde tyrannum offende-
ret, aut ipse quoque conijceretur in carcerem. Quapropter
epistolis hæc colloquendi sarciebant penuriam, & quidem mu-
tuum amorem vtriusque præ se ferentibus, neuter tamen Petri alicubi
meminit, qui viginti quinque annis iam tum Romæ agere
debuerat, nondum tamen fuerat Senecæ doctissimo, in Christi-
anos benignissimo homini cognitus, cui proculdubio non
nihil gratificatus fuisset, si quod Paulus ob carceris impedimen-
tum non poterat, ipse eius desiderio satisfecisset, & de
Christo secum confabulatus, in numerum Christianorum asse-
ruisset. Quod Paulus etiam facere debuit, ut ablata sibi Senecæ
necesse alloquendi copia, eum ad Petrum nulli Apostolorum post-
ponendum relegaret, qui nihilo deterius fidei Christianæ
primordia ei tradiderit. Sed quis, nisi forte ex oculatus non
videat omnia hic repugnare pestifera huic opinioni, quod Petrus
romam uenisse, a Nerone passus, cum tot rationibus com-
munitur, ad ultimum usque Neronis imperij annum, Petrum Romam
nunquam uenisse, tamen abest, ut martyrium ab eo passus fuerit.
Namen legitur & in ea, quæ tertia est Senecæ ad Paulum episto-
la, quod eius plurimum rei causa Nero Apostolo fuerat indi-
gnatus, quod a ritu, & secta pristina Iudæorum, qui pharisæus

olim fuerat, non solum ipse recesserit, sed & alij hoc suaserit faciendum. Quod plane Petrus prior Paulo Romae facere debuerat, si tot annis ante aduentum in urbem ipsi illic resederit.

CALVMNIAE Q VINDECIMAE SVMMA

IN epistolis insup illis quae Pauli & Senecae noibus inscribuntur, nulla prorsus fit mentio Petri. Sed & in ea, quae tertia est Senecae ad Paulum, legitur, quod eius rei causa Nero plurimum indignabatur paulo, quod a ritu & secta pristina Iudaeorum (qui phariseus olim fuerat) non solum ipse recesserit, sed & alij hoc suaserit faciendum. Quod plane Petrus prior paulo facere debuerat, si tot annis ante aduentum ipsius in urbem illic resedisset. Quare nec Romae prior fuit petrus.

RESPONSIO.

Nec vllius ponderis hanc calumniam esse, manifestissimum est, non modo quod ex negatiuis ipsa procedit, verum etiam quod epistolae dictae, vel eruditissimorum censura, negantur a paulo Senecaeque conscriptae. Testatur hoc imprimis Erasmus, cuius in hac parte iudicium, aduersus alios mille, mihi sufficeret. Sed finge rem ita se habere, quod illorum essent hae epistolae. Quid in eis quaeso continetur, quod cum nostro pugnet instituto? Nunquid si paulo, quia phariseus fuerat, & sectam reliquerat pharisaicam Nero succensuit, propter hoc debuit & Petro succensere, qui phariseus non erat, neque talis unquam sectae cultorem se profitebatur? Sed iudaeus (inquit) erat petrus. Esto. Neque iam negaret se iudaeum esse, quamquam christianus esset factus, quam & Christianus quisque multo verius iudaei nomen teneat, quam is, qui solum carnaliter est iudaeus. Sed vnum quae so compertum est cuius, quod non simile aduersus petrum Nero concepisset indignationem: Num epistola Senecae palam id negat? Audiamus epistolam, quae sic habet. Seneca & lucilius paulo, *Epistola Senecae*
Nimio tuo angimur recessu. Quid est, vel quae te res remo *cx.*

G i

ratum faciunt. Si indignatio dñi, q̄ a ritu & secta veteri recesseris, & alios rursus conuerteris, erit postulandi locus, vt ratione factum, non leuitate, hoc existimet, Vale Paule charissime. Hæc est illa, vi, epistola tam eximia, vt Senecæ & Lucilij noie digna sit, quæ ad Paulum scribatur. Quæ certe nec affirmat, q̄ Nero sit aduersus Paulū indignatus, Sed vt hoc affirmarit, non negat tamen, quin pariter & aduersus petrū vere succensuerit. Et tamē, ex hac epistola molitur aduersarius ostendere, Petrum nō fuisse Romæ.

PERSVASIO SEDECIMA:

Neminem adeo hebetem, ac stupidū puto, quin intelligat Petrum nō modo Romæ passum nō fuisse, sed ne eū fuisse illuc quidem. Et ne quis moueatur inuerecunda illa Romanæ Curia voce, tot testimonia proferētis, perpēdat secum, quam item de passione Petri, & Pauli alterutrū cōueniant authores. Ambrosi⁹ sermone illo sexagesimo septimo, de Petri & Pauli martyrio differens dicit. Vna die, vno in loco, vnus tyranni tolerauere sententiā, & hæc cū multis alijs communis est ei opinio, imo totius Romane ecclesie, in eorum solennitate decantantis. Gloriosi principes terræ, quomodo in vita sua dilexerūt se, ita & in morte nō sunt separati. Falsa vero esse hæc, passionis vtriusq̄, sub nomine discipulorum Pauli cōfictę produnt, dū neq̄ cum istis, neq̄ secū cōueniāt. Quod enim hic dicitur vna die eos passos fuisse, id Linus apertissime negat, & hoc vna quidē ratione, quas ego ob prolixitatem huc non adduco, verum lectorem ad passiones illas per cōmentitium Linum descriptas, & a Iacobo Stapulense latinitate donatas remitto. Dionysius vero, non ille Pauli discipulus, sed nescio quis mendacissimus nebulo, priori opinioni subscribit. Sed nunquid & vno in loco passos cōcorditer omnes scribunt, hic vide mendaciorum portenta. Quidam enim hoc fatentur ingenuè, cantāte etiam Romana ecclesia, ne in morte eos fuisse separatos, sed sicuti vna die, ita in vno loco morti fuisse traditos. At Linus Petrum in loco, qui

Naumachia appellabatur, cruci præpostere affixum scribit. In quo autem Paulus ceruicem amiserit, non meminit. Sed hoc vno satis testatur noluisse se dicere, vno in loco passos, cum alios apparitores, & carnifices, alios mortis spectatores eorum vtrique assignet. Porro Dionysius ille, apertis verbis ab eorum diuariat sententia, nam inquit cum ad mortem ducerentur, & ab inuicem separarentur, Petro dixisse Paulum, Pax tecum, fundamentum ecclesiarum, & pastor ouium, & agnorū Christi. Dein quod Neronis edicto ambo ad exitium puenerint, ne hic quidem cōsentiant. Nam cum omnes eius rei Neronem pronunciet authorem, solus tamen Linus, Agrippam Petrum interimere impasse testat. Scribit namque, quod Petro Romæ degente multæ sexus foeminei monitu Petri, illecebris luxurię abrenūciauerunt, inter quas Agrippæ concubine quatuor fuere, quarum continentia indignationis materiā Agrippæ prebuerat, ita ut Petrum cruce interimere iusserit, hac de re (quæ uis tota Roma tumultuaretur) imperatore tamen nihil sciente. Et multa sunt figmenta, quibus illi mutuo dissident, dum nihil certi super ea re pronuciare nouerunt, quæ ibi ergo fides, ubi nulla est concordia. Nam vel hoc solum dissidiū mendaciū eorum prodit. Nec dum vnum vidimus arbitrum, qui hanc intolerabilem inter eos litem dirimere aliquando ausus fuisset. Historiæ enim, quam de Nerone quidam nobis reliquerunt, insecure est credere, ut iam Iosephus adscripsimus verba. Imo res profecto miranda, quod Iosephus ipse, qui a Vespasiano, expugnata Hierosolyma, Romam perductus est, ibidemque agens Domitiani fere superauit tempora. Et historiam Iudaici belli in vrbe conscribens, dum Vespasiano, eiusque filio Tito nominatim dicauit, in eaque a Nerone interemptorum, ut etiam alias in Antiquitatibus meminit, nec ullam mentionem de Petro ac paulo facit, qui tamen erga Christianos fauentissimus fuerat, & arrepta occasione, non sine honoris procemio eorum solebat meminisse, velut Ioānis baptiste in Macherōta castello obtūcati, libro Antiquitatum duodeuigesimo. Et Iacobi apostoli fratris Christi Iesu, ac Hierosolymitanorum presbyteri li. xx.

Id propter crediderim ego vitæ exitū, Hierosolymis vna
cū Iacobo, & quibusdā alijs Petrū accepisse, siquidē Iose-
phus, & alios nōnullos tunc tēpōris cū Iacobo, ab Anano Iu-
dæorū pontifice interfectos scribit. Nā & ipsa reclamatione
ratio Petrū vna die interitū cū paulo habuisse, quā Chris-
to vocatus, vxorē & liberos, imo locrū, quā Christus a fe-
bre vexatā pristinæ sanitati reddidit, habuisse legitur, &
oim Apostolorū habebatur annosissimus, vtpote cui⁹ ca-
nicie paulus (vt Athanasio placet) reueritus, post tres con-
uersionis suæ annos, ei⁹ videndi gratia Hierusalē accessit,
cū tñ ipse adulescens adhuc fuerit, vt Actorū habetur sep-
timo. Attñ in euangelica functione, tam diu versatus est,
vt ad discipulos vnice sibi dilectos scribens, ætate se iam
confectū aliquoties fateret. Quis se cōmittat labyrintho
huic inextricabili, quē vobis tortuosissimis suis opinionib⁹
bus, velut muscipulas qualdā adornāt scriptores, nec quā-
piam tam certi alicubi occurrit, quo ceu filo quodam di-
cti ad exitum earum perueniamus.

CALVMNIAE SEDECIMAE SVMMÆ:

Scriptorū dissidia plane docent, nec Petrū fuisse passim
Romæ, quū neq; de tempore, neq; de loco conueniant.
AMBROSIVS primū, sermone lxxij. scribit, eos vna
die, vno in loco, vnus tyranni tolerasse sententiam.
LINVS cōtra, nō vna die passos fuisse cōtendit, & quā lo-
cū, quo Petrus mortē oppetijt, exprimat, in quo tñ Paulus
ceruicē amiserit, nō meminit. Sed hoc vno satis testatur, vo-
luisse se dicere vno in loco passos, quū alios apparitores &
carnifices, alios mortis spectatores eorū vtriq; assignet.
Porro Dionysius apertis vbis ab eorū diuariat sententia,
Nā is ait, quū ad mortē dūcerentur, & ab inuicē separarent,
Petro dixisse paulū, pax tecū fundamentū ecclesiarū, & pas-
tor ouīū & agnorū Christi. Cæterū nec de iudice consenti-
unt. Nam quidā Neronis edicto, ambos ad exiciū puenisse
contendunt. Linus tñ Agrippæ testatur imperio, petrū cru-
ci fuisse affixum.

SED neq; Iosephus, qui Romæ suâ conscripsit historiâ, & multoꝝ a Nerone peremptoꝝ meminit, vllâ de petro, paulo mentionem facit, qui tñ erga christianos erat fauentissimus, & scriptis necem tã Ioannis baptistæ, q̃ Jacobi fratris dñi mandauit. Adde, q̃ & ipsa reclamatione ratio, petrũ simul cũ paulo diem eundẽ obijisse. Nam petrus, qñ a Christo vocabatur, vxorẽ habuit & liberos, imo socrum, & oim Apoloꝝ annosissimus habebat, vtpote cuius caniciẽ paul⁹ (vt Athanasio placet) reueritus, post tres conuersionis suæ annos, eius videndi gratia, hierusalem accessit, quum ipse tñ adolescẽs adhuc fuerit, vt Actoꝝ habetur septimo, & post Actuum, viij. id in euangelica functione tamdiu versatus sit, vt ad discipulos vnice sibi dilectos scribens, ætate se iam confectum aliquoties fateretur. Ob quas rationes opinari se dicit aduersarius, nō Romæ sed Hierosolymis Petrũ fuisse passum, & eodem tempore, quo Iacobus Hierosolymitanoꝝ Episcopus vitæ suscepit exitũ. Nam Iosephus & alios nonnullos tunc tps, cũ Iacobo ab Anano pontifice scribit interfectos.

RESPONSIO.

Intelligis lector, vt hæc Calūnia non est simplex, sed varia continet in se sophismata, quibus & iam p ordinẽ respondebim⁹. Et primũ ad illud, de scriptoꝝ discordia, putamus nos abũde satis dixisse supius, vt quanq̃ inter eos de tpe, & loco, & iudice variatũ fuerit, quia tñ in hoc nullus eorum alteri nō subscripserit, nempe q̃ Romæ Petrus & paulus occubuerint, oportet eos cōsensu oim, aliqñ Romæ fuisse. Sed & minima debet putari discordia, quæ fit ob vnã diem, id quod ei qui vel aliquot historias legerit, est notissimũ. Ade, q̃ si scriptoꝝ varietas ob vnã diem, fidei rei gesta quæat derogare, nec Christus ipse crucifixus credetur. Nã veteres aliquot, inter quos & Tertullianus est, Chriostomus, & Cyrillus, viij. Calendas Apriles id factum asserũt, Niceta ꝑo & ipse grecus autor, x. Calendas Apriles. Theophilus Casariensis, xi. Calendas Apriles. Victorinus lenionicensis (vt Beda tradit) viij. Calendas Apriles. Rogerus

Hæc calūnia est
sophismatibus
sparsa.

Scriptorẽ variã
etas de die passi
onis Christi.

Tertullianus.
Chriostomus.
Cyrillus.
Niceta grecus.
Theophilus
Victorinus.

Non est tanta
iter autores va-
rietas, quāram
prætexit vele-
nus.

Ambrosius.
Linus.

Dionysius.

Iosephus.

Bachion & ipse scribens ad Clementem papā non aliquo
Calendarū Aprilium sed die tertio Aprilis colligit Christum
fuisse crucifixū. Ecce, quanta sit ob diē passionis Christi va-
rietas inter scriptores. Quāobrem si scriptorū varietas de-
trahere fidē historię posset, nec Christū fuisse crucifixum
existimabimus. Cæterū nec istud aduersario concesserim,
quod tanta sit inter autores hac de re controuersia, quantā ip-
se prætexit. Nā semel & iterū vtriusque apostoli vitas (quas a
alino scriptas, faber latinitate donauit) plegi, nec vllam in-
ter Ambrosiū & Linū discrepantiā inuenio, præterquā de iudice,
de quo mox viderimus. At quantū ad diē (quicquid faber
in præfatione dixerit) nihil apud ipsum Linū variatū lego. Sed nec
quātū ad locū. Nā quū diuersū ipse Linus locū haud exprimat, nec
ex ipso potes astruere, diuerso loco fuisse necatos. Sed pone
diuersa fuisse loca particularia, nihil tamen id Ambrosio reluctat
quū ipse de loco generali, nempe Roma fuisset locutus. De iudice
vero quod verat ab Agrippa morti Petri adiudicari, & tamen idip-
sum edicto Neronis fuisse factū. Sed nec Dionysius, cæte-
ris quicquam aduersatur. Quid enim, si verba quædam ab
Apostolis mutuo sibi dicta, Dionysius memorat, quæ tacet
alii, num ob id alijs erit ipse contrarius. Neutiquam id con-
sequitur. Sed iam veniamus ad Iosephum, qui licet duorum,
qui ad Christum attinebant, hoc est Ioannis baptistæ & Ia-
cobi fratris domini, necem non tacuerit, de Stephano tamē,
& altero Iacobo, cæterisque compluribus locutus est nihil.
Sed & hic non satis aduersarij vafriciem, nescio dicā an ma-
liciam potius, mirari possum, qui, quum opinatur Petrum
Hierosolymis sub Anano pontifice cum Iacobo cæterisque
compluribus extinctum fuisse, nec ex eo quicquam offendit-
tur, quod Iosephus Petri nomen suppresserit, & tamen hoc lo-
co tam exacte requirit, & vrget, vt iam subteriri nequaquam
debuisset. Porro quod dicit rationem ipsam reclamare, quod Pau-
lus vna die cum Petro mortem subiisset, quum alter esset
adulescens, alter annosissimus. Si de morte naturali sermo
foret, non admodum reluctarer, sed quum de violenta ne-
ce loquimur, quid prohibet, quo minus eodem tempore am-
bo fuissent passi. Quandoquidem & vterque, pro naturæ
cursu diutius adhuc vixisse potuerat. Cæterum & illud rursus

dignissimum est, q̄ aduersarius Petrum opinatur Hieroso-
lymis fato concessisse; id quod nemini scriptorum, vnquam
in mentem ante venerat. Euoluantur oim historiae, quas ad
hunc vsq; diem conscriptas quisq; norit, legantur interpre-
tes, discutiantur commentarij, nemo penitus inuenietur,
græcus, aut latinus, doctus, aut indoctus, quem non puduit
fingere tam insigne mendacium. Sed & vsq; adeo cæcutit
aduersarius. vt non aduertat, quo modo priores calumniae
ferme omnes in suū caput retorqueantur. Nam prima, quæ
dissidio nititur historicorum, præsens aduersarij commētū
facile tollit. Nam si quorundā historicorum mutua inter se
contradictio, alicuius historiae fidem eneruet, quid putabi-
mus, vbi concorditer omnes contradicunt, quemadmodū
& hoc loco fieri cōpertissimū est: omnes enim vna voce re-
clamant, alibi petrum occubuisse, q̄ Romæ. Secunda etiam
id ipsum refellit. Nam prope finem eius colligitur, sub Ves-
pasiāno Petrum haudquaquē obiisse. Quia nemo scriptorū
hactenus hoc vel dixisse, vel scripsisse compertus est. Quæ
collectio, cur non æque valebit hoc loco, quum nullus vnq̄
scriptor aut dixerit, aut scripserit, sed ne somniaueris quidē,
Petrum Hierosolymis exitum habuisse? At prolixū foret
singulas retorquere calumnias. Ex sexta molitur, q̄ quum
iam Roma Narcissum habuerit episcopum, nihil opus esset
habere Petrū, hominem veteranum & defectum viribus.
Annon pari modo subinfertur? Quum Hierosolyma Iaco-
bum, & Apostolum, & Episcopum haberet, quid opus fue-
rit, simul habere Petrum, nempe veteranū & defectum viri-
bus? Sed veniamus ad. xiiij. Lucas (inquit) qui diligentissime
scripsit aduentum Pauli Romā, & quo mō fratres ei venis-
sent obuiā, nihil de petro meminuit. Quāobrem nec Romæ
tum petrus erat. Nunquid nō æque colligitur, Petrū haud-
quaquē fuisse Hierosolymis, quādo paulus illuc postremo cō-
cesserit? Nam idem Lucas, in hoc aduentu, Iacobū & cæte-
ros fratres prolixū cum Paulo sermonem habuisse testatur,
quum tñ de Petro nulla facta sit mentio. Adde, q̄ hoc men-
daciū longe deterioris conditionis Petrū facit, q̄ aliorū apos-
tolorū quemlibet, quum tñ ipse princeps omnium fuerit.

Veleni menda-
ciū impudenti-
ssimum.

Velenus pro-
prij telis con-
fossus
Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Actuum, xxxi.

Iosephus,

Nam de cæteris ferme omnib⁹ certum est, q^d eorum corpo-
ra magna veneratione a christianis habeantur, & in eis præ-
sertim locis, vbi ipsi velut Episcopi præfuisent aliquando.
At iuxta hoc mendacium nescitur vbi locorum petri cor-
pus iam fuerit. Sed neq^{ue} vsq^{ue} in terris certo veneratur. Nam
si Romæ non occubuerit Petrus, nõ est id corpus Petri, cui
tantus honor a christianis impenditur, nisi quisq^{ue} certo pos-
set docere, quomodo translatum ipsum fuisset Romã. Ad-
de, q^d quã de cæteris apostolis ecclesia compertum habuerit
vbinam occubuisent, absurdissimũ est, vt per tot secula pu-
tetur ignorasse, quo loco princeps apostolorum Petr⁹ mar-
tyrio vitam finierit. Cæterum vt expendamus Iosephi testi-
moniũ, vnde tam leuem aduersarius acceperit cõiecturam,
Sic ca. xxi. postremi libri de antiquitatibus habetur. Ana-
nus pontifex se credens inuenisse tempus oportunum, Fe-
sto mortuo, & Albino in itinere constituto, concilium fecit
Iudicum, & quosdam deducẽs ad semetipsum, inter quos,
& fratrem Iesu qui dicitur christus nomine Iacobũ quasi cõ-
tra legẽ agentes accusans, tradidit lapidãdos, hæc Iosephus
ECCË vides hic lector, nullam omnino petri factam men-
tionem, quod argumentũ aduersario satis efficax ante vide-
batur, quo colligeret nunq^{am} fuisse Petrum occisum Romæ.
Nempe quia necis eius Iosephus, christianis alioqui fauen-
tissimus, nihil meminisset, saltem nominatim. Adde, q^d quã
de lapidãdis Ioseph⁹ loquat, nihil hoc ad Petrũ, q^d crucismor-
tẽ fuisse pass⁹, vt & i libris vbiq^{ue} legit, & i picturis q^{ue} cõspi-
cũt. His accedit, q^d Petrus oim testimonio septem annos Ia-
cobum superuixisse traditur. Nam is anno septimo Nero-
nis fuste fullonis interiit, Petrus vero septem annos præter-
rea superuixit. Nihil ergo Iosephi testimoniũ cõfert aduer-
sario, nec proinde calumnia nocet quicq^{ue}.

PERSVASIO DECIMA SEPTIMA:

e. Ostenso q^d Petrus Romæ mortẽ non receperit, restat
e. dicere, vbi locorũ pro Christi nomine passus sit. Et ante,
e. quam id probẽ, id testor prius, nullũ testimoniũ diuina ex

literatura huc trahi posse, quo quis Paulū indubię Rome
passum fuisse a Nerone ostendat. Nam dū postremo iam
Neroni oblatus fuerat, & ad Timotheū scribens, hæc in
posuit v̄ba, Ego iā delibor, & tps resolutionis meæ instat
In cis Paul⁹ decrepitā, & nō martyriū suū intellexit, quē in
terea dū hæc scripserat, valde senio detritū & decrepitū
plane fuisse, si nō alio testimonio, certe p̄ hoc solo cōstat, qm̄
ante decē annos Philemoni suo scribens, senē se noiauit.
Cū talis sim inquiring, vt Paulus senex. Quantū vero pu
tas intra hoc decenniū cōtinuis laborib⁹, oim ecclesiarum
solicitudine corpusculum Pauli exhaustū ē, & maceratū?
vt indicare Timotheo suo charissimo cogeretur, quo Ro
mā acceleraret, suocq; aduentu mortem ipsi⁹ præueteret
qua ipse breui fuerat resoluendus. Nā qd̄ spiritu sancto
illustratus, liberationē sui e carcere p̄uiderit, v̄ba ipsius in
dicant, significās em̄ quō in priori ante Neronis tribunal
statione, causam suā solitarius, & oī patrono destitut⁹ per
orauerit, a Neroneq; ereptus fuerit, sub hæc ita loquitur.
Liberat⁹ sum de ore leonis, & liberabit me dñs ab oī ope
malo, & saluū faciet in regnū suū cœleste, hoc est ad minis
teriū corporis sui mistici, ecclesiæ sanctæ, quē admodū p̄ reg
nū cœleste, Gregorij⁹ autoritate, ecclesiā in sacris scriptu
ris sapiuscule noiri diximus. Sicut em̄ sua spes non illū fe
ellit, vbi in priore captiuitate cōstitutus, Philemoni scrip
serat, para mihi hospitium, nā spero p̄ oratiōes vestras dona
ri me vobis, ita neq; hic eū decepit. Sūt em̄ pleriq; alia tes
timonio, eū a Nerone liberatū etiā secundario fuisse, veluti
epistola illa Senecæ, q̄ Apostolo in carcere degenti mise
rat ipse. Ex quibus p̄clue est creditu, Neronis violentiā
Paulū euasisse. Verū ne hic longius iusto immoremur, iā
Petrū & Paulū Hierosolymis passum, testimonijs irrefra
gabilib⁹ cōfirmabim⁹. Primitus solius Christi v̄bis, ad scri
bas & phariseos, imo ipsam Hierosolymā apud Matthæū
& Lucā loquentis. Væ vobis scribæ, & pharisei hypocri
ta, qui edificatis sepulchra p̄phetarū, & ornatis monumē
ta, & dicitis, si fuissetis in dieb⁹ patrū nostrorū, non esse
mus filij eorū in sanguine p̄phetarū. Itaq; testimonio estis

vobismetipsis, quia filij estis eorū qui prophetas occide-
runt. Et vos implete mensurā patrum vestrorū. Ideo dico
vobis, Ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes, &
scribas, & ex illis occidetis, & crucifigētis, & ex eis flagel-
labitis in synagogis vestris, & psequemini de ciuitate in ci-
uitatē, vt veniat super vos &c. Tandē dicit Hierusalem
Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad
te missi sunt, &c. Hæc loquitur Christū non de prophetis
legis veteris, sed de apostolis exponit Ioānes Chrysosto-
mus, homilia in Matthæum septuagesimaquinta, ac ita di-
cit. Significat ijs verbis Christus apostolos, & eos qui cū
apostolis, & post apostolos fuerūt, ex quibus multi etiam
prophetabāt. Quod diuus Hieronymus literarū sydus,
clarius erga hæc verba Christi immoratus interpretatur,
dicitq; Simul hic obserua, iuxta apostolū scribentē, varia
esse dona discipulorū Christi, alios prophetas qui ventu-
ra prædicent, alios sapientes, qui nouerunt, qñ debeāt p-
ferre sermonem, alios scribas in lege doctissimos, ex quib-
us lapidatus est Stephanus, Paulus occisus, crucifixus Pe-
trus, flagellati, in actibus apostolorū, apostoli, & psequuti
eos sunt de ciuitate in ciuitatem, expellentes de Iudæa, vt
ad gentiū populū transmigrarent. His verbis Hierony-
mus clarissime, vt Stephanū, ita & Paulū, & Petrum Hie-
rosolymis passos declarat. Et ne cuius testimoniū desyde-
retur, Nicolai Lyrae horū Christi verborū interpretatio-
nē subnectamus, Ex eis occidetis, exponit Lyra, sicut Ia-
cobum fratrem Ioannis, Actuum, xij. & Stephanū Actuum
septimo, & multos alios. Et crucifigētis, vt Petrū, & An-
dream fratrem eius, & multos alios flagellabitis, sicut pau-
lum & Sylam, vt Actuum sedecimo, & secūdo, ad Corin-
thios, xi, traditur. Quis cōtra hæc firmissima testimonia
vel hincere deinceps poterit? quis reclamare? quis non mō-
Hieronymū, Chrysoptomū, Nicolaū Lyranū, sed & chris-
tū mendaciū arguere poterit? Cū ipsemet apud Lucā eadē
repetens v̄ba, de Petro, Andrea, & alijs quibusdā aposto-
lis, ea sese loquitur designat, inquiens, Dico autem vobis
amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, &

post hæc nō habent amplius quid faciant, ostendā āt vo-
bis, quē timeatis, time te eū, q postquā occiderit, habet po-
testatē mittere in gehennā. Præterea dicit Christus, Hie-
rosolymis, & non Romæ, a scribis & pharisæis, & non ab
imperatorib⁹ Romanis occidēdos suos apostolos, quāuis
nō negē quosdā & extra Hierusalē fuisse interemptos.

CALVMNIAE DECIMAE SEPTIMAE SVMMARIVM

Christus in Euangelio Scribis & Phariseis dicit. *Matthæi, xliij*
Ego mitto ad vos prophetas, & sapiētes, & scribas &
ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis
in Synagogis vestris, & persequimini de ciuitate in ciuitate,
tem, vt veniat super vos, &c.

Tandem subdit, hierusalem hierusalē quæ occidis prophetas,
& lapidas eos qui ad te missi sunt, &c. Hæc locutū Chri-
stum non de prophetis veteris legis sed de apostolis expo-
nit Ioannes Chrysostomus, homilia Min at. lxxv. Sed hiero-
nimus eandem rem apertius, & plurib⁹ explicat. Obserua,
inquit, iuxta apostolum scribentem varia esse dona discipu-
lorum christi, alios prophetas, qui ventura prædicent, alios
sapiētes, qui nouerunt qñ debeāt pferre sermonem, alios
Scribas, in lege doctissimos, ex quibus lapidatus est Stepha-
nus, Paulus occisus, crucifixus Petrus, flagellati, in actibus
apostolorū, apostoli, & persecuti eos sunt de ciuitate in ciui-
tatem, expellentes de iudæa, vt ad gentiū populū transmī-
grarent, his verbis, hieronim⁹ clarissime vt Stephanum, ita
Paulū & Petrū hierosolymis passos fuisse declarat. Et ne cui-
us testimoniū desyderetur, Nicolai lyrae horū christi ver-
borū interpretationē subnectam⁹. Ex eis occidetis, Expo-
nit lyra, Sicut Iacobū fratrem Ioannis actiū, xij. & Stephanū
actiū, vij. Et crucifigetis, vt Petrū & Andreā fratrem ei⁹, &
multos alios Flagellabitis, sicut Paulū & Sylam, vt actuum
xvi. Quis contra hæc firmissima testimonia vel hiscere de-
inceps poterit? quis reclamare? quis non modo hieronimū,
Chrysostomū, Nicolaum lyranum sed & Christū menda-
cij arguere poterit?

RESPONSIO.

Hanc esse meram calumniā, merūmq; sophisma nemo nō intelligit, qui Hieronymū, aut Lyranum aliqñ reuoluit. Nā hos autores aduersarius aptissime contra mētes eorū citat, vt mox appebit. Sed euāgelij v̄ba p̄mū excutiamus. Nihil ex priorib⁹ illis verbis occurrit, ex quo cōuinci potest, Petrū & paulū Hierosolymis occisos fuisse. Neq; em̄ Christus in v̄bis illis, alterutrius nomē exprimit, sed tantū affirmat q̄ ex ijs quos ipse missurus esset, Iudai nōnullos occiderent & crucifigerent, aliquos flagellarent in Synagogis suis, & p̄sequerent de ciuitate in ciuitatem. At hoc quid ad Petrū & paulū? Qua dialectica colligit ob id istos Hierosolymis occubuisse. Neq; em̄ sequitur. Quidā ex illis, quos Christus erat ad Iudæos missurus, ab eiusdē occidendi fuerūt & crucifigendi, Ergo Petrus & paul⁹ Hierosolymis a iudæis occisi fuerāt & crucifixi. Sed Chriostomus (inquis) p̄ mittendos a Christo, p̄phetas intelligit noue legis. Esto. Non admodū refragor. Erant tñ alij q̄ Petrus & paulus nouæ legis prophetæ, de quib⁹ prædicta v̄ba p̄m pleri potuerunt, vt & haud dubie fuerunt impleta. Nam palam est, Stephanū fuisse Hierosolymis lapidatū, & Simonē cananeū apostolū fuisse crucifixum, Iacobū dñi fratrem gladio p̄cussum, Alterū Iacobū fuisse fullonis excerebratū, alios idem flagellatos, & deniq; multos fugatos ab vrbe. Vides igitur vt nihil vrgeant priora Christi v̄ba, Petrū & paulū Hierosolymis interiisse. Sed neq; posteriora, quum dicit Hierusalem Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Nam certū est, non oēs prophetas nouæ legis ibi fuisse occisos, quod & Velenus ipse non difitetur. At dicis Petrū & paulū Hieronymus exprimit a iudæis occisos, & alterū p̄cussum, alterum fuisse crucifixum.

Hieronymus,

Duplex ḡnatio, altera bonorum, altera malorum,

Sed haud recte capis Hieronymū Velenus Neq; em̄ a iudæis affirmat hos occisos fuisse. Sed duplicē in eo loco generationē distinguit, alteram bonorū, malorū alterā. Regula (inquit) scripturarū est, duas ḡnationes, bonorū, & malorū nosse, hoc est singulorū singulas. De bonis dicitur. Hæc est ḡnatio

ratio quærentium dominū, de malis vero, vt in præsentī lo-
co, Generatio viperarum, Et requirentur oīa a generatiōe
ista, hæc hieronimus, Vult igitur hieronim⁹ q̄ a generatio-
ne malorum, hæc facta sunt apostolis, atq; ideo dixisse chri-
stum ventura illa omnia super generationem istam, hoc est
super generationem malorum. Nam alijs locis hieronimus
tam aperte scripsit, Petrum & Paulum Romæ fuisse inter
emptos, vt hic, vsq; adeo diuersum sentire non potuit. In
epistola cōtra vigilantīū, testatur ossa Petri, pauliq; Romæ
venerari. In cōmentarijs ad Galatas, affirmat Petrū ex An-
tiochena sede, Romam fuisse translatum. In catalogo viro-
rum illustrium scribit, eum Romæ, xxv. annis cathedram sa-
cerdotalem tenuisse, & ibidem sub Nerone cruci fuisse af-
fixum. Et Paulum similiter eodem quo Petrus die, Romæ
capite fuisse truncatum. Palam est igitur, Hieronimū haud
quaquam sensisse Petrum & Paulum a Iudæis hierosolymis oc-
cisos fuisse. Sed iam veniamus ad Lyranum. Nec is hauddu-
bīe credidit Petrum & Paulum a Iudæis hierosolymis ne-
cotos. Non enim ignorauit eos Romæ fuisse passos. Sic enim
in cōmentarijs super Exodum scribit, Per istos duos arie-
tes immolatos, intelliguntur Petrus & Paulus, duces christi-
anæ plebis, quorum martyrio consecrata est ecclesia Roma-
na. Ecce Romanam ecclesiam, Petri & Pauli martyrio con-
secratā. Adde, q̄ decimo quinto ca. ad Ro. de Paulo dicit
q̄ non intendebat diutius morari Romæ, eo q̄ ibi tum fue-
rat Petrus apostolus cum suis discipulis, Ob quod nec erat
ibi pauli prædicatio vsq; adeo necessaria, sicut in hispania.
Sed & in actis, in calce postremi capituli, ita scribit, Paul⁹ an-
no .ij. Neronis fuit adductus Romā, & bienio mansit ibi,
vt dicitur hic Nero vero impauit xiiij. annis, in quorū vltio
interfecit Petrum & Paulum. Et sic videtur, q̄ tempore in-
termedio Paulus iuerit ad prædicandum in partib⁹ occidē-
tis, & maxime in hispania, & postea rediit Romam, vt circa
finem imperij Neronis, ipse cum beato Petro per martyrij
palmam transiret ad gloriam, hæc Lyranus. Sed vel ex hoc,
Lyranus intelligi potest non sensisse, Petrum fuisse hiero-
solymis crucifixum, q̄ Petro coniungit Andream fratrem,

Psal, xxiiij,
Matthci. iij. et
xij.

Hieronimus.

Lyranus.

Actuum, xvi.

quē palam est, nec a iudæis, nec Hierosolymis fuisse crucifixum. Similiter & quū de flagellatione loquitur, exemplū producit Pauli & Sylæ, quemadmodū in Actis, xvi. tradit, q̄ erant flagellati. At istud apud Philippenses factū fuit, qui gentiles erant non iudæi. Nam vt illic scriptū est, dominici, cuiusdam puellæ (quæ phitonica diuinatione sua, magnum eis quæstū peperit) paulū, qui spiritum ex ea malignū eiecit, vna cū Sylā rapientes, duxerunt ad magistratus, quorū iussu, virgis celi sunt. Nō igitur opinatus est Lyranus, hæc oia facta fuisse a iudæis, nisi quatenus ipsi, quasi capita fuissent gñationis malorum, vt ex Hieronymo superius diximus. Cæterum vt horū testimonia iuxta tuū sensum, hoc est, a iudæis Petrū & paulū interemptos fuisse donauerimus, nulla tñ adhuc ratione colligere poteris, eos Hierosolymis fuisse interemptos. Nam friuola consecutio est. A iudæis interempti sunt, ergo & Hierosolymis interempti. Sicut non sequitur, Christus a Romanis crucifixus erat, igit̄ & Romæ crucifixus. Quamobrem & istam quoq; calumniam inanē esse manifestum est,

PERSVASIO DVODEVIGESIMA:

Videre mihi videor satis prolixè eorū me subuertal-
se opinionē, qui Petrum vt Romanū episcopū celebrant,
& hoc noie Romanis Pontificibus nihil nō tribuunt, dū i
summi Apostolorū principis (vt aiunt ipsi) locum suffecū
sint, hancq; desultoriam potestātē, ceu per manus sibi tra
dant. At vero si quis roget, quomodo hæc falsissima per
suasio in ecclesiam obrepserit, dicam compendio. Si alia
quoq; non minus nociua, quorum recens est adhuc me-
morā, negligentia temporū rata habentur, vt nihilomin⁹
pro articulis fidei reponantur, quanq; & historicorum de
histaceant libri, & Christi dogmata velut ex diametro
cū eis decertent, solo tñ ecclesiæ prætextu, nō minus quā
quæuis alia, sine quibus hoibus salus nō contingit, credi
præcipiuntur, quibus si quispiam bono fretus testimonio
occurrere voluerit, æque hereticus habetur, quam qui in

legem Christi fuerit impius. Quid ergo de tam remotis
ac perturbatissimis t'pibus, Romanæ Curia palpones, circa
Petri Romam aduentū, passionem, & pontificatum con-
fingere non poterant? Putas ne ecclesiā, quā egeus con-
stituit Christus, quā oim facile pauperrimū auxere aposto-
li, opibus ditari oportere, vnū in ea cateris oibus domina-
ri, imo ecclesiā non aliud, quā tyrannidem fieri debere?
Ecquis hoc dixerit? At vero hodie solenne id habet, hoc
gloriosum putatur, vt vnus arbitrio oia fiant, circa vnum
summa, & caput reip, Christianæ consistat, vni^o iussu, aut
iniussu singula gerantur, ex vnus nutu cūcta pendeant.
Quod si quis minus reuerenter hos ecclesiæ proceres in-
cesserit, si corripuerit, si annuere noluerit, continuo fre-
munt classica, vndelibet plebs Christiana conclamat ad
arma capeffenda, ad omnes Christianos principes id aiūt
pertinere, ne expolietur Christus, neue iacturam patiatur
ecclesiā, dum aliquot ānuū census denarij eis decreuerint,
omnia sursum ac deorsum versare non verentur, ac tot
Christianorum foedam dilacerationem, & stupendā per-
niciem, interim ne pili quidem faciunt. Adeo tyrannis
hec Romanæ Curia istac p'niciosa opinioe inualuit, dum
primatū mediāte Petro supra oēs alias ecclesias lese acce-
pisse iactitat, & Roman^o pōtifex vniuersalis eccl'ie catho-
licæ Ep'us censet, repngnantib^o oibus oim ferme libris, vo-
ce ipsi^o met Christi, & ritū, ac exēplo primitiuae ecclesiæ.
Cunq; recens adhuc sit meōria, qn̄ hęc tyrānis exordium
sumpserit. Nonne tñ inueniunt pleriq; q id ppetuo fuisse
scribāt, id pbent, p eoq; ad aras vsq; (qd' solet dici) digladi-
dient, qb^o nō aliter, q̄ solius Christi v'bis passim vulg^o cre-
dit. Prætera, Syluestrū a Cōstātino ipatore honestis mūe-
rib^o donatū, in sedeq; impatoria repositū, quis hoc hodie
e p'p'o nō credit? resistentibus oibus historiographis, eo-
rumq; cōmēticiis bullarū nugas fortissimis rōnib^o, doctis
simisq; viris reprobantibus. Quantū tñ veritatē promo-
ueant, apud hęc futilem plebeculā pseudofacerdotū præ-
tigis delusam, in propatulo est omnibus, cū non minus re-
uerenter in has opiniones, quā in Christi v'ba iurent ipsi.

• Nō difficile est exinde diuinare, quātū illis p̄clite fuerit,
 • quæ hodie de Petro feruntur, cōfingere, cū eorū tempore
 • nullā certā habeam⁹ historiā, præter cōmēticias illas aliq̄
 • de Petro, & paulo passiones, quæ adeo sibi non constant,
 • vt oibus etiā tacentib⁹, ipsæ se satis confitent, præsertim
 • quæ Græcorū linguagio cōscriptæ sunt. Quod vel solū
 • argumento esse possit, eas falsissimas esse, cū hæc natio ab
 • oibus passim scriptoribus in historia mendacij accuset̄, lu
 • nenale dicente. Quicquid audet Græcia mendax in his
 • toria, Et alibi nō sine ioco mendacem græculū nominat.
 • Et breuiter nemo miretur hoc apertissimū mendaciū su
 • os patronos habere, cū non desint etiā, qui Tusciam patri
 • moniū Petri appellent, qua voce nunq̄ delirius dici, aut
 • cogitari aliquid potuit. Et Plinius haud ignobilis author,
 • nullum tam impudens mendacium inueniri dicit, quod
 • teste careret.

CALVMNIAE DVODEVI GESIMAE SVMMA.

NE quis miretur, vnde tantus error obrepserit i eccle
 siam, non desunt aliq̄ similes hui⁹, quos ostendere pos
 sumus, haud dissimiliter emeruisse. Et vn⁹ imprimis
 est de primatu papæ, cui nunc oēs assentiuntur, haud aliter
 q̄ articulo fidei. At cui quæso credibile est, ecclesiā, quā ege
 nus constituit Christus, quancp̄ oim facile paup̄imi auxere
 apostoli, opibus ditari oportere, vnū in ea cæteris oib⁹ dñā
 ri, imo ecclesiā nō aliud q̄ tyrannidē fieri debere. Ali⁹ insup
 huic haud longe dissimilis est, de donatione, p̄ Constantiū
 Cæsarem, Syluestro facta, quā nullus hodie nō credit e po
 pulo, resistentibus tñ oibus historiographis, rationibusq̄ re
 probrantib⁹. Ex ijs nimirū diuinare licet, quē in modū & p̄
 dictus error de Petri pontificatu confictus sit, & maxime
 quum eorū temporū nullā certā habeamus historiā, nisi quæ
 vel a Græcis cōscripta sit, vel quæ cū alijs plusq̄ ex diametro
 pugnet. Qm̄ igitur græcorū natio, passim ab omnib⁹ scrip
 toribus in historia, mendacij accusetur, non est cur eorū tel

imonijs in hac te fidem habeamus,

RESPONSIO.

ERror fuerit necne, quod de primatu summi pontificis, aut de donatione per Constantinū Syluestro facta, plerique credūt, non est pntis opusculi differere, sed productius volumen id negocij postulat. Nos etiā inter confutandū articulos (quos Lutherus asserere molitus est) penitus enervasse putam⁹, quicquid aduersus primatū Papæ, Lutherus attulerit, vt iam nō erit opus, quicq̃ in ea re copiosius dicere. Porro quantū ad petri sedē spectat, non video, cur ea res cōmenticia dici queat, quā autores habeat grauissimos ac spectatissimos, & eosdē vicinos apostolorū temporibus, de quib⁹ omnino nulla suspitionis ansa capi pōt, cur voluissent istud cōfingere. Sed & græcis, cur in hac parte fides adhiberi non debeat, ratione prorsus oī caret. Quid enim si profani græcorū scriptores, mēdaces habitū fuerint, num & sacri pariter eodē vicio laborare putandī sunt? Absit. Nam quū ex Christianismo veritatē hī professi sint, q̃ credi possunt mendacia Christianis legenda tradidisse? Sed neq̃, probabilitatē vllam habet, græcos quātūvis profanissimos, voluisse cōminisci, q̃ Petrus relicta Græcia Romā se conferret, cathedram ibi posituurs, quum ea res totius Græcię gloriam obscureret haud mediocriter. Quamobrem & græcis in hac re potissimum est adhibenda fides. Cæterum nos & græcos & latinos, huiusce rei testes iuratissimos, in mediū afferemus.

TERTVLLIANVS imprimis autor grauis, & ipse latinus, Apostolorū quoq̃ vicin⁹ temporibus, in libro de præscriptionibus hæreticorū, hanc rem testatur, inquit, Percurre ecclesias apostolicas, apud quas ipse adhuc cathedræ apostolorū suis locis præsidentur, apud quas ipsę authenticę literæ eorū recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem. Proxima est tibi Achaia, habes Corinthum. Si nō longe es a Macedonia, habes Philippos. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autē Italiā adijceris, habes Ro,

Tertullia.

Multa ex Ter
tul, anuotata,

i

ij

iiij

iiij

v

Cyprianus.

Ambrosius.

manā, vnde nobis quoq; autoritas præsto est statuta, felix
ecclesia, cui totā doctrinā apostoli cū sanguine suo pfude-
rūt, vbi Petrus passioni dñicæ adæquatur, vbi paulus Ioan-
nis exitu coronatur, vbi apostolus Ioannes, poste aq̄ in ole-
um igneum dimerfus, nihil passus est, in Insulam relegatur;
Hæc Tertullianus. In quibus v̄bis multa licet annotari;
Et primū, q̄ ex ecclesijs, quas hic memorat, sola s̄a remanet
in fide superstes ecclesia Romana. Deīn, q̄ quū ecclesiæ cæ-
tera florerent, ex ecclesia Romana tñ in cæteras fluxit au-
toritas. Tertio, qd̄ & ad nostrū institutū magis spectat, pe-
trū apud Romā passioni dñicæ fuisse adæquatū, hoc est cru-
ci affixum. Quarto, Paulū illic Ioannis baptistæ exitu, hoc
est capitis detruncatione fuisse coronatū. Quinto, Ioānē
euangelistā (postq̄ in feruens oleū esset demersus, quū nihil
ex eo damni patere) in Pathmos Insulā fuisse relegatum.
Sexto trium horū apostolorū p̄ntia, Romanā ecclesiā nobi-
lem ac illustrem esse redditā, sed ex eo p̄cipue felicē, q̄ apo-
stoli duo, Petrus & paulus totā huic ecclesiæ doctrinam,
vna cū sanguine suo pfuderūt. Sed hæc tē p̄ Tertulliano;
Quē & Cyprianus passim imitatus, epistola tertia Roma-
nam ecclesiā vocat Petri Cathedrā, & principalē ecclesiā,
vnde sacerdotalis vnitas exorta est. Et epistola rursum octa-
ua, cunctos hortat, quaten⁹ eā totius ecclesiæ catholicæ ma-
tricem, & radicem agnoscant, ac teneant.
Accedit his Ambrosius, qui de natali sanctorū apostolorū
Petri pauliq; loquens, ait Non sine causa factū putemus, q̄
vna die, vno in loco, vnus tyranni tolerauere sententiam,
vna die passi sunt, vt ad Christum pariter puenirent, vno
i loco, ne alteri Roma deesset. Sub vno p̄secutore, vt æqua-
lis crudelitas vtrunq; constringeret. Dies ergo pro merito,
locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. Et in
quo tandē loco martyriū pertulerunt? In vrbe Romana,
quæ principatum, & caput obtinet nationū. Scilicet, vt vbi
caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis.
Et vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarū prin-
cipes morarentur. Hæc Ambrosius.

Subscribit LEO in sermonibus de Apostolis inquitens:

Leo

Beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur imperij, vt lux veritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite p totum mundi corpus, effunderet. Et paulo post. Iam populos, qui ex circuncisione crediderant, erudieras. Iam Antiochenam ecclesiam, vbi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaueras, Iam Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam atq; Bythyniam legibus euangelicæ prædicationis impleueras, nec aut dubius de propectu operis, aut de spacio tuæ ignarus ætatis, tropheum crucis Christi Romanis arcibus inferebas, quo te diuinis ordinationibus antebant & honor potestatis, & gloria passionis. Hæc LEO papa.

HIERONIMVS quoq; quum alibi sæpe, tum in Catalogo virorum illustrium, Simon inquit petrus, filius Ioannis, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreae apostoli, & princeps apostolorum, post Episcopatum Antiochenis ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crediderant in Ponto, Galatia, Capadocia, asia, & Bithynia secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem magum, Romam pergit, ibiq; viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsq; ad vltimum annum Neronis, id est decimum quartum, a quo, & affixus cruci martyrio coronatus est. Hæc HIERONYMVS.

Hieronimus,

Petrus secundo Claudij anno, Autore Hiero. ad expugnandum Simonem magum Romam venit.

SED & idem scribit, Philonem quum esset de uero legatus ad Claudium, in vrbe Romana cum Petro fuisse collocutum, amicitiamq; cum ipso tum inisse, atq; ob id, ecclesiam, & sectatores Marci, discipuli Petri, apud Alexandriam ornasse laudibus.

Philo;

TESTATUR & BEDA supputator temporum exactissimus, libro quem de temporibus ædedit, sic scribens. Petrus apostolus, quum primus Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam pergit, ibiq; viginti quinque annis Cathedram tenet Episcopalem, id est vsq; ad vltimum Neronis annum. Hæc Beda.

Beda

Eutropius.

EUTROPIVS etiam, & ipse Romanæ historie scriptor haud contemnendus, de Nerone sic scribit, denique omnibus flagitijs suis etiam hoc addidit, quod sanctos dei apostolos Petrum Paulumque trucidauit. hæc ille.

Orosius.

Consentit & **OROSIVS** ca. quarto libro septimo historiae suae, Tiberius, inquit, Claudius ab Augusto quartus, regnum adeptus, mansit in eo annos. xiiij. Exordio regni eius Petrus apostolus Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem fidei verbo docuit. potentissimisque virtutibus approbavit. Exin christiani Romae esse coeperunt, sensuque hoc collatum fidei suae Roma beneficius. Et rursum, ca. quinto de Nerone loquens ait, Primus Romae christianos supplicijs & mortibus affecit, ac per omnes prouincias pari persecutione excruciarum imperauit, ipsumque nomen extirpare conatus, beatissimos christi apostolos, Petrum cruce, Paulum gladio, occidit. Hæc Orosius.

Platina.
Sabellicus.
Volateranus
Ioan. bapti.

Prætereo recentiores historicos platinam, Sabellicum, volateranum, Ioannem baptistam viros eruditissimos, qui testatissimum id ipsum, in suis scriptis reliquerunt, neque hæc ante velentem, repertus est tam impudens, ut Petrum negaret Romae aliquando fuisse, quum & Græci confiteantur id ipsum, quum & ipsi sint alioqui Romanæ gloriae nimis infissimi.

Egesippus.

EGESIPPVS primum, & ipse vicinè apostolorum temporibus, libro tertio excidij hierosolymitani, ca. secundo, narratis his, quae Romae cum Simone mago Petrus magnifice gessit, docet enim ibi tandem cruci adiudicatum, atque ita necatum fuisse. Sed eius verba, si quis forte requirat, hic subiiciemus. Erant tunc temporis Romae Petrus & Paulus, doctores christianorum, sublimes operibus, clari magisterio, qui virtute suorum operum, Neronem aduersum fecerant, captum magi Simonis delinimentis, qui sibi animam eius conciliauerat. Cui adumentum victoriae, subiectiones gentium, vitae longaeuitatem, salutis custodiam, feralibus artibus pollicebatur, atque ille credebat, qui vim rerum nesciret examinare. Denique summum apud eum tenebat amicitiae locum, quandoquidem etiam praesulem suae salutis, viteque custodem arbitrabatur.

Sed ubi Petrus eius vanitates & flagitia detexit, & species illorum rerum mentiri, non solidum aliquid aut verum efficere demonstravit, ludibrio habitus, & digno est consumptus more. Et quis in alijs terrarum partibus, Petri expertus potentiam, tamen praeueniens Romam, ausus est iactare, quod mortuos resuscitaret. Et rursus haud paulo post, Denique dato, ut comprehenderetur praecipio, rogabatur Petrus, ut sese alio confiteretur. Resistebat ille dicens, nequaquam se facturum, ut tanquam metu mortis territus caderet, bonum esse pro Christo pati, quod pro omnibus se morti obtulisset, non mortem illam, sed immortalitatem futuram, tanquam indignum ut ipse fugeret passionem suam corporis, qui multos doctrina sua compulerit, se hostias pro Christo offerre, debere sibi secundum domini vocem, & ut ipse in passione sua Christo gloriam atque honorem daret, haec & alia Petrus obtexere, sed plebs lacrymis quaerens, ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentilium destitueret, vitus fletibus Petrus cessit, promisit se urbem egressurum, proxima nocte salutis fratribus, & celebrata oratione, proficisci solus coepit. Vbi ventum est ad portam, videt sibi Christum occurrere, & adorans eum dixit. Domine quo venis? Dicit ei Christus. Iterum venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua dicitur passione, quod in eo Christus passurus videretur, qui patitur in singulis, non utique corporis dolore, sed quadam misericordiae compassione aut gloriae celebritate. Et conuersus in urbem redit, captusque a persecutoribus, cruci adiudicatus, poposcit ut inuersis vestigijs cruci affigeretur, quod indignus esset, qui simili modo crucifigeretur, ut passus est dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebatur, ut Christus praedixerat, vel quia persecutor non inuitus indulget poenarum incrementa, & ipse & Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est. Haec Eusebius.

Eusebius in historia.

EVSEBIUS item historiae suae libro secundo ca. xiii. Petrum ipsis Claudij temporibus affirmat venisse Romam, ubi salutaris praedicationis verbo, primus (ut ait) euangelij sui clauibus ianuam regni caelestis aperuit. Sed & euangelium quod ab eo praedicatum, Marcus discipulus eius ad Romanorum instantiam exceperat, ecclesijs legendum tradidit. Cuius rei & testis

Clemens, **Papias hiero-**
politanus, **Petri ultimo** tes alios pducit, nempe Clementē in suarum disputationū
 libro, simul & Papiam Hierapolitanum episcopū. Adde,
 q̄ idem ex ipso Papiā recenſet, Petrū in priori epistola ſua
 meminisse Marci, atq̄ in ea, tropice Romam Babiloniā no-
 minasse, quum dicit, Salutatur vos ea, quæ in Babilone est, ec-
 clesia, & Marcus filius meus.

Tertullianus,
Hieronymus: Cui Tertullianus & Hieronymus ac ceteri quicq̄ subscri-
 bunt. Q̄ si Petrus ex Roma priorem illam epistolam scrip-
 serit, quid manifestius comprobare posset eundem aliqua-
 do fuisse Romæ?

Eusebius in cro. SED & in Cronicis Eusebius testatur, Petrū secūdo Clau-
 dij venisse Romam, illicq̄ sedisse viginti quinque annis, & vlti-
 mo Neronis ibidem gloriose occubuisse.

Hyreneus Hyreneus item in tertio aduersus hæreses libro, successio-
 nem pontificum vr̄bis Romæ digerens, asserit Petrum &
 Paulum fuisse Romæ. His accedunt Chryſostom⁹ & The-

Theophilact⁹
Chryſostom⁹. ophilactus, qui tradunt Linum fuisse post Petrum ecclesie
 Romanæ secundum Episcopum, in commentarijs epistole
 posterioris ad Timotheum.

Præterea multos, quos Volateranus recenſet, tam Latinos
 q̄ Græcos, qui de Pontificum vitis conscripserunt. Et hi om-
 nes vnanimiter asserunt, Petrum vr̄bis Romanæ primum
 Episcopum fuisse. Q̄ si res hæc, tot & tam illustrissimis au-
 toribus, Græcis pariter & Latinis, adeo dilucida reddita sit,
 quis iam nisi mente captus, ambigere secum diutius potest,
 num Petrus fuisset Romæ, & maxime, quum nullus vnquā
 scriptor, ante Velenum, ne somniare quidem contrariū po-
 tuerit? Sed ista pro calumnijs omnibus diluendis, sufficere
 putamus.

SEQ. VITVR ALTERA LL.
 BELLI PARTICVLA.

PROLOQ VIVM.

SOLET interdū fieri lector mi, vt dum vēgeto semī
ne agrum conspergim⁹, ni simul nociua quæq; radicit⁹ ex
traham⁹, vrēda filix subnascens, semētis pariat iacturam
Quod dū hic timem⁹, ne quidā cauilli animū tuū torque,
tes, nostris ijs persuasionibus min⁹ te credere permittāt, al
terā libelli particulā addidim⁹, In qua cū septē quibusdam
Romanensium cauillis, man⁹ cōferamus, de eis dignis ra
tionibus (si fors fauerit) prædā ablaturi. Proinde interim
Romanū quenpiā, obelis faucib⁹, ac vētre p̄minulo, imā
ginē scophātā, q̄ sic more suo nobis instet.

SECUNDÆ PARTIS CONFVTATIO

DReter has duodeuiginti calumnias, quas ad
uersarius persuasiones vocauit, septē insuper
adiecit cauillos, cū quibus ipse manus cōferere
dignū existimauit, ne quisq; prioribus suis per
suationibus minorē habiturus esset fidem, Cæ
terum an prioribus eius argutijs, iam, quantum opinor, abū
de confutatis, quisq; habiturus sit fidem, nescio, suspicor ta
men, vbi nostra perlegerit, neminem vsq; adeo mente cap
tum esse, vt non risu digna putet ista, quæ sequuntur. Sed ne
nimia prolixitate, quæq; rædio afficiam, iam aduersariū cum
suis canillis concertantē, audiamus.

PRIMVS CAVILLVS

Quod in persuasione dictū est quartā, improbit⁹ di
ctum est quam vt credi debeat. Paulus enim dū binam su
am versus Hierosolymam peregrinationem, in ea quæ ad
Galatas est epistola cōmemorat, in quatuordecim annis
post cōuersionem suam, vtrāq; fuisse factā intellexisse vo
lunt, & non in septem & decem annis, vt tua fert opinio,
idq; Nicolai Lyre testimonio cōfirmatur. Trienniu enim

• quō ante Paulus Hierosolymā venerat, in subsequētibus
• quatuordecim annis, quibus secundario illac cum Tito &
• Barnaba prexerat, absorberetur, ita Nicolao & ba Pauli ex
• ponente. Deinde post quatuordecim ānos, videlicet a cō
• uersione sua, assumpto Tito & Barnaba, &c. Et sic petr^o
• quatuordecim illis annis praterlabentibus Romā diuer
• tere poterat

RESPONSIO.

• Bella Lyra, nisi a tot bonis authorib⁹, quibus nē mā
• tellā dignus erat ipse porrigere dissentiret, crederetur ex
• positio, sed quia nō ausim dicere, an vllum habeat qui in
• hoc sibi cōsentiāt, rationabilius tot celeberrimi sequendi
• sunt interpretes, quam hic vnus, & quidē ignobilior, qui
• isthoc spero aucupabat sibi gloriā, si stulte ab alijs dissen
• tiret oibus. Et quia cōtra inermem, & imbecillum frequē
• tia militū non solet desyderari, quē vnus probatæ fortitu
• dinis vir vel euiscerare possit vnicū Hieronymū tot Ly
• ranis anteponendū cōtra hunc producā, qui epistolam ad
• Galatas exponens, hos septemdecim annos non semel re
• petit. In principio fidei (inquit) in transitu Paulus aposto
• los videt, post annos (vt ipse ait) decē & septem plene cū
• eis loquitur, & se humiliat, & ne forte in vacuū aut curre
• ret, aut cucurrisset, inquirīt. Et inferius, Contulit euange
• lium cū apostolis, nō q̄ Paul⁹ timuerit, ne per decē & sep
• tem annos falsum in gentibus euangelitū prædicasset, sed
• vt ostenderet præcessorib⁹ suis non se in vacuum currere,
• aut cucurrisset, sicut putauerunt ignorantes. Hæc Hiero
• nymi verba, quibus manifeste q̄tū Lyra deliret, ostendit.

RESPONSIO.

ADuertis lector, quēadmodū aduersarius cū seipso ni
gatur, frigide sibi ipsi obijciens, & nihilo frigidius res
pondes. Sed nos ex dicto canillo robustiore obiectū

onē firmabimus. Superius, vbi secundā Calumniā diluim⁹,
ostendimus Hieronymi supputationē, manifeste repugna
re cū his, quæ nec semel idem alibi dixerat. Nunc autē aper
te docebimus, nec eā stare posse, cū ea supputatione, quam
aduersarius ipse, sub p̄suasione quinta collegit. Sic em̄ an
nos a passione Christi, vsq; ad vltimū Neronis, aduersarius
ibi digessit. Tiberio Cæsari, posteaq; Christus passus fuit,
tres dumtaxat annos tribuit. Caio Calicule, post Tiberium
imperanti, tres itē annos, menses decem & dies octo. Subin
de Claudij numerat annos nō plene quatuordecim. Postre
mo Neroni, quatuordecim deputat annos. Sūma oīm vix
cōplet annos, xxxv. Et qm̄ idē aduersarius confitetur Pau
lū secundo Neronis anno Romā fuisse p̄ductū, duodecim
anni ex imperio Neronis residui sunt, quib⁹ ex priori nume
ro, hoc est, xxxv. subductis, iam nō pleni remanent, xxiiij.
Nec plures his, inter passionē Christi & Pauli aduentū Ro
mam, ex hac supputatione cōstat interuenisse. Rursum ex
ijs, xxiiij. si dempseris id temporis, quod inter christi passio
nem, & Pauli conuersionem intercidit, quod & aliquot an
nos aduersarius opinatur continere, iam ad maximū super
sunt, xxi. Sed ab hoc numero si adhuc subtraxeris annos &
menses, quos Lucas memorat egisse Paulum, dum Asiam,
& Græciam docendi euangelij gratia peragrarat, comperi
es in actis expressos annos sex integros, præter fractiones,
& præter eos, qui verisimili coniectura, non minimū anno
rū numerū conficiunt. Caterum si ex priori numero nēpe
viginti vno, non nisi septem dempseris annos, intelligis qua
tuordecim dumtaxat superesse. Quo fit, vt iuxta propriā
ipsi⁹ aduersarij supputationē, anni illi quatuordecim a Pau
li conuersione numerandi sunt. Sed quia diximus, ex actis,
post finitum dictum conciliū, præter annos illic expressos,
verisimili coniectura colligi posse, nō minimū annorum nu
merum, age id ipsum iam ostendamus. Primū, xviiij. ca. tradi
tur, Paulum Corinthi sedisse, præter annū, sex menses, de
inde ca. xix. apud Ephesum, in Synagoga tres menses, &
post hos, in scola Tyranni cuiusdam, per biennium præte
rea disputasse. Rursum, capite, xx. tres menses Athenis cō

Actuum. xviiij

Actuum. xix. |

Actuum. xx.

K i

Actuum, xxiiij, moratū fuisse. Denicq̄ ca. xxiiij. bienniū expleuisse apd̄ Cæ
 sareā. Ex ijs nascit̄ summa sex annorū. At nunc si reliquas tē
 porū fractiones cōsideraueris, nēpe quas insumplit̄ Paulus
 visitandis & cōfirmādis fratrib⁹, qui in varijs erant ciuitati-
 bus, toties p̄ eas discurrendo, facile videbis longe maiorem
 Actuum, xv, excrescere summā. Quæ res dilucida fiet, si quis a tpe dicti
 cōcilij pauli discursū diligēter annotauerit. Nā ex. xv. ca. q̄
 dictū conciliū tractatur, Paul⁹ & Barnabas, finito concilio,
 demorati sunt Antiochiæ, docētes & annūciantes sermonē
 Actuum, xvi, dñi, cū alijs plurib⁹. Dein, postq̄ alter ab altero se iūgeretur,
 Paul⁹ Syriam & Ciliciā pambulabat, confirmans ecclesias,
 atq; ita Derben & Lystram puenit, vbi & Timotheū circū-
 cidit. Post hæc Phrigia Galaticaq; regionib⁹ pagratis, & ec-
 desijs vbiq; cōfirmatis in fide, Paulus in Mysiam se recepit
 inde Troiadē, ex Troiade per Samothracen & Neapolim
 Capi, xvij, venit tandē philippos, vbi & multo tpe mansisse tradit̄, nō
 minori patiētia, q̄ reb⁹ gestis clarus. Inde pfectus p̄ Amphi-
 polim & Appoloniā, adiit̄ Thessalonicam, vbi p̄ tria sabbata
 de scripturis disseruit, adeo vt tumultu p̄ ludæos concitato,
 vix euasit Paul⁹ p̄ noctē, i Berrhoeā, vnde postq̄ Berrhoe-
 ses instruxit i fide, cōcessit Athenas, & hic Dionysiu aliosq;
 Capi, xviii, cōuertit ad fidē. Ex Athenis, Corinthū adiit̄. Ex Corintho
 puenit Ephesum, Ex Epheso, Cæsareā, inde Antiochiā. Ex
 Antiochia pfectus, Galaticā regionē & Phrigiā ordine p̄
 ambulabat, cōfirmans fratres. Quib⁹ pactis, redijt̄ Ephesū.
 Capi, xix, Postq̄ at̄ Ephesi tres menses & bienniū expleisset, p̄missis
 duob⁹ e ministris Macedoniā, q̄ & ipse statuerat ire, manēs
 Capi, xx, adhuc in Asia, multa p̄pessus est. Peragratis posthac Mace-
 doniæ partib⁹, & fratrib⁹ vbiq; sermone p̄lixo cōfirmatis,
 tandē venit in graciā, vbi longo pacto tpe, demū insidijs iu-
 dæorū impedit⁹, ne solueret in Syriam, p̄ Macedoniā est re-
 uersus. A philippis igit̄ ad nauigauit Troiadē, ex Troiade
 puenit Asson. Inde p̄ Mytelenem & Saniū, accessit Myle-
 Capi, xxi, tū. Et post p̄lixū ibi sermonē habitū, soluēs, venit Choum,
 inde Rhodū atq; ita tandem pataram, vnde cōscensa naui,
 Tyrū cōcessit. A Tyro subinde, descēdit ptolomaidam, ex
 ptolomaida, Cæsaream. Atq; inde tandē Hierosolymā, vbi

postea q̄ d̄ra fuisset a Iudæis passus, vinctus reductus ē cæ-
saream, ibi manens biennium in custodia, Sicq̄ post multos
labores, demū perductus fuit Romam, Si quis igitur secum Capi, xxiiij.
diligēter expenderit, quot ciuitates, imo quot regiones, &
q̄ longum terrarum tractum, Paulus, euangelij docēdi gra-
tia, nec semel peragrauerit, & quod aliquando biennium &
amplius in vna quapiam illarum ciuitatū, necesse fuerit cō-
morari, plane depræhendet, ista haud paruo annorum nu-
mero fieri potuisse. Et sane, iuxta digestionem EVSEBII Eusebius,
plus minus, xiiij. annorum spacium complectuntur. Cæterū
ne nos aduersarius existimet, hui⁹ calculi neminem, præter
Lyrantū autorem habere, BEDA, qui temporum exactissi- Beda
mus erat supputator, non id verbis nudis dicit, sed argumē-
to colligit irreuincibili. Sic enim in cōmentarijs super acta
ca, xv. scribit. Scimus enim Petrū & Paulum apostolos, an-
no post passionē dñi, xxxviiij. id est vltimo Neronis, passos
fuisse martirium, & beatū Petrum Romæ, xxv. annis Epif-
copalem sedisse cathedrā. Viginti autē quinq̄ & quatuor-
decim, nō, xxxviiij. sed, xxxix. faciunt. Sequitur ergo vt bea-
tum Petrum eodem quartodecimo, post dñi passionē, an-
no, quo eum hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est quar-
to Claudij Cæsaris, Romam venisse credamus. Simulq̄, ni-
si fallor, ex hac positione beatū Paulū apostolū eodem, quo
dñs passus est & resurrexit, anno ad fidē venisse probatur:
hacten⁹ Beda. Intelligis lector, q̄ validissime Beda rationē
reddit, cur debeāt illi quatuordecim anni a cōuersione Pauli
supputari, & annus quartusdecim⁹, esse quart⁹ imperij Clau-
dij nō secūdus, vt Eusebio Hieronimoq̄ visū est. Nā hi colligunt Eusebius,
Petrū anno Claudij secūdo Romā venisse. Quod si ve- Hieronymus,
rū esset iā p̄ duos annos añ dictū cōciliū Petr⁹ venisset Ro-
mā. Rectius ergo Beda, qui cōciliū ipsum habitū fuisse do-
cet anno a cōuersione Pauli quartodecimo, quē & annū im-
perij Claudij quartū facit. Cæterū siue quartodecimo, siue
post quatuordecim annos, id cōciliū celebratū fuisset, palā est
nec Eusebio, nec Hiero. cōuenire, vt post septēdecē annos
habitū fuisset, quū vterq̄ Petrū anno Claudij secūdo venis-
se Romā, & ibidē annis, xxv. sedisse, tradit. Sed hæc, pro ad-
uersarij respōsione diluenda sufficere putamus.

SECUNDVS CAVILLVS.

QVID n̄ creditur Petro apostolorū primati, qui e
 Roma epistolā, quā Catholicā dicunt, scribens, se Romæ
 fuisse proprijs exprimit verbis: Salutat vos inquit eccle
 sia, quæ est in Babylone collecta. Quantū piaculū disen
 tire a Hieronymo, & Lyrano, quorū neuter Romam per
 hanc Babylonem non interpretatur, Hieronym⁹ in libro
 virorum illustrium, Lyranus autem hæc verba Petri ex
 planans, dicit enim vterq; Romā figuratiter nomine Ba
 bylonis designari.

RESPONSIO.

Duplicē esse Babylonē a Cosmographis didicimus,
 Vnā in Assyriā, quā Babylo sapientissimus Medi fili⁹ cō
 didit, vel (si Herodoto credim⁹) Semiramis. Alteram quæ
 Aegyptiaca dicitur, nō procul ab Aegypto distās, de qua
 meminerūt Stephanus, Strabo, & Ptolomæus. Et recens
 tiorū Ludouicus Cælius in antiquitatib⁹, & Raphael Vo
 laterranus in sua Geographiā, & quidā alij. Strabo tamē
 plus in Arabiā, quā prouincijs Aegypti hāc esse sitam ob
 tendit, vnde Arabū lingua, Chayrum illā vocant, q̄ vox
 nō aliud eis designat, quā si Babylonē nostrates dixerint.
 Et sic psuasissimū est Petrū ex hac Babylone, vel, si quem
 Arabū oblectat dictio, Chayro epistolā suā scripsisse, qui
 in Iudæa, & cōtermineis vndiq; circum & circa regionib⁹
 Christi nomen diuulgabat, Iudæa at vt Hieronym⁹ vult,
 confinem sibi habet vtrancq; Arabiā, hoc est & Arabiā
 petreā & Arabiā desertā. Ab oriente em̄ habet Arabiā
 petream, & iuxta hanc ad meridiem tangit Arabiā
 desertam. Et apostolus hoc testatur quocq; dicens, Syna
 mons est in Arabiā, quæ cōiuncta est ei, quæ nunc dicitur
 Hierusalem. Quas ob res in eis collimitaneis Hierosoly
 mæ prouincijs Petrū prædicasse Christū, & ex Chayro ad
 dispersos e Ponto, Galatiā, Cappadocia, Asia, Bithynia
 Christi fideles epistolā scripsisse, hoc iā quis neget? Atq;
 eo modo v̄ba Petri, salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone
 collecta, intelligenda sunt. At sinamus præterea su

is figuris ludere Lyranū. Quia sicut, inquit, Babylon fuit
cituitas maxima, & idolatriæ dedita, sicut patet in Dani
ele, Sic Roma postea fuit ex simili opere. Sed quid de ea
Babylone, cuius mentio apud Danielē agitur. Deº p Hie
remiã loquit dicēs. Egredimini de medio Babylonis ppfe
meus, vt saluet vnusquisq; animã suã ab ira furoris domi
ni. Sed nunqd etiã eodē tropo cæteras noui testamēti scri
pturas patietur interpretari Lyranus? quod certe necesse
est. Quid de hac Babylone hoc est Roma purpurata, &
versuta (vt Hieronymi vtar verbo) meretrice Ioannes in
Apocalypsi loquatur, simul audiat. Cecidit cecidit Baby
lon magna, & facta est habitatio demoniorũ, & custodia
omnis spūs immundi, & custodia oīs volucris immundæ,
& odibilis, quia de vino iræ fornicationis eius biberunt
omnes gentes, & reges terræ cū illa fornicati sunt, Et mer
catores terræ, de v̄tute delitiarum eius diuites facti sunt.
Mercatores hic nominat, de quibus loquitur Petrº. Erūt
in vobis magistri mendaces, qui in auaritia fictis v̄bis de
vobis negotiabunt. Post hæc Ioannes, Et audiui aliã vo
cem dicentē, Exite de illa popule meº, & ne participes si
tis delictorũ eius, & de plagis eorũ ne accipiat, qm̄ perue
nerunt peccata eiº vsq; ad cœlũ, & recordatus est dñs iniq
tatũ eius. Ecce quid eis sua figurata afferat interpretatio,
vt oibus scilicet a Romana Curia impune liceat deficere.
Ecquid ergo nos culpamur Boemi? O vtinã oēs pari mo
do ab hac, nostro ducti exemplo, deficerent Babylone, q
fortasse a sua impietate respisceret citius. O vere typum
gessit Romanæ Curia occidentalis Babylonis, illa nō mo
do prophetica, sed etiã gētiliũ literis damnata Babylon,
cui indultũ, ac licitũ fuerat (vt Plutarchi repetã v̄ba) psal
lere, scorta alere, cauponæ indulgere, sinuosis tunicis ami
ciri, pudicitia prostitueret. An nō æquat medo, imo etiam
superat Roma verissima Babylon ista oia? Nonne & cor
poris & rerũ sacrarũ castitatē impudentius prostituit, quã
vel illic munditiẽ corpis impudentissima foemina? Apud
illas em̄ quæ ex fœdo coitu prouenerat, Veneri sacra fuit
stipes, hic quod rerũ sacratissimarũ affert pstitutio, Chris

to acceptum ferri dicitur. Sed ne hoc loci in Babylonem
Romanensem pluribus inuehā, aliq̄tis per me cohibebo,
nam hæc alias pertinent.

RESPONSIO.

Quod tanto verborū ambitu conatur aduersari⁹, per
stringā paucis. Nō fuisse Romæ scriptā priorem illā
epistolā Petri, neq; p̄ Babylonē illic tropice Romam
intelligi debere, qm̄ apud Cosmographos, duas constat esse
se Babylonas, alterā in Assyria, alterā haud p̄cul ab Aegy
pto. Sed nō multis ad hanc responsionē explodendā opus
erit, præsertim, quū aduersari⁹ aut ex scripturis, aut ex aliq̄
sacroꝝ interpretū, nullū prorsus afferat testimoniū, sed me
rum sui capitis cōmentum, omnis rationis expers. Et esset
profecto magna rerū Christianorū inconstantia, si quod a
patribus per tot sæcula, ratū accepimus, iam ob vnus hois
tam futile commentū, & ob tam leuissimū aeris flatum, illi
co mutauerimus. Quid enim si prope Aegyptū altera quæ
dam Babylonia fuerit? num propterea cōsequetur, vt ex eo
loco Petrus Epistolā illam suā catholicam scripserit? Qua
precor, dialectica cōsecutionem istam comprobare poterit
aduersari⁹? An hoc ignorabant priores ecclesiæ proceres
(de vetustissimis loquor) a quibus ad nostra vsq; tempora p̄
cæteros dimanauit, & quasi per manus traditū est, q̄ petrus
eandem Epistolam Romæ scripsisset, & q̄ in eadem, ab eo
Roma tropice vocata sit Babylonia? Superius em̄ id ipsum
ostendimus, non a Lyrano solum, verum etiam a Tertullia
no, a Hieronymo, ab Eusebio, & demum a Papia episcopo
Hierapolitano. Q̄ si recentiores quis autores desyderau
erit, Beda sui t̄pis eruditissimus, in eiusdē epistolæ cōmenta
rijs ita scribit, Salutatur ecclesia, quæ est in Babylone col
lecta, & Marcus filius me⁹, Babylonē typice Romam dicit;
videlicet, propter confusionē multiplicis idololatriæ. In cui
us medio sancta ecclesia, iā rudis & p̄parua fulgebat, iuxta
exemplū plebs Israeliticæ, q̄ quondā p̄ua numero & capti
uata, sup̄ flumina Babylonis sedēs, absentia sanctæ terre de

Beda,

flebat, nec canticū dñi in terra alienā cātare valebat. Et paulo post, Marcū at filiū suū euangelistā dicit, qui ei⁹ in baptis-
mate dicitur filius effectus. Vnde patet, q̄ priusq̄ Marcum
Alexandriā de Roma ad euangelizandū mitteret, epistolā
hanc scripsit. Tpe at̄ Claudij principis, & Petrus & Marcus
Romā venerūt, & ipse Marcus, descripto Romæ euangelio
suo, Alexandriā missus est. Vnde colligit̄, quia epistolā hāc
Petrus, dū quæritur, ubi vel qñ scripserit, locus erat Roma,
tps Claudij cæsaris. Hactenus Beda. Frontē igitur meretri-
ciā indutus aduersarius, nihil erubescit aduersus toti⁹ eccle-
siæ proceres, stolidam suā opinione cōfingere, quū nec vnū
ex interpretibus sacris, habeat sui mendacij fautorē, sed nec
vllam. afferre p̄bilitatē pōt, aut ex literis sacris, aut ex p̄-
fana qualibet historia, q̄ Petr⁹ vnq̄, prope ptes illas accessit
rit. Et mirū est, si princeps apostolorū ad eā regionē accessis-
set, q̄ apud nullū scriptorē aliquod itineris ei⁹ vestigiū sup-
esset, quū de quolibet altero toti⁹ pegrinatiōis suæ descrip-
ta sit historia. Sed hæc ad responsionis eius conuulsionem
sufficiunt.

Insignis Vele-
ni impudentia

CAVILLVS. TERTIVS.

Si nihil aliud, hoc p̄fecto solū, magno esset argumen-
to, Petrū Romæ ante priorē etiā Pauli illac aduentū fuisse,
se, quod dū ē Hierosolymis, vt Lucas in actis apostolorū
tradit, militibus comitatus, Romā vinc̄tus duceretur, oc-
currerunt ei fratres ad Appij forum, quibus visis, gratias
deo egit ille. Nam quo monitore in Christū credidissent,
si tunc Petrus Romæ abfuerit.

RESPONSIO.

Christianos p̄tinus post Christi passionē, & nō dūta-
xat Paulo illac veniēte Romæ fuisse Orosi⁹, Tertullian⁹,
Platina, imo Christianorū hostis Suetoni⁹ Trāquill⁹ tes-
tanf, Orosius em̄ libro. viij. ad hūc modū scribit. Postquā
passus est dñs Iesus Christus, atq; a mortuis resurrexit, &
discipulos suos ad p̄dicandū misit. Pilatus p̄fes Palæstinæ
provinciae ad Tiberium impatorē, atq; ad senatū retulit,

de passione & resurrectione Christi, consequentibusque vir-
tutibus, quae vel per ipsum factae fuerant, vel per discipu-
los eius, in nomine eius fiebant, Et de eo quod certatim cres-
cente plurimorum fide deus crederetur, Tiberius ergo cum
suffragio magni fauoris retulit ad senatum, ut Christus de-
haberetur. Senatus indignatione motus, quod non sibi prius
secundum morem delatum est, ut de suscipiendo cultu prius ip-
se decerneret, consecrationem Christi recusauit, edicto quoque con-
stituit, exterminandos esse ex urbe Christianos, praecipue
cum & Seianus praefectus tyberij suscipiendae religioni obsti-
natissime contradiceret, Tiberius tamen edicto accusatoribus
Christianorum mortem comminatus est, de quo Tertullianus
in Apologetico aduersus gentiles modestius aliquando
loquitur. Tiberius (inquit) cuius tempore nomen Christianum
in seculum introiuit, aut nunciatum sibi ex Syria Palaestinaque,
illuc veritatem illius diuinitatis reuelarat, detulit ad Senatum,
cum praerogatiua suffragij sui, senatus, quia non ipse probauerat,
respuit, Caesar in sententia mansit, comminatus periculum
accusatoribus Christianorum. Omitto dicere quod scri-
bant Suetonius, & Plinius, hic in Christi, ille vero in Ti-
berij vita, quibus satis insinuat, tutam fuisse a Tiberij tempo-
ribus, ad Neronis usque imperium, & sub eius imperio ad usque
Pauli aduentum, Christianam Romae religionem, Tertullianus
non ad stipulante, his verbis. Consulite commentarios vestros,
illuc reperietis primum Neronem in hanc sectam Caesari-
ano gladio ferocisse. Quare nullus mirari debeat tot fratres
Romae fuisse, qui Paulo venienti occurrerint, quoniam
ampliscente etiam illic pietate, ordinatione spiritus sancti,
nec presbyteri illis defuerant, uti Narcissus, Andronicus,
Iulias, & caeteri, quatenus nihil opus habuerint Petri prae-
sentiam desiderasse, quos deinde Paulus quoque ipse cum
per epistolam faciendorum admonuerat, tum praesentialiter
inuiserat, ut iam abunde in prioris nostri libelli particula
singula haec indicauimus.

RESPONSIO.

Objicit hic aduersarius sibi, quod neminem alium arbi-
tror obijcere voluisse. Neque enim ex hoc, vrgere quisque
potest, fuisse Romae Petrum. Nam nihil est necesse,
quod illuc prius accessisset Petrus, quam vlli alij Christiani. Simul
& credibile est, fratres ipsos, qui tum obviam Paulo vene-
rant, aliquam ante cum Paulo necessitudinem habuisse, neque
primum Romae fuisse conuersos ad Christianismum. Debilis
igitur obiectio est, nec ratione multo robustiori conatur
aduersarius eam confutare. Quid enim si dum Tiberius im-
peraret, fratres quidam, facta per Stephani mortem disper-
sione, quemadmodum in actis traditur, concessissent Ro-
mam: num ob id non fuisset item praesentia petri necessaria?
Annon legimus in actis, quod quum audissent apostoli, quod Sama-
ria per philippum recepisset verbum dei, miserunt ad eos
Petrum & Ioanem? Ecce quum accepisset ecclesia, Samaritas per
philippi praedicationem ad fidem fuisse conuersos, & bap-
tizados, operae precium tamen fuisse duxit, vt nihilominus Pe-
trus & Ioannes eo se conferrent. Eat nunc Velenus, & argu-
tetur, Roma narcissum habuit, Andronicumque & Iulianum
atque priscillam & Aquilam, iccirco nihil opus habuit Petri praesentiam desiderasse. Necessaria profecto fuerat Petri praesentia Romae, quum ob alias causas, tum quod magi Simonis artes apprime callebat, cuius gratia potissimum & Samariam pridem accessit. Nam vt in actis proditur, ille apud Samariam artem exercebat magicam, ac gentem Samariae demetabat, dicens se esse quempiam magnum, cui auscultabant illi a minimo usque ad maximum, dicentes, hic est virtus dei, quae vocatur magna. haecenus ex actis, viij. ca. Ob huius nimirum artes, apostoli qui tum erant Hierosolymis, metuentes ne Samaria conuerteret, Petrum & Ioannem eo miserunt. Pudefactus itaque Simon, ilico recessit Antiochiam, quo & Petrus haud diu postea se recepit. Caeterum & inde quum esset per Petrum fugatus, Romam se contulit. Ob quam rem, & eum secutus Petrus, tandem venit Romam. Nam eadem causa, quae Petrum ante ad Samariam, & post hoc Antiochiam traxit, iam ad eum quoque Romam adire. Si non eius conflictationis, quam Romae cum Simone Petrus habuerat, plerique scrip-

Actuum. viij.

Actuum. viij.

Aegesippus,
Orosius.

Eusebius.

tores meminerit, inter quos & Aegesippus est, nemo nobis credat, sed iam ad Orosium veniam⁹, ex cuius historia, nobis aduersarius citat, Tiberij tempore Senatum edicto constituisse, exterminandos ex vrbe Christianos. Quobrem & oportuit Tyberij tēpore, Christianos Romæ fuisse. Sed audiat aduersari⁹, quid idē Orosius eiusdē libri ca. iij. scripserit, in hunc modū. Exordio regni Claudij, Petr⁹ apostol⁹ dñi nostri Ihesu christi Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem, fideli verbo docuit, potentissimisq; virtutibus approbavit. Exin, Christiani Romæ esse cœperunt. Hactenus Orosius. Audiat istud Velenus, nempe cœpisse Romæ Christianos post aduentum Petri, & ori digitū apponat. Idem testatur & Eusebius ca. xiiij. libri secundi, de Petro loquens. Salutaris prædicationis verbo, primus in vrbe Roma euangelij sui clauibus, ianuam regni cœlestis aperuit. Ecce primus in vrbe Roma, Petrus verbo salutaris prædicationis, hoc est clauibus Euāgelij sui, cœlestis regni ianuam Romanis aperuit. Nec cōtradicit Orosius sibi. Stat eni & conuersos aliquos ex Iudæa, vt supra diximus, Romam ante Petrum venisse, qui nihil ibi publicitus docuerunt, & tamen Petrum primū fuisse, qui Romanis erat concionat⁹, & ex ipsis Romanis aliquot ad Christianismū conuerterit. Cateri vero, quia præter Orosium nihil alicuius momenti afferunt, nullam a nobis exigunt responsionē. Et hactenus pro responsione ad tertium Cauillū dictū sit.

CAVILLVS QVARTVS.

Quibus ea res magis cōperta fieri debuit, atq; discipulis apostolicis, & qui proxime vigerunt post apostolos. At illi hoc nobis indubitato prodidere Petrū & Paulum Romæ passos fuisse, quorum vnus videlicet Lini, Timotheum salutauerat nomine Apostolus dicens, Salutate Eubolus, & Pudens, & Linus. Alterius autem in actis apostolicis celebratur memoria, inquitente Luca, Quidā vero viri adherentes Paulo crediderūt, in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Demaris, & alij cū

eis. Præterea Aegesippus, qui Aniceti decimi post petri
Romani pontificis tempore Romam aduenerat, in lau-
dibus fidei Christianæ versatus, eiusce passionis Petri &
Pauli meminit.

RESPONSIO:

Si mihi nil aliud esset, quatenus pbem passionēs illas
Petri & pauli, ab eorū discipulis nō fuisse conscriptas, di-
uersitatē illā, & discrepantiā, quę illic reperitur, firmissimę
pbatōnis loco ponerem. Sed quia sunt mihi pleracq; mul-
ta ad perditā hanc suspitionē tollendam, illius ne memine-
ro quidē. Persuasum est doctis oibus, non modo discipu-
lis apostolicis, sed & ipsis apostolis adhuc supuiuentibus
hanc iniuriā sæpius factam fuisse, vt multa eorū sub noie
Christianæ professioni repugnantia in publicū ederent.
Noie enim Pauli (vt Origenis testis est) ad Thessalonicē-
os, a pseudoapostolis quo facilius deciperentur, porrecta
fuit epistola. Quos apostol⁹ re tandē comperta, propria
ad eosdē data epistola admonet his prope verbis. Non ci-
to moueamini, inqt, a vestro sensu, neq; terreamini, neq;
per spiritū, neq; per sermonē, neq; per epistolā tanq; p nos
missam. Et Hieronymus visionē Pauli, & Teclæ, ac bap-
tizati Leonis fabulā sub nomine Pauli, a quodā Asiæ ps-
bytero fuisse editā scribit, quod ipsemet postea, Tertulli-
ano teste, se fecisse Pauli amore cōfessus est. Clementis
item, cui⁹ Apostolus ad Colossenses scribens, mentionē
facit, multis errorib⁹ hæretici respserunt libros, quorū qui-
dā Eunomij hæresim sapiunt. Nā disputat quodā in libro
filiū dei, ex nullis extantibus creatū. Item dæmones nō vo-
luntatis maliciā fecisse, sed creaturā eos esse diuersæ quali-
tatis ab alijs pductā. Et longe plures aliij inibi reperiūt er-
rores. Rursū Dionysij cuiusdā Alexandrini episcopi vsq;
adeo deprauati sunt libri, vt ei⁹ autoritate Arrianorū hæ-
resis, filiū dei nō eiusdē substantiæ esse cū patre ausa sit cō-
firmare. Origenis nōdū mortui, tot iā subdititijs errorib⁹
scatebāt libri, vt sæpiusculę hęc iniuriā deplorasse legitur.

Et Ruffinus in Apologia p Origene, De hereticorū, in-
quit, temeritate, vt credi istud scelus facile possit, illa res
maximū credulitatis præstat exemplū, quod abstinere im-
pias manus, etiā a sacrosanctis quidē euangelij vocib⁹ nō
potuerūt. Apostolorū vero vel actus, vel epistolas quali-
ter polluerint, qualiter corroserint, qualiter in oibus ma-
cularint vel addendo impia, vel auferenda quæ pia sunt,
si quis vult pleni⁹ scire, ex his libris Tertulliani, q̄s aduer-
sus Marcionē scripsit, plenissie recognoscat. Et alibi inq̄t,
Peruersi hoies assertionē dogmatū suorū, sub viroꝝ san-
ctorū nomine tanq̄ facilius credenda inseruerunt ea, quæ
ipsi nec sensisse, nec scripsisse credendi sunt. Et ideo Ori-
genes homilia vigesima sexta sup Matthæo dicit, Opor-
tet caute cōsiderare, vt nec oia secreta, quæ ferunt in no-
mine sanctorū suscipiam⁹. Quantū ad Dionysium Areo-
pagitā atinet, nulla est cunctatio, quin passio illa petri, &
Pauli ei adscripta nō sit subdititia, probant em̄ & Lau-
ren. Val. & ERASMVS Rot. in annotationibus libros,
qui sub noie eius circūferunt, falso ei attributos, vt sūt de
cœlesti Hierarchia, de Theologica Hierarchia, de diu-
nis noibus & cæteri. Nondū em̄ ecclesia, cuius tpe vige-
rat ille, tantā nouerat ceremoniarū turbā, quanta in eis li-
bris traditur. De cætero at Petri, & pauli sub nomine Li-
ni euulgatæ passiones, tantū habent pmixtæ sibi falsitatis
vt in multis non modo Christo, & Paulinis literis, sed &
Petri ipsius cōtradican sermonibus, quod equidem nisi
me prolixitas arceret, promptum esset ostendere. Persua-
deo tñ mihi græculū quempia (vt Iuuenalis vtat ȳbo) mē-
dacem, & lenonē potius aliquē, quā Linum has passiones
commentū fuisse, qui Paulinā ad Timotheū epistolā olle-
cerit magis aliqñ, quā intellexerit. Nā cū mendacē memo-
rem esse oporteat, ille obliuione sua ingenue se mentitū
ostendit. Arbitror eū legisse aliqñ Paulū his ȳbis Timo-
theū ad sese allecantē, Festina ad me venire cito. Demas
em̄ me reliquit diligens hoc seculū, & abiit Thessalonicam,
Crescens in Galatiā, Titus in Dalmatiā, Lucas est mecum
solus, qui quidē impostor nō habens perspectū, vñ Apol

tolus epistolā ad Timotheū miserit, & ubi se locor̄ expe-
ctaturū dixerit, & ubi Titus ac Crescens recedentes apos-
tolū reliquerint, passionē Pauli ad hunc modū exorditur;
Cū venisset Romam Lucas a Galatia, & Titus a Dalma-
tia, & expectauerunt Paulū in vrbe, q̄s cū adueniens pau-
lus vidisset, lætatus est valde, & cōduxit sibi extra urbem
horreū publicū, hæc v̄ba illius, in quibus apostoli primū
oblitus est dicentis, Crescens abiit in Galatiā. Lucas mecū
solus est. Nā prapostere Lucā dicit rediisse e Galatia, quo
nūq̄ abierat ipse, sed indiuidu⁹ Apostoli fuerat minister;
Et apostolus Crescentē dixit petiisse Galatiam. Proinde
credibilius fuisset si eundē redeuntē Galatia hic leno po-
suisset. Post hæc subinfert, Expectauerūt Paulū in vrbe,
quasi Paulus e carcere quopiā recedere potuerit, & nō ad-
uentū Timothei, ac Marci, quos optauerat ante hyemem
ad se venire, expectauerit, quō ergo venerat Romam, vñ
de nō recesserat? Aut quō Lucas, & Titus expectassent
aduenturū apostolū, quē in carcere detineri sciuerant? ni-
mirū cū Galatiā, & Dalmatiā proficiscentes illic eum reli-
querint. Vtcrius scribit, & conduxit sibi horreū publicū,
ubi cū ijs, & alijs fratribus de v̄bo vitæ tractaret, cœpitq̄
interea corrigere multitudinē maximā, & adhiiebantur
per eū fidæi multæ animæ, opante dei gratia, ita vt per to-
tā urbē sonus p̄dicationis, & sanctitatis eius fieret, & exi-
ret fama per vniuersam regionē de illo, hæc ipse. Sed pau-
lus diuersum quiddā in epistola sua dicit. det misericordi-
am dñs Onesiphori domui, quia sape me refrigerauit, &
catenam meā non erubuit, sed cū Romam venisset, solici-
te me quaesuit, & inuenit. Confer v̄ba Pauli, ac Lenonis
hui⁹, hic inquit, conduxit sibi horreū publicum. Ille One-
siphorus catenam meā non erubuit, nisi forte cum catena
ex aliquo carcere Romā Paulus profugerit, qua se libera-
re nō poterat. Hic dicit q̄ fama nō modo per urbē, sed &
per oēm regionē vñdq̄ de eo ferebatur, & concursus ho-
minū ad eū fiebat. Ille v̄o Onesiphorū dicit solícite se que-
suisse, ac vix tandē inter catenas inuenisse, mirū q̄ fama,
quæ de Paulo volitabat, illac eū nō pduxerit. Atq̄ in hūc

modū totā illam passionē, & alteram Petri possem suppi-
lare, sed proprii voluminis hoc iā esset negociū. Hæc em̄
paucā ideo refello, vt maximū eorū ostendam mendaciū,
qui passionē has cōmentitias, & in certo authore natas,
in Linū transfundunt. Non em̄ tam rudis fuerat Linus, q̄
tunc Paulo adhærebat, cū epistolam ad Timotheū scrip-
serat, vt statim dictosq; obliuisceret, imo cōfunderet & ba-
Paulina, & diuersa scripserit ab eo. Quod idē sentiri &
de Aegesippo, qualiter em̄ homo ille post multa tpa Ro-
mam veniens, historiæ seruare potuisset veritatē. Qui
neq; rei gestæ aderat ipse, neq; Roma illa tempestate de
eorū passionibus quicq; sibi conscia erat, siquidem multis
post Aegesippū tpius fabulā hāc fuisse fictam certū est.

RESPONSIO.

Facile fuerit ad hunc modū, scriptorē vnūquēq; rei ce-
re, si ppter eiusmodi cauillos nullius essent autoritatis
habendi. Nā quis mihi quemuis autorem dabit, cui (si
meæ sententiæ fuerit cōtrarius) nō obijciam, vel q̄ ei⁹ scrip-
ta per hæreticos deprauari potuissent, vel q̄ adesse nōnihil
il erroris in eo calūniabor. At nisi quis vel deprauationem
palam ostendat, vel id ipsum errorem esse conuincat, q̄ no-
bis autor ille subscripserit, nullo iure videri p̄t a nobis repel-
lendus. Quid em̄ si Pauli nomine cōficta fuisset quædam
ad Thessalonicenses epistola: num ob id cæteris minorē ha-
bituri sumus fidē. Absit. Sed ea sola, quam constat esse cō-
menticiam, nullius apud nos momenti putetur. Reliquis
vero quibuslibet, de quibus nulla prorsus eiusmodi suspi-
tio fuerit, honor manebit inuiolatus. Doceat igit̄ Velen⁹
si potest, qua ratione quisq; hæreticorū fingere voluisset pe-
trum fuisse Romæ, aut cuius hæresis hac opinione vel tan-
tillum promoueri potuisset. Quod si nequæat, vt & pfe-
cto nequit, quū id ipsum hæreticis longe magis aduersetur,
q̄ profit, non video cur suspicari quisq; debeat, illud cuius-
piam autoris operi fuisse ab hæreticis intersertum. Nec ob

fiat illud Origenis, quā admonet non oportere oia a nobis
suscipi, quæ sub nomine sanctorū feruntur. Nam aliud est,
non suscipere oia, & nulla suscipere. Voluit igitur origenes,
vt nō sine delectu susciperemus. Et propterea dixit. Opor
tet caute considerare. Sed noluit vt illud repelleremus, in
quo nulla esset mali suspitio, quodq; semp a primordijs ec
clesiæ fuisset ab oibus receptum. Cuiusmodi constat & istud
esse, de quo iam colliamur, nempe qd aliquā Romæ Petr^o
fuisse. Nam ad hunc vsq; diem nemo repertus est, præter
vnū Velenum, & hunc (vt nihil aliud dicam) ecclesiæ Ro
manæ capitalem hostem, qui negarit vnq; Petrū fuisse Ro
mæ, quū tot & tam eximij scriptores, & idem vetustissimi,
de quibus ante diximus, id ipsum toties & tam vnanimitè
affirmant. Esto, sit nōnulla de anno, siue de die, quo fuisset
apostoli necati, varietas. Nihil hoc obstare debet, quin Ro
mæ fuissent necati, sicut nec de Christi morte Hierosoly
mis facta, dubitare licet, quum tñ vt superius ostendim⁹, in
ter scriptores non de anno solum, verumetiam de die, quo
fuerat crucifixus, haud parua controuersia est. Varietas igitur,
quæ inter scriptores contigit de tempore necis Apo
stolorum, non amputat fidem huius, qd Romæ fuissent ne
cati, & præsertim, si nullum aliud esset indicium, qd qd Ro
mæ tanta Petri Pauliq; cineres, ad hodiernum vsq; diē ha
beantur veneratione. Sed ex tanto scriptorum numero,
tres dumtaxat carbone notauit aduersarius, nempe Diony
sium, Linum, & Aegesippum. At expendamus, quid istis
obiecerit. Quantum ad Dionysium (inquit) Ariopagitam
attinet, nulla est cunctatio, quin passio illa Petri & Pauli
ei adscripta, sit subdititia. Probant enim & Laurētius Val
la & Erasmus Roterodamus, libros, qui sub nomine eius
circunferuntur, falso ei attributos. Atqui si Dionysij ipsius
non fuerint, num propterea quicquid in eis contineatur,
ilico damnari debeat. Plurimum utiq; LAVRENTII,
sed multo magis ERASMI, iudicio tribuendum puto,
qui nec reijcit tamen, quæ in ipsis libris tradita sunt.
Rursum, Commenta mendaciaq; vocat aduersarius,
quæ Lino de Petri Pauliq; passionibus, attribuuntur.

Dionysium, Li
num, Aegesippum
carbone nota
uit Veleus.

Sed qua ratione? Ea nimirum, quod quum Paulus epistola ad Timotheum secunda scripserit, abisse Crescentem in Galatiam, Titum in Dalmatiam, & solum apud se Lucam tunc esse, passio tamen Pauli sic inchoat, Quum venisset Roma Lucas a Galatia, & Titus a Dalmatia, expectauerunt paulum in vrbe, haec tenus ex aduersario. Sed quid ista repugnant? Spectat enim ad diuersa tempora, quae vel ordinat prepostere, vel inter se perperam commiscet aduersarius. Nam id quod Linus scribit, factum est, priusquam Paulus Roma secundo venisset. At illud ad Timotheum scriptum fuit, posteaquam venisset, & esset in vincula coniectus. Et quid prohibet, quo minus, vel ab Hispania, vel ab alia quauis regione rediturus Romam Paulus, promississet Lucam in Galatiam, aliquorum negotiorum gratia, & Titum similiter in Dalmatiam, & quod ipse rediissent Romam, priusquam huc se recepisset Paulus? Et postea rursus quod Roma aduenisset, quid verat, Titum iterum in Dalmatiam misisse, & Crescentem in Galatiam, Luca solo secum remanente? Sed dicit aduersarius Lucam indiuiduum fuisse pauli ministrum, fuit utique Lucas minister Pauli, sed non sic indiuiduus, ut nunquam alicuius negotii gratia discesserit ab eodem. Id quod non solum ex actis patet, verum etiam ex epistola ad Corinthios posteriori, quam per Titum & Lucam fuisse Corinthiis redditam oes confitentur. Sed & ipse Paulus in eadem scribit, ubi de Tito fecerit mentionem. Misimus (inquit) vna cum illo fratrem eius, cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias, nec id solum, verum etiam delectus est ab ecclesijs, comes peregrinationis nostrae, haud dubie Lucam aperte describens. Porro quod de horreo publico dicit aduersarius, quid verat Paulum, horreum conduxisse, priusquam denuo in carcerem fuisset detrusus? Nec diuersum est, quod ait Paulus, det misericordiam dominus Onesiphori domui, quia saepe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. Nam hoc factum est, posteaquam esset Paulus secundo coniectus in vincula. Liquet igitur nullius esse roboris ea, quae aduersus Linum produxit aduersarius. Neque profecto minus perperam suggerat Aegesippum. Quid enim, si post multa tempora venisset Roma Aegesippus? nunquid non historia ante scripsisse potuerit. Sed & illuc accedens, nonne quae fide

ij. Corint, viij,

Aegesippum perperam suggerat Velenus.

riliter suggerat Aegesippum. Quid enim, si post multa tempora venisset Roma Aegesippus? nunquid non historia ante scripsisse potuerit. Sed & illuc accedens, nonne quae fide

publica didicisset ab alijs, ipse literis pari fide potuit comē-
dare. Ceterū hīstoriam, quæ passim Aegēssipi noīe circū-
fertur, vel ex eo cōstat autenticam esse, q̄ eam diu^o Ambro-
sius latinam reddiderit, id quod haudquāq̄ tantus vir fecis-
set, ni certo sibi constitisset de autore. Sed si dederimus ad-
uersario, trūm horū libros fuisse cōmenticios, quid aduer-
sum reliquos hīscere valebit. De quorum libris nemo dubi-
tat, quicq̄ nec paruo numero sunt, nec autoritatis a quouis
cōtemnendæ. Ceterū præter innumeros scriptores, tot eius-
dē rei monumenta sup̄extant, vt nō possit non impudentis-
simus esse, qui cōtradīcere moliretur. Prætereo cōstantissi-
mam famā, quā hīstoriæ legē, cum alijs, tum Hieronymus no-
minatim appellat. Taceo Myrsilij, Methastenisq̄ Canones
quibus hui⁹ hīstoriæ veritas exactæ cōprobari possit. Ve-
reor em̄ ne mea prolixitas nimio lectorem affecerit tēdio.
Sed candidiores boni cōsulent, scientes, q̄ argutationibus
vsq̄ adeo prolixis, paucis v̄bis responderi non potest. Cæ-
terum ista sufficere putamus ad efficacem earum labefacta-
tionem.

Ambrosius,

Hieronymus.

CAVILLVS Q VINTVS.

At ecclesia Romana, verba ex passione Linī, quē tu
lenonē potius aliquē, quam Linum fuisse blasphemias, de
prompta annuatim decantat, id ne utiquam factura, si eā
non legitime descriptam scierit. Inter cætera in passione
Petri & hæc ponuntur verba. Vt autē portā ciuitatis vo-
luit egredi Petrus, vidit sibi Christū occurrere, & adorās
eū ait, Dñe quo vadis? Rñdit ei Christus, Romam venio
iterū crucifigi. Et ait ad eū Petrus, Dñe iterū crucifigeris?
Et dixit ad eū dñs, Etiam, iterū crucifigar. Petrus autē dix-
it, Dñe reuertar, & sequar te. Et his dictis, dñs ascendit in
coelū. Petrus autē prosequutus est eū multo intuitu, atq̄
dulcissimis lachrymis. Et quo id magis factum credat, hæc
cætenus extat ibi loci exædificatum sacellum, vbi hæc habi-
ta sunt verba.

RESPONSIO.

M I

Bene habet, q̄ vn̄iuerſalis eccleſia ſancta prophanum
hoc mendaciū contra Chriſtum, contra Paulū, immo con
tra ipſummet Petrum, ac fidē catholicā nō decātat, Oriē
tales enim eccleſiæ, q̄ ſat ſcio, & multi etiā in occidēte fi
delium hāc vocē nō recipiūt. Romanā vero eccleſiam hęc
mendacia approbare, profiteri, decantare quid prohibet?
quæ mēdacijs eſt alioqui refertiſſima, potuit ne diſcipul
apostolic⁹ hāc portēta horrēdiſſima toto cœtui fidelium
ſcribere, vt iā Chriſtus Petro occurſurus tunc e cœlis deſ
cenderit? Et tanquam Petrus Chriſti verbis admonitus,
rurſum Romā ſeſe recepit fratribus ea, quæ euenerāt nun
ciaturus. Quid Petr⁹ em̄ hac fabula ap̄ eos promouiſſet
nō intelligo, quam vt pro ſeductore, & mendace habere
tur ab oībus. Qui quondā ad Iudæos de Chriſto loqui
tus, vt Actū habet tertio, dixerat, oportet quidem cœ
lum Ieſum Chriſtū ſuſcipere, vſq̄ in t̄pa reſtitutionis om
nium quæ loquutus eſt deus p̄ os ſanctorū ſuorū, a ſeculo
prophetarum, Quō tunc ergo cœlū, terris Chriſtū reddi
derat añ cōſummationem omniū, quæ circa diem iudicij
primū eſt futura, dicentib⁹ etiā Angelis ad eos, qui intue
bātur Chriſtū in nube pergētē ad cœlum. Hiſc Ieſus, qui
aſſumptus eſt a vobis in cœlū ſic veniet, quē admodū vidi
ſtis eū euntē in cœlū, Quod explanat Matthæus de aduē
tu eiūſdē ad iudiciū. Videbunt, inquit, filium hominis ve
nientē in nubib⁹ cœli, cū virtute multa, & maiestate, quē
admodum enim in nube aſcēderat. ſic in nube ad iudican
dū reueniet. Ecce quā incōueniat credere, vt vnquā Chri
ſtus in ea perſona, qua a nube correptus in cœlū deuola
uit, in terras deſcēderit. Sed reuera ad diē iudicij primū a
fidelib⁹ expēctatur reditur⁹, vt ad eā ſententiā Pſalmiſta
quoq̄ alludit, Dixit dñs domino meo, ſede a dextris me
is, donec ponā inimicos tuos, ſcabellū pedū tuorū. Vnde
nunquā adhuc perſonaliter deſcēdiſſe credit⁹, vt alicui ſan
ctorū in terris apparuerit. Em̄ uero in cœlis ſemp apparere
dignat⁹ eſt, & abinde ad eos & loqui. Stephanus em̄ intē,
dēs in cœlū vidit gloriā dei, & Ieſum ſtantē a dextris ſtu
tis dei, Et Paulū ap̄ propinquantē Damasco ſubito circū

fulsit lux de coelo, qui cadens in terrā audiuit vocē dicens
tem sibi, Saule Saule quid me persequeris. Qui tremens ac
stupens dixit, quis es dñe? Et ille, Ego sum Iesus Nazare
nus, quē tu persequeris, quod ille de sua cōuersione miri
ficatum illic cū Iudaeos alloquitur. Actū, xxij. tū ubi apud
Agrippam, & Festum praesidē, Actuum, xxvi. data ei se
se defendendi copia proprijs verbis attestatur. Cum ireni
(inquit) Damascū, cū potestate & permisso principū sacer
dotum die media, in via vidi rex, de coelo supra splendo
rē solis circūfulsisse, me lumen. Et Petro olim, an gentib⁹
praedicando sit Euangeliū hallucinanti, non quidē perso
naliter Christus apparuit, sed in extasim raptum, ne quid
cōmune diceret, ac immundū edocuit. Et nusquā prorsus
post ascensionem suā alicui sanctorū apparuisse, in eo ha
bitu, quo post resurrectionē suā, per dies quadraginta cō
uersatus est cū discipulis, conuescebatur, & loquebat eis
de regno dei, Christū in sacra scriptura legimus, imo nec
aliquā appariturum prius, q̄ dies iudicij venerit, credimus,
fide catholica Christiani instructi. Quantū flagitium er
go, tanta contra legē dei mendaciorū simulacra discipulo
apostolico attribuere, quibus bonū ille virtutis specimen
de sese praebuerat, eorumq; doctrinā pulchre percalluit.
Possē hic & de sacello, quod in hui⁹ mendacij robur ex
structū est, non nihil dicere, & probare copiose, nullum sa
cellum, nec aliquam basilicam ad aliquot annorum centu
rias Romae, & locis ei adiacentibus exaedificatam fuisse,
sed Christianos in latebris, & speluncis subterraneis con
uenire solitos vel ad mortem domini annunciandam, vel
hymnis & orationibus Christi suffragium, & diuinā gra
tiam sibi demerendam.

RESPONSIO;

Intelligis lector, quid ex his aduersari⁹ molias. Nepe q̄
Christ⁹ p̄dicta nō sit locut⁹ Petro. At quā rōe? Nimis,
ga nūc e coelo descēderit Christi⁹, citra q̄ eo cōscēdisset

Actuum. iij.

Lucæ. xxij.

Matthæi. xxvi

I. Corin. ix.

I. Corin. xv.

sed nec vnq̄ inde discensurus est, ante iudicij diem, id quod ex sacris literis astruere conatur. Et primū, ex ipsius petri v̄bis actorū ca. iij. Oportet (inquit) cœlū Iesum Christū suscipere vsq̄ in tempora restitutionis omnium, quæ locut⁹ est de us per os sanctorū suorū a sæculo prophetarum. Quō ergo cœlum terris Christum reddiderat ante consummationem oim, quæ circa diē iudicij primū est futura? Respondemus, q̄ ex hac scriptura nihil amplius colligitur, q̄ q̄ Christus in cœlo perpetuo sit mansurus, donec ad iudicium venerit. Neq̄ istud quicq̄ aduersatur historiæ priori, q̄nquidē christus mirifica sua potestate se præsentē terris corporaliter & p̄sonaliter exhibere potest, manens in cœlo nihilomin⁹ apud dexterā patris incōuulsibiliter. Nā istud omnes, quotquot orthodoxi sumus, cotidie fieri nihil dubitamus, Christum enim in altaris sacramento vere p̄ntem credimus, & nihilomin⁹ apud patrē quoq̄, vere p̄ntem in cœlis. Dedit enim haud dubie ministris ecclesiæ, sui corporis consecrandi potestatem, quū dixit. Hoc facite in meā cōmemorationem. Et rursum quod consecratū est, affirmauit vere suū corp⁹ esse, quū dixerit. Hoc est enim corpus meū. Perspicuū est igitur, q̄ Petri v̄bis ab aduersario recensitis, nihil repugnat q̄ corporaliter, & p̄sonaliter Christus præsens fiat in terris. Neq̄ enim ab eius p̄sona corpus ei⁹ quouismodo separatur. Adde, q̄ nisi quis diuorū vitas, quæ ad magnā ecclesiæ toti⁹ vtilitatem conscriptę sunt, penitus contemnere velit, ex eis abunde confirmabitur assertio nostra. Nam vt illę testatur, sæpenumero Christus semetipsum eis præsentem exhibuit, ad non mediocrem eorum consolationem, vt nihil mirū fuerit, si Petro iam in tantis angustijs constituto, Christ⁹ apparuisset. Ad hæc, non potest paulus fuisse mendax, quum dixit se vidisse dominum Iesum. Sic enim primæ ad Corinthios. ix. testatur. Annon sum Apostolus (inquit)? Annon sum liber? Annon Iesum Christum dominum nostrum vidi? Quod & dixit, ne cæteris apostolis qui Christum in terris corporaliter secuti sunt, habendus esset inferior. Et rursum ca. xv. Postremo vero omnium velut abortiuo visus est & mihi. At quū istud Paulus ad ostendendā verā carnis

resurrectionē eo loci pducit, oportuit eū vtriq; vidisse chris-
 tū corporaliter & psonaliter, Præter hæc & locutū ei multa **Act. ix. et. xxij,**
 Christū fuisse, palā est ex actis, tam, ix. ca. q̄. xxij, Sed & bar **Actuum, ix,**
 nabas actor, ix. narrauit apostolis, quō Paulus in via vidit
 set dñm, & q̄ locutus esset ei. Q; si Paulus in via Christum
 viderit corpaliter, & audierit ad se loquentē, quid prohibet **Actuum, ix,)**
 quo minus & idē contigisset Petro? Nā sicut in actis tradit,
 q̄ quū Paulus viso circūfulgurante lumine collapsus est in
 terrā, audiuit vocē dicentem sibi, Saul Saul quid me psequeris
 ris? clamauit, Q; uis es dñe? Cui dñs. Ego sum Iesus, quē tu
 persequeris. Durū est tibi contra stimulos calcitrare. Et pau-
 lus tremens ac stupens, ait. Dñe, quid me vis facere? Subie-
 cit Christus. Surge & ingredere ciuitatē, & dicetur tibi qd
 te oporteat facere. Quid huic colloquio dissimile refertur
 in historia Petri, Quāobrem vt vera fuit historia q̄ de Pau-
 lo loquitur, ita & vera potuit esse quæ refertur de Petro.
 Nā vtriq; tam Petro, q̄ Paulo, Christus corpaliter adeo p-
 pinquus fuit, vt videri potuit ab vtroq; piter & audiri. Cæ-
 terū hui⁹ historie de Petro nec vnice⁹ testis est, sed pleriq; sub **Eusebius,**
Linus,
Aegesippus,
Ambrosius,
 scribunt eidem & nominatim Eusebius, Linus, Aegesippus,
 Ambrosius, Sed ista, quæ iam respōdimus abūde satis deſci-
 unt aduersarium.

CAVILLVS SEXTVS.

Marcus euāgelista Petri discipulus, a pceptore admo-
 nitus Romæ scripsit Euangeliū. Qd' petrus dū audiuit,
 & approbauit, ecclesie ad legendū autoritate sua ædidit,
 vt & Clemēs libro informationū scripsit, & Hieronym⁹
 de viris illustrib⁹ meminuit. De quo Petrus in epistola sua
 loquitur. Salutat vos Marcus filius meus, qui post cōscrip-
 tū tandē Euangeliū Aegyptū prexit, & primus Alexan-
 driæ Christū annuncians, illis ecclesiā constituit, exantla-
 risq; laboribus, Neroniani imperij anno octauo vita fun-
 ctus est. De cuius conuersatione apud Alexandriā, Philo-
 quoc; Iudæus librum concinnauit.

RESPONSIO.

Qui dementi adscribunt libri, minus est tutum eis
credere, qm̄ eorū quidā supposititiū sunt, ac falso Clemēti
adscripti, quidā v̄o magna ex parte deprauati, ac errorib⁹
infecti, vt iā antea probauim⁹. Itaq; sciendū q̄ in noui tes-
tamenti libris, duos Marci cognomine fuisse insignitos
inuenimus, quorū prior dicebatur Ioānes Marcus. Et de
hoc legi actū. xiiij. Q̄ Paulo cū Barnaba Antiochiā
inter pphetas, & Christi nois doctores exeunte, posteaq;
visum est spūsancto, vt ad opus ministerij segregarentur,
seniores impositis sup eos manib⁹ in ministerium eos con-
firmarunt. Qui profecti in Seleutiam, venerunt tādē
in Cyprū insulā, & Salaminā eiusdē insule urbē Christum
p̄ Synagogas annūciantes, quibus erat adiūctus & hic Io-
annes, qui cognominabat Marcus, nō reprobis quidem
ministerio. Postquāāt puenerunt Paphū urbē in Cypro
insula sitam, & inde nauigare vellent Pamphiliā, iā dictus
Ioānes Marcus renuit proficisci cū eis, sed ecōuerso rediit
Hierosolymā, & post hac Antiochiā. Quo ascendenti
post aliqua tpm̄ interualla Paulo & Barnaba, & aliquantū
diū Christū illis docentib⁹, dixit ad Barnabam Paulus, re-
uertentes visitemus fratres p̄ vniuersas ciuitates, in quib⁹
bus prædicauimus verbum dñi, quō se habeant, Act. xv.
Barnabas vero secū volebat assumere & Ioannē cognom-
mento Marcū, qui pridem iam ab eis descuerat, sed Paulus
hunc rogatū habuit, ne id faceret, eo q̄ non cōueniat
eū deinceps in munus euangelicum reassumi, q̄ antea ab
eis defecerat. Et p̄gentes Pamphiliā relinquens, discessit
Hierosolymā. Et hinc orta est inter eos dissentio, ita vt al-
terutrū separarentur. Nā Barnabas assumpto Marco per-
rexit Cyprum, & Paulus electo Sylla recepit se in Syriam
& Ciliciā. Qui quidem Marcus, Barnaba ob nomē Chri-
sti in Cypro impijssime trucidato, q̄ Aegyptum tandem
iter occupauerit, nemo it inficias, cū Philo magni nomi-
nis scriptor in Alexandria vrbe Aegypti prope ostium Ni-
li sita, Christi nomen ipsum annūciasse prodat. Et Pet⁹
ex Chayro, hoc est Babylone, quam Stephanus & Pto-
meus in Aegypto sitam esse tradunt, epistolā scribens ip-

sius meminit, Salutatur vos inquit, Marcus filius meus.
Credibile est enim hunc Marcum Petro familiarem fuisse,
cum Alexandria non procul a Chayro distet, Et de hoc Marco
multa figmenta reperiunt, Primum quod dum crediderit in
Christum amputasset sibi pollicem, ut sacerdotio reprob-
efficeretur, deinde quod Romae scripserit euangelium ad vo-
ta Petri, quod primum falsum est, Nusquam enim hunc Mar-
cum pinde ut nec Petrum in libris Canonicis Romae aliquando fu-
isse inuenimus, Et scriptorum varietas mendacium hoc decla-
rat, Hieronymus enim Clemens auctoritate scribit, mar-
cum rogatum a fratribus Christi Euangelium scripsisse. Alij
vero, quorum e numero & Platina non ignobilis est historicus
tradunt quod Petrus Romanorum praebus motus, Marco qui
ad hanc rem videbatur idoneus, Euangelij describendi ne-
gocium iniunxerit, quem omnes velut ex composito, octavo an-
no Neronis obiisse, Alexandriaeque sepultum fuisse scribunt.
Verum enimvero hos decepit eorum indiscretio. Non enim alium
Marcum inter apostolorum discipulos fuisse crediderant, &
ideo quicquid de utroque legitur, ad unum falso retulerunt.
Alter namque fuerat Marcus, nomine Aristarchus, qui coopera-
tor, & discipulus fuerat Pauli, de quo ipse in priori capti-
uitate sua, qua biennio Romae a Nerone detinebatur, ad
Philemonem scribens mentionem facit, Salutant te Marcus
Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei, Denique ubi
iam secundo in manus deuenit Neronis, & ingraves-
cente aetate, ac laboribus confectus die obitus accelerare
videns, Timotheoque e carcere scribens, eiusdem Marci ite-
rum meminit, festina ad me venire cito, Lucas enim mecum so-
lus est, Marcum itaque assume, & adduc tecum, est enim mihi
utilis in ministerio, penulam, quam reliqui Troae apud Car-
pium, veniens affer tecum, & libros, maxime autem & membranas,
Quod Iacobus ille Stapulensis non omnino deterrimus,
apostolicus interpretas, pulcherrime exponit ingens, Lucam
secum habebat Apostolus, Marcum autem mandat obnixum, &
membranas quae apud Carpum erant deferri. Sed ad quid
nam nisi ut Lucae & Marco, electis a spiritu sancto diuinis
scribis, eas relinqueret ad reponendum sanctum Euangelium.

Quid apertius his verbis dici poterat, quam quod Marcus Aristarchus, & non Ioannes Narcus sacrum Euangelium cōscripserit. qui facile Neronis imperij annos superavit, cum apostolus circiter tredecimum eiusdem imperij annum, epistolam hanc scribens, eū sibi a Timotheo adduci postulat. Neque idē, ne quem id moretur, Aristarchus & Ioannes apud Hebræos sonat, Aristarchus enim perinde Hebræis significat, ac si dicas suscitās coronā, Ioānes vero gratia dñi. Ex his euidentissime patet, fabulā esse quod de Petro, & Marco quidā scriptitant.

RESPONSIO.

Summa totius huius proluxæ responsionis in hoc consistit, quod duo fuerint, quorum uterque dicitur sit Marcus, alter Ioannes Marcus, de quo saepe in Actis fit mentio. Alter Marcus Aristarchus, cuius & meminit Paulus in Epistola ad Philomenem dicens. Marcus aristarchus, demas, Lucas, adiutores mei. Et hūc Marcum Aristarchum aduersarius asserit euangelium scripsisse, non illum Ioānem Marcum. Cuius rei in partem, & fabrum citat testem. Sed nos hic primū ostendemus, neminem in sacris literis vocatū Marcum Aristarchum, nō eum saltem, cuius Paulus ad Philomenem meminit. Nam in ea epistola prorsus ali⁹ est, quē Paul⁹ Marcum vocat, & quem Aristarchum. Quod & ita fiet dilucidum, Eodem ipso tempore, quo scripsit ad Philemonē Paulus, scripsit & ad Colossenses, quod & supra docuimus ex Hieronimo. Nam & si Tychicus ad has perferēdas missus fuerit a Paulo, missus tamen fuit cum Onesimo, qui & alias pertulit ad Philemonē. Sic enim Paulus ad Colossenses testatur, de Tychico locutus, Quem, inquit, misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscat quid agatis, & cōsoleretur corda vestra, vna cum Onesimo fido ac dilecto fratre, qui **Hieronimus.** ex vobis, hoc est, qui vestras est, nempe Colossenses, ut erāt illi. Propter quod & Hieronimus subinfert. Ratio, inquit, ipsa & ordo deducit, quod & Philemo quoque Colossenses sit, & eo tempore cōmunē & onuem ecclesiam Onesimus epi

stolam tulerit, quo priuatas & sui cōmendatrices ad domi-
num literas sumpserat. Sed & aliud indicium annotauit Hie-
ronimus, nimirum q̄ in vtraq; epistola meminerit Archip-
pi. Nam in ea quæ ad Colossenses inscribitur, sic ait, dicite
Archippo. Vide ministerium, quod accepisti a domino, vt
illud impleas. In altera vero ad Philemonē, in ipsa mox epi-
stolæ fronte salutatur Archippum. Et Archippo (inquit) com-
militoni nostro. Tertium insuper indicium est, q̄ in vtraq;
se vinctū fuisse testatur. Sic enim ad Colossenses ait, Prop-
ter quod & vinctus sum. Et ad Philemonem Paulus vinctus
Iesu christi. Postremo quartum indicium est, qd̄ & ad rem
nostram maxime facit. Nempe q̄ in epistolæ recessu, totidē
vtrobique, licet non eodem ordine, salutantes introducit.
Sex enim memorat ad Colossenses, videlicet Aristarchum Col. vi,
& Marcum, Iesum & Epaphram, Lucamq; & demam. Et to-
tidem, ni fallor, apud Philemonem reperirentur; si nō allu-
cinatum fuisset in nomine Iesu. Sic enim ad Philemonē ha-
betur. Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Christo
Iesu, Marcus, Aristarchus, demas, Lucas adiutores mei. Q̄
si nomen Iesus in recto fuisset positum, iam totidem in hac
epistola salutantes numerabis, quot in illa, quæ ad Colossen-
ses data fuit, vt si ad hunc modum legeremus. Salutant te
Epaphras concaptiuus meus in christo, deinde sequatur Ie-
sus, Marcus, Aristarchus, demas, Lucas adiutores mei, vtcū
q; fuerit, palam est Marcum, & Aristarchum, quemadmo-
dū in epistola ad Colossenses duo sunt, ita & in hac ad Phi-
lemonem duos esse, quū vtraq; epistola eodem tempore fu-
isset cōscripta. Huc accedit, q̄ aduersarius fatetur hūc Mar-
cum, cuius Paulus meminit ad Philemonem, Euangelium
scripsisse, quod nos secundum Marcum appellamus, & pro-
inde negare non potest eundem a Petro vocatum fuisse fi-
lium. At is, quem Petrus filium vocat, erat consobrinus Bar-
nabæ, vt exactis mox docebimus. Quamobrem & idem
cum eo sit oportet, de quo mentionem ad Colossenses fa-
cit Paulus. Nam Paulus ibidem ita scribit. Salutatur vos Mar-
cus consobrinus Barnabæ. Sed age iam ostendamus eundē
fuisse dictum petri filium, & cognatum item Barnabæ. Pri

N i

Actuum xij, mū in actis ca. xij. traditur, q̄ Petrus, protinus vt e vinculis herodianis euasisset liber, ad domū Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, se receperit. Vnde facile cōijcere licet, Petrum tantam erga Marcum beniuolentiā cōcepisse, vt deinceps eum vocarit filium. Veruntamē haud multo post, Paulus & Barnabas eūdem assumpserūt in suū ministerium, vt in eiusdem capituli calce palam scriptum est. Actuum, xiiij, Caterum vt in. xiiij. ca. traditur, quum Paulus & Barnabas Pergem Pamphiliæ venissent, Marcus ab eis digressus, redijt Hierosolymam. Propter quod & Paulus, quum postea Barnabas ei suauis, vt Marcum denuo ministrum acciperet, non assensit, atq; ita Barnabas assumpto secum Marco secedens a Paulo, nauigauit Cyprum. Erat enim affinitate coniunctus Marco, quod & hoc loco, Beda palam testatur. Beda Verisimile igitur esse iam liquet ex ijs, eundem fuisse Marcum, quem Petrus in epistola sua filium vocauit, & quem Paulus ad Colossenses vocat consobrinum Barnaba. Porro quum in Actis non semel Aristarchi mentio fit, nūq̄ tamen appellatur Marcus. Quamobrem & omni probabilitate caret, aut q̄ is in epistola ad Philemonem Marcus Aristarchus dictus fuisset, aut q̄ in duabus illis epistolis, nempe ad Colossenses, & ad Philemonem, duos expressisset Paulus, qui nomine Marci vocarentur. Hæc igitur, vt arguitatio, cui sub Cauillo sexto nititur aduersarius, omnino refellatur, opinor sufficere posse.

CAVILLVS SEPTIMVS.

Philo Iudæus, vir literarum pollentissimus, sub C. Caligula a gente sua Romam missarius factus, dum non nihil periclitaretur secunda vice sub Claudij imperio illac remissus, cum Petro apostolo de nonnullis cōtulit rebus, & tam arctissimas secum inijt amicitias, vt tandē, quoties modo licuit, in libris suis Christianos honestis traduxerit laudibus. Et in Ioannis Marci praconijs, pleno libro versaretur, vt Hieronymus in libro de viris illustribus prodicit.

RESPONSIO

Has nœnias vel solus rîsus potis sit explodere. Qui nã
Philo Iudæus sub Claudij imperio, Petrũ Romæ cõueni
re poterat, quẽ nunquã etiã Romę fuisse tot iã rationibus
periuasimus, siquidẽ Paul⁹ in fine imperij Claudij Roma
nos literis suis fidei, ac virtutũ admonēs, & omnes presby
teros seniores, & muneris euangelici coadiutores, tamen
etiã quosdã plebeos salutans, soli⁹ Petri ne tantillũ quidẽ
meminit. Tandẽ quarto Neroniani imperij anno Romã
perductus, Petrũ illic non inuenit, & biennio ibi existens
nullã ecclesiã ei⁹ salutatur nomine. Lucas ad quartũ vsq; Ne
ronis annũ Historiam apostolicam Romæ scribens, Petri
nullã mentionẽ facit, Paulus decẽ præterlabentibus annis
secundario Romæ captiuatus, nullũ Petri præsidũ sensit,
sed ab omnib⁹ fere destitutus, rẽ euangelicã cũ vno Luca
tractauit, sin vero ea ratione Philo Christianos laudasse
putatur, q̃ cũ Petro inierit amicitia, ego in Iudæa poti⁹ id
contigisse crediderim, vbi Petrus Christũ prædicãdo æta
tem suã cõsumpsit, & mortẽ inibi passus est. Aut nõ quid
solus Iudæorũ Philo Christi nomẽ dignis Encomijs extu
lerit? Iosephus em̃, qui nõ commemoratur alicubi Petrũ
vel vidisse, vel amicitias secũ pactũ fuisse, tamen adeo ho
nestã Christi mentionẽ in suis de antiquitatib⁹ fecit libris
vt interim mirum videatur, e tam perniciosissima gẽte, ali
quem reperiri potuisse, qui tanto laudis præconio Chri
stũ extulerit, sed quid mirũ Iosephũ talia de Christo dixis
se, cũ & demonũ legiones Christũ prædicare cogerentur?
Cuius & nos veritatẽ in multa discrimina pductã nũc de
fendimus, sceleratq; & errores occidentalis Babylonis pa
tefacimus, præmia immarcessibilis coronæ ipsius benigni
tate dubio procul adepturi.

RESPONSIO

Quæ sibi Vele-
nus obiicit ipse
se non diluit,

Vides lector, quibus hic strophis aduersarius vtitur.
Quum enim debeat ad Hieronymi testimonium re-
pondere, non id facit, sed iaculum declinans, prætexit
se validissimis ante rationibus, satis firmasse Petrum no-
uisse Romæ. At qui satius omnino fuisset istud non obiecit,
se, quæ tali vafricie subtrahere se certamini. Quid enim hoc
aliud est, quæ se plane victum ostendere? Neque enim tergiuer-
sari potest, quin Philo iudæus aliquando Romæ fuisset, tan-
tus est scriptorum in hac vna re consensus. Atque ideo sub-
terfugium quærens comminiscitur Philonem cum Petro
in Iudæa potius amicitiam contraxisse. Verum hoc, si factum
in Iudæa fuisset, æqua facilitate potuit ab historicis
enarrari, qua modo referunt id Romæ fuisse gestum. Ca-
terum quæ in Iudæa cum Petro colloquium habuisset Philo,
nec vnum quidem autorem aduersarius citare poterit. Et
sane probabile est, id non illibentius ab eis fuisse relatum, quæ
quod modo referunt Romæ fuisse factum. Neque video, cur,
eo præsertim tempore, quicquam fingi potuisset, aut Philo-
nis, aut Petri, aut Marci gratia. Humilior enim Romanus
Clarus, & rerum sæcularium contemnentior, ad vsque Hiero-
nomyi tempora fuerat, quam vt suspicari quisquam pos-
sit, illos eiusmodi mendacia voluisse confingere. Quod si
coniecturas in hac re sequi liceret, ego facile crediderim, quæ
Marcus ob eam necessitudinem, quam Romæ cum Philone
inijt, dum is adhæserat Petro, postea concesserit Alexandria-
am. Nam & Romæ tum erat Marcus, vt & epistola ad Col-
lossenses testatur. Neque dubium esse potest, quin tum ibi
fuerat Petri causa, magis quam Pauli, quando quidem & Paulus
illum ante repulisset, vt ex Actis manifeste liquet. Sed
& erat Philo vir Alexandrinus, vt testatur Eusebius, & ob
seditionem inter Iudæos & Græcos Alexandriae suscitata,
missus Romam in legationem pro Iudæis suis contributi-
bus. Et bis utique legatus mittebatur, quemadmodum &
Hieronymus affirmat. Porro quæ aduersarius ait Iosephum,
quanquam nec alicubi Petrum vidisse memoratur, haud mi-
nus dignis Encomijs extulisse Christi nomen, quæ fecerat
Philo, nihil ad rem facit. Nam Hieronymus non de Chris-

Col. vi.

Actuum, xv.
Philo Alexan-
drinus,
Eusebius,

Hieronymus,
Iosephus

ti nomine, sed de Christianis Alexandriae sub Marco de-
gentibus, multa scripsisse Philonem asseruit, & in eorum
laudibus copiose fuisse versatum. Quae res non parum ad-
stipulatur his, qui Philonem affirmant Romae cum Petro
familiaritatem inisse, Iosephus autem, & si de Christo scrip-
serat, tamen ab Aegesippo notatur, perfidiae Iudaeorum fu-
isse consors, in hoc ipso sermone, quem de eorum supplicio
manifestauit. Quorum (inquit) arma deseruit, eorum tamen
sacrilegia non dereliquit. Deplorauit flebiliter erumnam,
sed ipsius erumnae causam noluit intelligere. Nec mirum
cuius esse debet, si Iosephus Romae Petrum non viderit,
quum non ante Petri mortem Romam ipse concesserit.
Accessit enim Vespasiani temporibus, quum tamen Pe-
trus ante sub Nerone cruci fuisset affixus. Perspicuum igitur
ex his opinor, cunctis factum esse, nihil aduersariū hoc
suo profecisse Cauillo. Neque enim sustulit quin Philo-
Petrum conuenisset Romae, quod Eusebius & Hiero-
nymus, haud leues auctores, constanter affirmant. Et profecto
nisi pudorem omnem abiecisset aduersarius, potuit
in indicijs adeo manifestis frenari, ne diutius aduersus Pe-
tri Pontificatum (quem in Romae gessit) oblatraret. Et im-
primis ad hanc rem facit amicitia ipsa Philonis & petri mu-
tua, quam auspiciatam fuisse Romae, historici fide digni pro-
diderunt. Referunt idem, & Philonem Christianos in A-
lexandria sub Marco degentes, miris laudibus extulisse.
Cōducit & salutatio, qua Paulus e Roma Marcum in vna
suarum epistolarum salutare Colossenses facit. Confert &
alia, qua Marci nomine Petrus e Roma Iudaeos, sparsim in-
colentes regiones gentium, salutat. Promouet insuper eā
rem, & Euangelium, quod a Marco Romae fuisse scriptum,
ab omnibus ascribitur. Admuniculatur & epistola petri pri-
or, quam veteres vnanimiter affirmant ex Roma fuisse mis-
sam. Ad haec haud paruum indicium est huiusce rei, conflictatio
quam cum Simone mago Romae Petrus habuisse, tam
ab Aegesippo quam ab alijs enarratur. Adde, quod ab eisdem
refertur & colloquium, quod cum Christo Petrus habue-
rat, dum e Roma fugam meditaretur. Accedunt his, & lo-

Aegesippus,

Eusebius.
Hieronymus,

Col. vi,

i. Petri ultimo.

ci, tam vbi necatus Romæ Petrus fuerat, q̄ vbi corpus eius
erat ibi sepulturæ traditum. Et demum, quod negare nemo
potest, cineres & ossa Petri adhuc habentur Romæ, quæ ad
modũ & Hieronym⁹ suo tpe fuisse testatur. Sic enim aduer-
sus Vigilanciũ scribit. Male facit ergo Romanus Episcopus,
qui super mortuorum hominum Petri & pauli
secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem puluis-
culum offert domino sacrificia, & tumulos eorum Christi
arbitratur altaria. Sed præter hæc indicia tam apertissima,
non desunt innumera clarissimorum autorum testimonia,
græcorum iuxta ac latinorum, qui passim vno ore confir-
mant, Petrum fuisse Romæ, quum aduersarius nec vni⁹ cui-
iuspiam habeat scriptoris testimonium, pro sua parte, neq̄
aliud quicq̄, præter quasdam negatiuas argutias, vt quia
Paulus non salutauit, & Lucas non meminit, cuiusmodi se-
cundum nullam dialecticam, alicuius momenti sunt. Tot
igitur indicijs & testimonijs pro nostra parte citatis, permo-
neretur aduersarius, ne diutius contra veritatem vsq̄ adeo
dilucidam reluctaretur. Quinetiã pudor, vt ante diximus,
hominem (si non perfrictissimæ frontis esset) cohiberet ab
hoc mendacio tam insigni. Cæterum Lutherani cuncti, ma-
licia tantum aduersus Petri sedem imbiberunt, vt non ali-
ter q̄ putris cloaca pestilentem halitum euaporat semper,
sic isti quicquid excogitare Calumniarum & mendaciorũ
quæunt, id omne in Pontificem & sedem illã euomere non
cessant. Sed de ijs hætenus.

TOTIVS OPERIS CONCLUSIO.

Derspiciū igitur esse iā opinor, ex hac responsi-
 one nostra, q̄̄ futilibus argutijs, q̄̄ triuolis so-
 phismatibus, q̄̄ nugacissimis nugis aduersari⁹
 ostendere molit⁹ sit, nunq̄ Romæ fuisse petrū,
 & e regione, q̄̄ efficacibus rationibus, q̄̄ soli
 dis autorum subscriptionibus, q̄̄ apertissimis indicijs nos
 eundem Romæ fuisse monstrauimus, vt nihil amplius pro
 hac re, iam desyderare lectorē credam. Verūtamen ex abū-
 danti rursus ostendere conabimur, quantum huic rei con-
 quadrent ea, quæ in Euangelijs subseruiunt instituto, nos
 tria dumtaxat impræsentiarum memorabimus. Quorum
 primū est, q̄̄ Petrus, q̄̄ non esset primus a Christo vocat⁹,
 primus tamen inter apostolos a Christo fuerat constitut⁹.
 Alterum, q̄̄ idem a Christo Petra dictus sit, super quam ec-
 clesie suæ structura confurgeret. Tertium est, q̄̄ eidem a
 Christo dictum erat, Ego oraui pro te Petre, vt non defici-
 at fides tua. Hæc adeo manifesta sunt, vt negari, nisi ab im-
 pudentissimis, non possint. Expendat itaq̄̄ secū lector,
 iuxta primum horum, annon aptissime congruat, vt quum
 totus orbis ad Christianismum esset cōuertendus, vrbs ea,
 quæ totius orbis prima censetur, nulli alteri pro sede, q̄̄ ei
 qui primus inter Apostolos erat diuinitus obtingeret.
 Nam si quispiam alius apostolorum eam sedem fuisset for-
 titus, iam non solum Petrus in hoc haberet superiorem, ve-
 rum etiam indecore præcipua sedes, apostolo non præcipuo
 distribueretur. Quamobrem & Leo primus in contione
 quadam de apostolis, ad hunc modum scribit. Mam cū du-
 odecim apostoli, accepta per spiritū sanctum omnium locuti
 one linguarum, imbuendum euangelio mundū, distributis
 sibi terrarū partibus, suscepissent, beatissimus Petrus prin-
 ceps apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur impe-
 rij, vt lux veritatis, quæ in oim gentium reuelabatur salutē,
 efficacius se ab ipso capite, per totū mūdi corp⁹ effunderet.
 Cuius autē nationis homines in hac tūc vrbe nō essent; aut
 quæ vsq̄̄ gētes ignorarent, qd̄ Roma didicisset; Hic cōcul-
 candæ philosophiæ opīniones, hic resoluendæ erāt terrenæ
 sapientiæ vanitates, hic confutandus demonum cultus,

Tria Petri pre-
 rogatiua ex sa-
 cris literis ex-
 cerpta que hu-
 ic subseruiunt
 instituto,

PRIMUM

De primatu
Petri.

Leo primus

hic omnium sacrilegiorum impietas destruenda, ubi diligentissima superstitione erat collectum, quicquid usquam fuerat vanis erroribus institutum. Hæc LEO primus, cui in Calcidonensi Synodo, summa patrum admiratione, ter sanctus acclamatum fuit.

SECUNDV, SECVNDVM autem, quod ex euangelijs protulimus, est, q̄ Petrus a Christo solidum saxum & præcipuum totius ecclesiæ post seipsum fundamentum, constitutus fuit. Cui rei, tamen si Lutherani contradicant, tantus est tamen sacrorum interpretatum in eam consensus, ut quicquid illi deblaterent haud aliter quàm canum latratus exhibitari debeat, Cæterum ut sacros interpretes omittamus, quibus Lutheriani nec pilum deferunt, ipsæ scripturæ satis eã rem testantur. Anno apud Ioannem scribitur, Christum Simoni dixisse, Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cæphas, quod sonat, si interpretæris, lapis. Et quid inter lapidem & petram interest? Nihil sane, quantum ad hoc negocij spectat. Quamobrem & quum imposuisset ei Christus nomen istud, vocassetq; Simonem Cæphan, seu Petrum, hoc est, vel petram vel lapidem, aut si mauis saxum, nonne subiunxit, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et quorsum alio Christus illi nomen eiusmodi præ cæteris apostolis imponeret, quod lapidem, saxum, aut petram significat, quã q̄ ab ipso velut a præcipuo post seipsum fundamento, ecclesiæ structura consurgeret. Et istud impræsentiarum nunquid non apertissime cernimus impletum? Quis non aduertit ecclesiam, quam habemus hodie, non ab alio apostolo quã a solo Petro promanasse? Vbi iam locorum sunt Christiani, quos aut Andreas conuertit, aut Ioannes aut apostoli cæteri? Nusquam omnino sunt, sed nec eorum aliqua successio iam extat, de veris loquor Christianis, non de hæreticis neq; de schismaticis. Neq; enim omnes quibus in ore Christus est, sincere Christiani sunt habendi. Reliquum est igitur, ut huius congregationis, quam hodie vocamus ecclesiam, solus ipse Petrus exordium habitus sit, ut & esse debuit, nimirum ex oraculo Christi, Solus, inquam, post Christum. Nam lapis omnino Christus, huius structu

De noie] Petri

ioan. i,

Cæphas
Petrus,
Lapis
Petra
Saxum

rā Christus fuit, quē ad modum & paulus testatur. Ipso (in
 quit) summo angulari lapide Christo Ihu, in quo omnis edi
 ficatio crescit in templum sc̄m̄ in domino. Sed deinde post
 Christū primus fuit Petrus, super quē edificatur, quotquot
 hodie christiani sunt, veluti viui quidā lapides (vt idem ait)
 in domū spiritalē, quæ nimirum est ecclesia. Nam ecclesia
 quid aliud est, quā fidelium in quādā vnitate collectio,
 siue compositio? Quæ sane iam non alia putari debet, quā
 quæ temporibus Petri fuerat, tamen nos, qui iam extam⁹,
 plurimū ab illis sumus diuersi. Quū enim ipsa Christianorū
 successio, quæ cœpit a Petro, durauerit huc vsq; penitus in
 errupta, non immerito, potest vna prorsus ecclesia dici to
 ta ipsa collectio, quæ ab ipso processit. Quis non videt igitur,
 quantum illis Christi verbis congruat, q̄ Petrus aliquā
 do sedisset Romæ, quū e Romana ecclesia tanq̄ ex primo
 fonte, verē fidei lux in cæteras, quæ iam per Christianismū
 sparsæ sunt, ecclesias deriuata sit.

Postremo, si pensitauerimus id, quod tertio loco fuerat me
 moratū, nēpe de fide Petri, dilucide perspiciem⁹ haudquaquā
 congruere, vt Petro pro præcipua sede contigisset eaz; ali
 qua, quas iā occupat infidelitatis tenebræ. Non inficias eo
 quin clara fidei lux olim Antiochiæ fullerit, vbi primū sedit
 Petr⁹, sed ea nūc per infideles amministratur. Hierosolyma
 quoq; quā rexit Iacob⁹ frater dñi, iā Soldani regit imperio.
 Andreas Achaiā Christo cōquisiuit, at ea iā inimicis Chri,
 nimis Turcis est sub dita. Minorē insup Asiam Ioānes obti
 nuit, at ibi nūc magnus ille Turcarū princeps dñatur. Sic &
 portiones orbis reliquas, quæ cæteris obtigerunt apostolis,
 nūc propemodū in infidelium man⁹ cōstat deuenisse. Cōgrue
 bat igitur, vt eā demū orbis partē occupasset Petr⁹, in qua fi
 des euāgelica neutiq; extinguere. Id quod, an cuiq; aposto
 lorū alteri cōtigerit, vix ausim asserere. Nā & si chr̄s in vni
 us, aut alteri⁹ eorū sede, fuerit adhuc prædicat⁹, verendū est,
 ne sic prædicet, quē ad modū ab hæreticis & scismaticis fieri,
 nōnullis locis intelligim⁹. Et q̄ eadē sit fides Petri, quæ & ce
 terorū fuerat, tñ quia Petro singulariter hoc erat dictū, con
 grūū fuit, vt alicubi locorū, in quo Petr⁹ hāc fidē prædicarat,

Ephesi, ij,

TERTIVM
De fide Petri

Eadē fides Pe
tri quæ et cæte
rorū,

Q i

ea ad hunc vsq; diem vigeret indefectibiliter, quod nusquam
sane fieri, præterq; Romæ, potest a quouis affirmari. Sed
ait forte quispiam, Nusq; alibi vita Christianorum, Christo
magis aduersatur, q; Romæ, atq; id quidem inter ipsos eccle-
siæ proceres, quorum conuersatio, plusq; ex diametro, cum
Christi vita pugnat. Christus enim paupertatis amator erat,
illi paupertatem vsq; adeo fugiunt, vt nulli rei studeant ma-
gis q; diuicijs accumulandis. Christus huius mundi gloriam
auerfabatur, illi pro captanda gloria, nihil non patiuntur &
agunt. Christus deniq; seipsum crebris ieiunijs, & orationi-
bus assiduis, vehementer afflixit, illi nec ieiunant, nec orât,
sed luxui libidinibusq; toti sunt dediti. Sed & iidem, cunctis
qui sincere Christianeq; viuunt, maximo sunt offendiculo,
quippe quorum mores a Christi doctrina tam alieni sunt,
vt per eos Christi nomen in toto orbe blasphematur. hæc
fortasse nobis aduersarius obiectabit. At ista nostrum in-
stitutum confirmant. Nam quum cæterorum apostolorum
sedes videmus iam passim ab infidelibus occupari, & hæc so-
lam, quæ Petri fuerat, ad hunc vsq; diem, sub ditione dura-
re Christiana, quæ tamen ob tot nefanda scelera flagiciaq;
deleri cum cæteris promeruit, quid aliud cogitare possumus,
q; veracissimum esse Christum, qui tot, & tantis laceffitus
iniurijs, promissa tamen seruat vel inimicissimis. Fides per
Petrum prædicata Romæ, non defecit hætenus. Et perma-
net adhuc ecclesiæ vera successio, quæ a Petro sumpsit ex-
ordium, cuius & ipse velut saxum & solidum a Christo fun-
damentum erat constitutus. Quis iam itaq; nõ dilucide pe-
spicit, quantum ista mutuo se fulciunt, hoc est, quantum pe-
tri sedes, quam is Romæ diuinitus locauit, verbis Christi
vacitatem astruat, ac vicissim, quantum ipsa Christi verba,
Petrum Romæ sedere debuisse, valide corroborant.
Nam quia Petrus fuit inter apostolos præcipuus, congrue
bat, vt & præcipuam sedem ipse sortitus esset. Et quia petri-
næ soliditatis ei nomen fuerat impositum, æquum erat, vt
ab ipso non euanida sed solida quædam posteritatis stru-
ctura promanaret. Deniq; quum ei peculiariter a Christo
fuisset dictum, Non deficiet fides tua Petre, decuit vt alicui

Lucæ, xxij.

bi fidem Christi doceret Petrus, quæ sic duraret, vt aduer-
sus eam, infidelitatis tenebræ ne uicti præualerent. Quo-
trium vix vnum aliquod hodie satis creditū esset, si cuius-
uis alterius apostoli sedes, quæ nunc ab infidelibus occupa-
tur, Petro postrema contigisset. Horum euenta sic permo-
uerunt Augustinum, vt is, per ea se plane fatetur in ecclesie
gremio fuisse colligatum. Sic enim inter alia scribit, aduer-
sus Manicheum. Tenet me ab ipsa sede Petri apostoli, cui
pascendas oues suas post resurrectionem dominus comen-
dauit, vsq; ad præsentem Episcopatum, successio sacerdo-
tum. Tenet ipsum catholicæ nomen, quod non sine causa
inter tam multas hæreses ista ecclesia sola obtinuit. Hæc
Augustinus. Ex quibus verbis palam intelligimus ipsa tria.
Primū, Petri sedem. Deinde, perpetuam Episcoporum a
Petro successionem. Tertium, qd inter tam multas hæreses,
hæc ecclesia, quæ a Petri sede promanauit, vel sola catholi-
cæ nomen obtinuit. Opinor itaq; iam vel sole dilucidius ap-
parere, Petrum vere fuisse Romæ, nihilq; nisi meras calum-
nias esse, quas aduersarius ex virulenta malicia contra Ro-
manæ Cathedræ principatum euomuit. Sic enim Lutherani
nos nihil pudet, quicquid possunt mendaciorum aduersus
eam sedem confingere. Sed quum in hac re tam manifesta
ria velut impostores depræhensi sint, æquum est, vt quicquid
de cætero scripserint, ex hac metiamur, & ipsum, ceu vene-
num, ad fidelium perniciem propinatum, modis omnibus a-
uersemur.

Augustinus

Tria ex verbis
Augustini åno-
tanda,

τέλος.
τῶ θεῷ δόξα.

AVTORVM CATALOGVS. quorum testi-
 monijs in hoc libello vtitur, præter Sacras literas & ratio-
 nes quas adducit.

Origenes:
 Chrysoftomus:
 Cyrillus,
 Dionysius:
 Ignatius.
 Theophilus:
 Niceta.
 Hyppolitus:
 Eusebius.
 Papias hierapolitan⁹
 Appollinarius.
 Philo.
 Athanasius

Tertullianus:
 Cyprianus,
 Hilarius
 Lactantius:
 Hieronymus:
 Ambrosius.
 Augustinus.
 Hyreneus.
 Victorinus:
 Leo.
 Annius:
 Lyranus.
 Burgenfis:

Linus:
 Clemens:
 Africanus:
 Beda.
 Orosius:
 Eutropius:
 Aegelsippus:
 Iosephus.
 Platina.
 Sabellicus:
 Rogerus.
 Volateranus:
 Ioannes baptista

ר' בן ש"ה ב' תמוז

συνέπεσε ἐν πλατείαις ἡ ἀλήθεια

Corruit in plateis veritas.

ERRATA:

- A** pagina, iij. ꝯsu, xxvij. lege Timotheum. Item pa. viij. ꝯ. xvij. lege contemporaneus.
- B** pagina, iij. versu, xij. lege vigintiquinq;
- C** pa. iij. ver. viij. & xxij. lege impartit, impartiat. Item pa. vi. ver. vi. lege presbyteros. & pa. viij. versu, ix. lege donum.
- D** pa. vij. ver. x. le. siue hoc. Itē in margine le. comparatio
- E** pa. i. ver. iij. le. Tichicū. & pa. iij. ver. xij. le. fœdate & pa. v. ver. xxij. lege Philemone. & pa. viij. ver. vij. lege. nempe.
- F** pa. viij. ver. xxij. le. Christianosq;. Item pa. iij. ver. iij. le. fecisset. & ver. xvij. le. Neroniani.
- G** pa. i. ver. xix. le. cui⁹ vni⁹. & pa. ij. ver. xxij. le. passiones. Item in margine lege Scriptorum.
- H** pa. i. ꝯ. xxvi. le. pleraq;. & pa. iij. ver. xvi. lege in Math:
- I** pa. i. ver. xxij. le. positurus. & pa. iij. versu, xij. le. nomē & ver. xxvi. le. eum. & pa. v. ver. ix. le. cederet. & pa. viij. ver. vi. lege respondens, & cauillo.
- K** pa. iij. ver. xij. le. exactissimus.
- L** pa. iij. ver. vi. le. legatur.
- M** pa. vij. ver. xxvi. le. accelerare. & pa. viij. ver. xxij. lege Philemonem, & ver. vi. le. Colossenses.
- N** pa. iij. ver. xxij. le. peruicacissima.

ANTVVERPIAE IN AEDIBVS
GVILIELMI VORSTER,
MANNI. AN. M. D.
XXII. III. CALEN.
NOVEMBRIS.

S

Sit dñs inter nos testis v̄itatis.

וְיִשְׁמַע יְהוָה בְּעֵת צָרָתְנוּ

Ὁ το κύριος μεταξυ ημῶν τῆς ἀληθείας μάρτυρ

וְיִשְׁמַע יְהוָה בְּעֵת צָרָתְנוּ

ῶνισαί τῆρ ἀλθειαρ και μᾶ πώλειδ

E me veritatem & noli vendere.

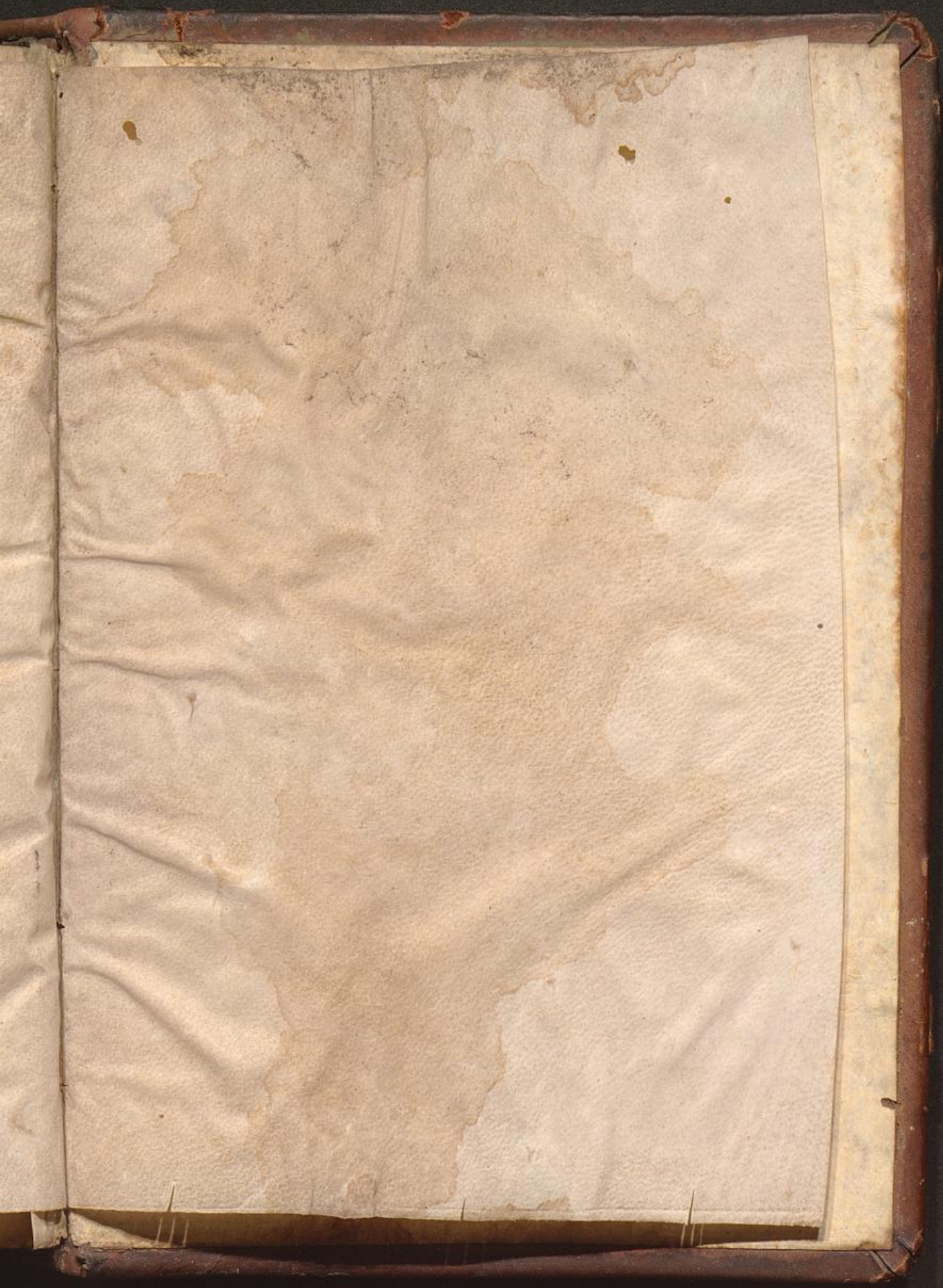

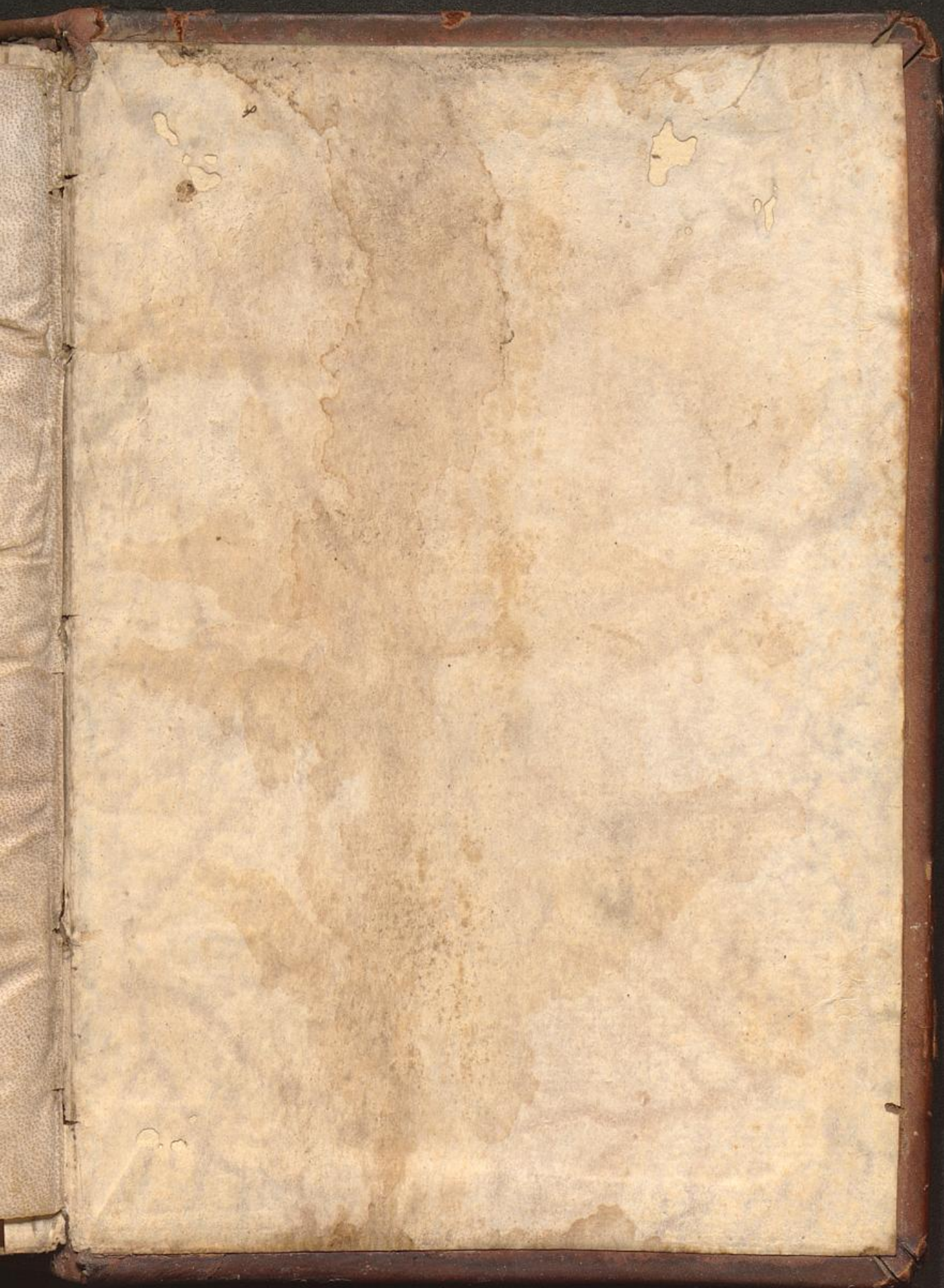

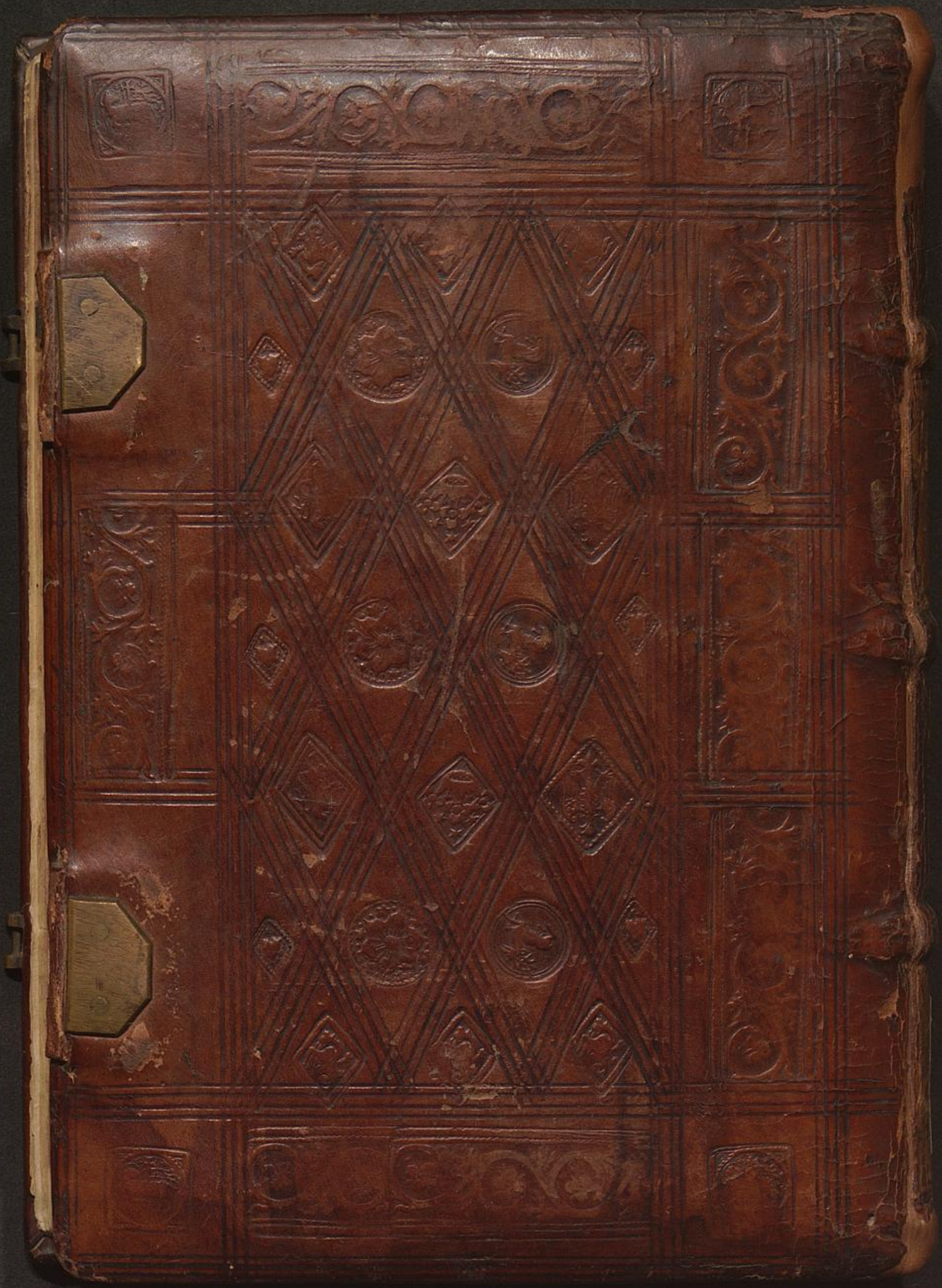

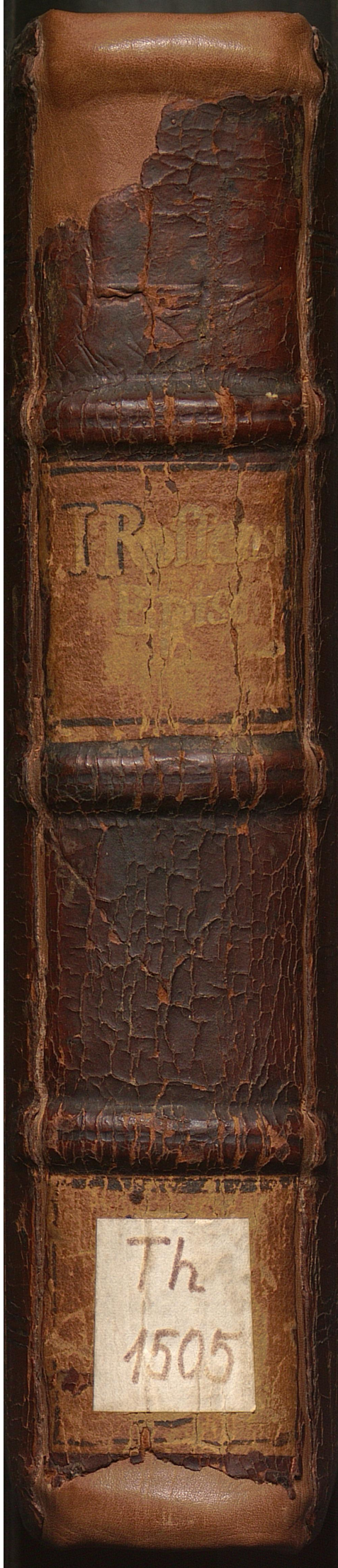

The
1505

Th
1505